J 17782

Slovanská knihovna

SLOVANSKÁ KNIHOVNA
3186289203

3186289203

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

NARODNA BIBLIOTEKA
Knjiga XIII.

245

NARODNE

BAJNE

Skupio po Boki, Crnojgori, Dalmaciji,
a najviše po Hercegovini

VUK vitez VRČEVIĆ.

Drugo izdanje.

U Dubrovniku
Nakladom knjižare Dragutina Pretnera
1892.

Digitized by Google

Dubrovnik, zabavnik narodne štionice dubrovačke. Godište III. Uregjen po *Jozu Buniću*, 1871, u-8 v., str. 304, for. 1. 60.

Dubrovnik, zabavnik narodne štionice dubrovačke. Godište IV. Uregjen po *Jozu Buniću* i *Stj. Skurli*, 1876, u-8 v., str. 350, su dvije slike, for. 1. 60.

Vienac gorskog i pitomog cvietja, hrvatsko-srbska pjesmarica, uredjena po *I. Aug. Kaznačiću*. Drugo uzmnoženo izdanje, 1884, u-16., str. IV-248, nč. 60.

Konavoska zdravica, 1886, u-16., str. 8, nč. 4.

Marta Posadnica ili pad velikog Novgoroda, tragedija u pet razdijela po *Matiji Banu*, 1872, u-16., str. 208, nč. 60.

Moćnik stolne crkve dubrovačke. Sastavio *Stj. Skurla* 1868, u-8., str. 180, sa slikama, for. 1. 20.

Korizmene propovijedi i besjede za različite svečanosti i prigode *O. Arkandjela Kalića* dubrovčanina, 1873, u-8 v., str. XVI-608, for. 3. 20.

Sveti Vlaho, biskup i mučenik od Sevasta, dubrovački obranitelj. Priopćio *Stj. Skurla*, 1871, u-8 v., str. VIII-208, sa slikom, for. 1. 30.

Vrt bogoljubnosti. Molitvenik za svakoga, priredili kanonici *Stj. Skurla* i *Vice Palunko*, 1890, u-16., str. 516, tvrdo vezan for. 1. 20.

Svibanj posvećen bl. Djevici Mariji, ili razmišljanja o poglavitim izvrsnostima Marijina života, s molitvama i izgledima preko mjeseca svibnja, čemu se nadodaju misne molitve, priprava na ispovijest i sv. pričešćenje i neke druge pobožne zabave, a zatim kita pjesmica (80) na čast *Bl. Djevice Marije*. Uredio *Stj. Skurla*, 1876, u-16., str. XVI-412, nč. 80.

Bogoljubna zabava kršćanskijeh duša. Molitvenik po *S. S.* Četvrto izdanje, 1890, u-32., str. 248, nč. 40.

Gospa od Lurda. Povijest i molitve. Treće izdanje u kome su priložena druga bogoljubna djela za svaki dan, za sv. misu, pričešćenje, i za šest nedjelja svetoga Luigja, uz druge bogoljubnosti, 1887, u 16., str. 270, nč. 60.

Kako se služi sv. misa starohrvatski (glagoljački) i latinski, 1883, u-16, str. 20, nč. 6.

Digitized by Google

NARODNE

BASNE

Skupio po Boki, Crnojgori, Dalmaciji,
a najviše po Hercegovini

VUK vitez VRČEVIĆ.

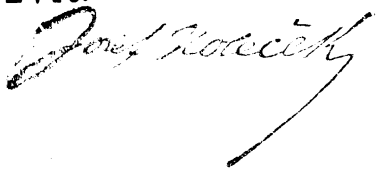

Drugo izdanje.

U Dubrovniku
Nakladom knjižare Dragutina Pretnera
1892.

Digitized by Google

J 17782

Književna svojina.
Zabranjeno je preštampavanje i prevagjanje.

502110

Tipografija D. Pretnera.

Digitized by Google

PREDGOVOR.

Poznato je učenom svijetu, da je naš narod svijeh ovih krajeva svojim pjesništvom nadmašio sve druge proste, pa i najizobraženije, narode, ne sravnjujući ovu narodnu poeziju s klasičnim starim i novim pjesnicima, koji su se najvisočijim poletom duha, prirodnim genijem i fantazijom odlikovali; ali nijesu poznate — može se reći — ni na pola narodne druge umotvorine, kojima je naš neumrli otac narodnoga blaga, Vuk Karadžić, temelj osnovao i na javnost svèg do smrti, na veliku narodnu korist, iznosio.

Ja sam u više mojih već naštampanih knjiga kazao, da me je najveća za mene sreća s pokojnikom upoznala još 1835.te godine, kad sam u Budvi živio, i od ove godine sve do njegove smrti sakupljao po Boki Kotorskoj svakovrsnog umotvorja, kao vučić uz vuka, pa sve što je on od mene zahtijevao, za štampu šiljao, kao što je ovo pokojnik u svakoj njegovoj knjizi iz ljubavi spram mene svijetu javio.

Sakupljajući, kao što rekoh, ja sam mnogo svakojakog umotvorja sabirao, o kojemu mi nikad pok. Vuk ne preporuči, a poslije vazda jednako sam nastavljao, živeći tri godine u Crnojgori kao sekretar kneza

Digitized by Google

Danila, a pet godina kao činovnik Zadru. Najviše pak ovog dragocijenog materijala skupih po Hercegovini, gdje sam se bavio punanih 15 godina kao austro-ugarski vice-konsuo u Trebinju, gdje sam ja — srećom — najprvi naišao na još nenačeti perivoj ovog rijetkog i oglašenog naroda, gdje se još pravi naš jezik, kao duh i običaji, u svom nenarušenom originalitetu kao svetinja uzdržao.

Izmegj' ostalog umotvorja, koje je neštampano i koje mi u rukopisima na poosob leži, evo i narodne basne, koje sam ja, kad god su mi zvanični poslovi dopustili, iz raznih zapisnika i listina prepisao, te ih tako prije moje smrti za štampu priugotovio, bojeći se da ne bi poslije mene s vremenom jednom za vazda propale.

Ove basne, koliko je meni poznato, nijesu do sada nigdje bile pečatane i uprav se može reći, da su po svom sadržaju kao i po duhu od naroda skrojene. Ne mogu se pak ove cijeniti kao one Ezopove, Dositejeve i drugih mudracâ; ali kad bi čovjek sravnio s onim ove učene dvojice, obaziruć se na visoki njihov um i sposobnost, ove od prostog seljačkog naroda izmišljene, znao bi odma na prvi mah izreći svoju pravu kritiku, a sljedovateljno i presudu.

Da se izmegj' ovih od mene sakupljenih basana nije koja prekalamila s učenog na naš prosti korijen, ne mogu jamčiti; ali ako i bude koja, mogu jamčiti, da mojim perom nije ni jedna cigla prepisana, nego od naroda čuvena, pa za to neće biti baš onaka, nego da jedna drugoj dolikuje, o čemu će se čitaoci lasno uvjeriti.

Trebinje na Savindan 1867.

VUK VRČEVIĆ.

Digitized by Google

Šiljali vuka na ćabu.

U nekakvom turskom selu uhvatili živa vuka, pa ga za nekoliko dana hranili, eda bi se pripitomio i ne bi li popazio na so i na hljeb, pa poslije ne klao ovce. Jedan dan, kad su izašli Turci iz džamije, dogovore se da skupe u selu vuku harač i da ga pošlju s ostalim adžijama na ćabu, pa tobož kad se s ćabe vrati, naučiće i druge vukove da zlo seljanima ne rade. Opreme vuka, i on se vrati adžijom, pa reče seljanima: „He, moja braćo! ja više nijesam kurjak nego Hadži Vujo, pak mi sad treba da pogjem u planinu i da naučim svu zvjerad da ovce ne kolju i isanu zlo da ne rade.“ Kad dogje u planinu, zaurliče i sva mu životinja četveronožna dogju na poklon i na ožgjeldiju, ali lisice ne dogjoše, osim samo jedna stara, koja poizdaleka gledaše što zvjerad i drugo četveronožno činjahu i govorahu vuku. Vuk se tome poslu začudi, pa upita onu staru lisicu: „Što je to, lijo, od tebe i od tvojih drugarica?“ — „Bogme, efendi Vujo! svaka sad o svom poslu radi, da po jednu kokoš uhvati i da je tebi na peškeš donese, da nam ne bi po čem od glada skuisao, pošto si se odrekao da nećeš više klati ovce; a ja ne mogah od starosti otići, nego me k tebi na poklon poslaše.“ — „A što će reći da ti ne pristupaš k meni, nego odalje stojiš?“ — „Pravo ti reći, čudnovato mi se čini vidjeti adžiju su četiri noge, a rep i zubove kao u vuka.“

Digitized by Google

Miši vješali mački zvono.

U jednome ambaru (žitnici) bilo mnogo svakojega žita, u koji se okupi mnoštvo miša; no poslije nekoliko dana nečija mačka uvuče se u ambar i poče miše hvatati. Miši se razbjegnu i u jednu veliku rupu sastanu, gdje se počnu dogovarati, kako bi mogli s onom mačkom na čist konat doći, i dogovore se da kupe jedno zvono i da ga objese onoj mački o vrat, govoreći: „Kad mačka dogje u ambar, čuti ćemo zvono i na vrijeme možemo svaki u svoju rupu pobjeći.“ Svi na to pristanu osim jednoga prestara zubata i brkata miša. Dobave zvono i dovuku ga u onu veliku rupu, pa se počnu dogovarati, koji će od njih poći, da ga mački o vrat objesi. Niko ne smije do jednoga mladoga miša, koji ukori svoju družinu, pa prihvati zvono i odvuče ga u ambar, a oni stari miš prišapta onijem mišima, te su kraj njega najbliži bili: „Djeco! ko je moj, do mene stoj, dok se naš mladi junak povrati.“ Svi stadoše ušati, hoće li se čuti zvono i kad će im se drug vratiti, dok na jedan put čuše zvono, a miša stade ciuk. Svi miši zapitaše onoga staroga: „Što ono može biti, čiko rigjo?“ — „Ko može znati, djeco, što se u ambaru radi? Nego ja izdižem iz ovoga sela u drugo, a kad se vaš junak vrati, vi ga pitajte, jer ja odoh o svome poslu, gdje se zvono ne čuje.“ [1])

1) Da je ova pripovjetka svuda po narodu poznata, kazao je vladika Crnogorski u Gorskom vijencu (strana 17 vrsta treća):

— A evo smo kao oni miši,
Te za mačku zvono pripravljahu.

Digitized by Google

Ne učini dobra, da te zlo ne nagje.

Jedna velika zmijurina izlaziła iz jedne stare megje, i slučajno obori za sobom veliki kamen, koji je tako pritisne, da se poslije nije mogla ispod kamena izvući. Progje tudijer putnik, a zmija ga počne moliti i zaklinjati, da joj oni kamen s nje prevali, obećajući mu da će ga dobro darovati. Putnik se smiluje, ćušne nogom oni kamen, a zmija, kad se ispod kamena oslobodi, uhvati ga zubima za petu i sva mu se od žestine okolo noge savije. Putnik je upita: „Šta to radiš? Zar su taki darovi što sam te od smrti kurtarisao, je li?“ — „Ovako mi ljude darivamo, odgovori zmija; mi drugih darova nemamo.“ — Dok oni ovako govorahu, naljeze lisica, pa ih zapita: „Šta je to jutros? rašta se inadite?“ Oni joj sve kažu i pristanu da će zadovoljni biti na sve ono što ona presudi. Ona, videći nepravdu zmijinu, reče: „Ko hoće da pravo sudi, treba da sve čuje kako je bilo, i da očima vidi.“ Reče oni putnik: „Evo kako je bilo. Ovi kamen ovako je stajao na zmiji; ona me molila, da s nje kamen prevalim; ja sam to učinio, a ona mene, mjesto da mi zahvali, evo me u petu zakla.“ — „Je li istina?“ upita lisica zmiju. — „Istina je,“ odgovori zmija. — „E, sad ti, putniče, ajde zbogom svojim poslom, a ti, zmijo, pričekaj tu pod tijem bremenom, ne bi li naljegao drugi kakav čovjek koji je bolećijeg srca i bolje duše nego je ovi putnik.“

Digitized by Google

Miši vješali mački zvono.

U jednome ambaru (žitnici) bilo mnogo svakojega žita, u koji se okupi mnoštvo miša; no poslije nekoliko dana nečija mačka uvuče se u ambar i poče miše hvatati. Miši se razbjegnu i u jednu veliku rupu sastanu, gdje se počnu dogovarati, kako bi mogli s onom mačkom na čist konat doći, i dogovore se da kupe jedno zvono i da ga objese onoj mački o vrat, govoreći: „Kad mačka dogje u ambar, čuti ćemo zvono i na vrijeme možemo svaki u svoju rupu pobjeći.“ Svi na to pristanu osim jednoga prestara zubata i brkata miša. Dobave zvono i dovuku ga u onu veliku rupu, pa se počnu dogovarati, koji će od njih poći, da ga mački o vrat objesi. Niko ne smije do jednoga mladoga miša, koji ukori svoju družinu, pa prihvati zvono i odvuče ga u ambar, a oni stari miš prišapta onijem mišima, te su kraj njega najbliži bili: „Djeco! ko je moj, do mene stoj, dok se naš mladi junak povrati.“ Svi stadoše ušati, hoće li se čuti zvono i kad će im se drug vratiti, dok na jedan put čuše zvono, a miša stade ciuk. Svi miši zapitaše onoga staroga: „Što ono može biti, čiko rigjo?“ — „Ko može znati, djeco, što se u ambaru radi? Nego ja izdižem iz ovoga sela u drugo, a kad se vaš junak vrati, vi ga pitajte, jer ja odoh o svome poslu, gdje se zvono ne čuje.“ [1])

1) Da je ova pripovjetka svuda po narodu poznata, kazao je vladika Crnogorski u Gorskom vijencu (strana 17 vrata treća):

— A evo smo kao oni miši,
Te za mačku zvono pripravljahu.

Digitized by Google

Ne učini dobra, da te zlo ne nagje.

Jedna velika zmijurina izlazila iz jedne stare megje, i slučajno obori za sobom veliki kamen, koji je tako pritisne, da se poslije nije mogla ispod kamena izvući. Progje tudijer putnik, a zmija ga počne moliti i zaklinjati, da joj oni kamen s nje prevali, obećajući mu da će ga dobro darovati. Putnik se smiluje, ćušne nogom oni kamen, a zmija, kad se ispod kamena oslobodi, uhvati ga zubima za petu i sva mu se od žestine okolo noge savije. Putnik je upita: „Šta to radiš? Zar su taki darovi što sam te od smrti kurtarisao, je li?“ — „Ovako mi ljude darivamo, odgovori zmija; mi drugih darova nemamo.“ — Dok oni ovako govorahu, naljeze lisica, pa ih zapita: „Šta je to jutros? rašta se inadite?“ Oni joj sve kažu i pristanu da će zadovoljni biti na sve ono što ona presudi. Ona, videći nepravdu zmijinu, reče: „Ko hoće da pravo sudi, treba da sve čuje kako je bilo, i da očima vidi.“ Reče oni putnik: „Evo kako je bilo. Ovi kamen ovako je stajao na zmiji; ona me molila, da s nje kamen prevalim; ja sam to učinio, a ona mene, mjesto da mi zahvali, evo me u petu zakla.“ — „Je li istina?“ upita lisica zmiju. — „Istina je,“ odgovori zmija. — „E, sad ti, putniče, ajde zbogom svojim poslom, a ti, zmijo, pričekaj tu pod tijem bremenom, ne bi li naljegao drugi kakav čovjek koji je bolećijeg srca i bolje duše nego je ovi putnik.“

Digitized by Google

Vuk i orao.

Pregladnio vuk, pa ugrabi iz torine jednoga ovna, i u najvećoj hitnji počne ga jesti, dok mu u grlu zapade jedna grdna kost, da nije mogao živjet ni umrijet. U takoj muci svakoga je dozivao i molio, da mu kost iz grla izvadi, no niko se nije smio usuditi, bojeći se, da ga vuk ne bi prevario. Ali jedan orao, koji se nad vukom u najvećoj gladi vijao, sletje na niže te pita vuka: „Šta ćeš mi dati da ti ja izvadim tu kost iz grla?“ — „Daću ti sve ovo meso od ovna što ovdje preda mnom stoji,“ odgovori mu. Orao raščepi mu čapcima vilice, pa ugna kljun u grkljan vuku i izvadi mu kost na dvor, govoreći mu: „Evo tebi kost, a meni meso, kao što smo se i pogodili.“ Skoči vuk šapama na meso, a orlu pokaže zubove govoreći: „Meni se čini da ti je trud plaćen i preplaćen, kad sam ti pustio glavu da iz mojih žvala živu izneseš; a ako si ogladnio, ajde te traži za sebe mesa kao i ja.“

Jarac i lisica.

O jeseni poručio jarac svijem kozama u selu: „Koja mi do Tomina-dnevi na broj ne dogje, neka zna da će ove godine jalova ostanut, pa neka krivi sebe, ne mene.“ Kad čuju koze, sve mu ispred Tomina-dnevi na

Digitized by Google

iskup dogju bez ikakva čobana, a on se s njima umiješa i ne dade svu jesen drugome jarcu da megj' njih pristupi; ali nakon mjesec dana ne ostade od njega drugo do kosti i kože, i hoće da lipše. Čobani ga izbace po daleko od kuće u jedan grm, i prije smrti nanjuši ga lisica te mu se primakne i počne ga žaliti što umire. Jarac još u životu pita lisicu: „Ej, lijo, lijo! ja znam šta ti čekaš! ali prije moje smrti kaži i ti, valja li mi brada Carigrada?“ A lisica njemu: „Jarče, jarče, moj ludi junače! zaludu je lijepa brada, kad je luda glava.“

Lisica se osvetila vuku.

Došao vuk lisici u pohode zimi, pa je ne našao u nje pećini, nego njezino troje štenadi, te on promisli u sebi: „Kad ovdje nije lisice, daj da ih ja pojedem; ona neće znat ko je.“ Pojede dvoje, a treće prihvati u žvala, i u to bahnu od nekuda lisica, pak, kad vidje da joj je štenad vuk pojio, plačući mu reče: „A što uradi, pobratime, gubalo te naše lanjsko pobratimstvo?“ — „Bogme, posestrimo, bijah pregladnio, a nijesam znao da su tvoji; ovoga mi puta oprosti, a zakleću ti se da više neću nikad.“ — „E, kad je tako, a ti dogji sa mnom, da mi se zakuneš na naše jevangjelje.“ — „Kakvo jevangjelje, bona?“ — „Ajde sa mnom, da ti ga pokažem; ako ti za njega ne znaš, znamo mi lisice, koje ne radimo bezakonje kao vi.“ — Povede ga i dovede na jedna zapeta gvožgja, pa mu reče: „Sad stavi obje noge na

Digitized by Google

ovo jevangjelje i zakuni mi se da veće nećeš nikad.“ On stavi obje prve noge na jedan komad mesa te bješe utvrgjeno pri gvožgjima, a u to gvožgja „šklap“ i uhvate mu obje prve noge. Zapomaga vuk: „Aman, posestrimo, pomagaj! stište me ovo vaše nesretno jevangjelje.“ — „Ne mogu ja ništa učiniti, nego odoh po našega popa; sad će doći iz sela, pa kako se s njim načiniš.“ — Ne progje mnogo, evo lovca, ubi vuka, i odnese mu kožu na pazar.

Jazavac i lisica.

Hodali po gori jazavac i lisica, i pogode se, što koji od njih dvoje prvo nagje za jelo, da dijele. Lisica je znala za jedna zapeta gvožgja i u njima dobar komad mesa, pa navede jazavca, i pokaže mu: „Vidiš li, brajo, kako je tebe tvoja seja navela da jutros dobro ručamo! Nego ti si vještiji od mene; ajde ti polako, digni meso tvojom vještinom, a ja ću čuvat stražu, da ne bi došao iz sela oni te je zapeo gvožgja.“ Jazavac od prve pristane i poče da meso s čengele i gvožgja vadi, a u to gvožgja „šklap“ i njega za obje noge. Zapomaga jazavac: „Aman, sejo, pogiboh!“ A ona dotrči, da otpuča gvožgja i poče ono meso jesti, govoreći: „Pritrpi se malo, dok ovo tugje muke pojedem, dok nije ko iz sela došao, pa ću ti onda noge kurtarisati.“ Vidje jazavac da ga je lisica prevarila, te on nju zubima za vrat, a u to dotrči seljak, pa zaviče jazavcu: „Drž', jazo sokole! vjera ti je moja, sigurna ti je glava.“ — Ubije lisicu i odere joj

Digitized by Google

kožu, a jazavcu reče: „Tebe puštavam, jer tvoja koža ne vrijedi više od dva groša, a lisičja šeset, i alalimo se.“

Zašto kamen ne raste.

Kad je Gospod Bog — da mu je za slavu i milost — stvorio svijet i sve što je na svijetu, pitao je drveta: „Šta želite vi biti?“ — „Da se visimo i granama širimo, a po tvojoj volji i zapovijedi da se plodimo.“ — „Taman! i budite taki.“ — „A ti, travo, šta ti želiš?“ — „Da sam zelena i da cvjetam, pa, kad ostaram, da me pokose i ajvanu davaju.“ — „I budi taka.“ — „A vi, polja i livade, šta vi želite?“ — „Da nas ljudi i volovi oru, da po tvojoj zapovijedi usjeve ragjamo, da s nama svijet živi.“ — „Da ste blagoslovljene i da se vazda plodite!“ — „A vi, kamenje, šta vi hoćete?“ — „Da ostanemo ovaki kakve si nas i stvorio, niti se želimo visiti ni širiti, ni zeleniti ni ploditi.“ Onda Gospod Bog reče: „Kad je tako, ano da ste od mene prokleti od stvorenja pa do dana sugjenja, i da ste neplodni, vazda ledeni i okamenjeni!“

Zemlja promjenjuje gospodare.

Nekakav ćovjek kupio u komšije jednu zemlju oranicu, pa jedan je dan posijao i sio, te od miline gledao, pa reče: „Ej zemljo, zemljo! mnoge li si saibije promije-

Digitized by Google

nila u tvome zemanu! ali mene nećeš tako lako, vjera ti je moja!“ Zemlja se nasmije, pa mu reče: „Lud li si, moj gospodaru! Više sam ja promijenila saibija nego je tebi u perčinu dlaka; megju kojima bilo je 77 ćoravijeh, kao ti, 20 sakatijeh, 40 kljastijeh, a zengjilijeh ni broja im nema, pa svijeh nadživjeh, a i tebe ću, ili ti umro ili osiromašio; a jedno te od ovo dvoje neće proći koliko ni sve ostale.“

Pripitomili vuka.

Seoski čobani uhvatili negdje u planini maloga vučića, te ga ponesu u selo; počnu mu davati kako se najviše i najbolje moglo, a kad ga dobro uzgoje i već podraste i pripitomi se, kao i ostali psi seocki, ubojaše se seljani, da vuk ne pogazi so i hljeb i da ne počne klati ovce, kao mu i otac, te ga sazovu jedan dan i reku mu: „Vidiš li, kako ti je lijepo kod nas? A i još će ti bolje biti, ako nam se zakuneš, da nećeš nikad od našega tora ovce zaklati, nego da ćeš ih s našim psima od drugih vukova čuvati.“ — „Hoću vala!“ — I tu im se zakle najstrašnijom kletvom, kako oni žele. Dogje vrijeme da čobani izdižu u planinu, te uz ajvan prihvate i sve pse i ovoga domaćega vuka, pa jedan dan, kad dogju s popasa ovce, da podoje jagnjad, vuk uskoči u janjilo, da prebroji jagnjad, kad budu ulaziti u janjilo, pa jednoga od najboljijeh uhvati za grlo i počne mu piti krv. Skoči na njega čoban i planinka i jednogrlice poviču: „A što to radiš, vujo?“ — „Rad bih znati, kolje

Digitized by Google

li se ispod grla, ako bi mi se gdje desila ovca iz tugjega sela.“ — „Ma što uradi? glavom platio! Da li se nijesi zakleo?“ — „Ja se nijesam zakleo da neću zaklat, nego da neću izjest, pa eto vam jagnje cijelo, a vi bi ste i tako krv prosuli.“ — „A da li to nije sve jedno? krv ti se i mozak, da bog da, prosuo!“ — „Ti kleo, ne kleo, ja znam kako sam se zakleo.“ — „Kako si se zakleo?“ — „Ono se ja zakleh za ovce, a ma za jagnjad nije bilo zbora.“

Volovi i krave.

Jedan dan sastanu se svi volovi na jednoj livadi, pak se počnu žaliti na svoje gospodare: „Zašto i krave, kao mi, ne oru zemlju i ne vuku slamu i sijeno u kolima, nego svu godinu počivaju, a jedu ono što mi pro godine uzradimo i doma dovučemo? Vala nećemo po danas tako, nego, kad budemo orati, ili kola vući, neka vazda bude po jedan vo i po jedna krava napored, pa onda neće biti ni njima ni nama krivo.“ — „Tako, tako“ svi poviču, i pošlju tri četiri junca te dobave na livadi sve njihove gospodare, i kažu im sve što su ugovorili. Knez od onoga sela reče im: „Imate pravo, a i mi to vidimo; ali da vam ne čuvamo obraz i ime, davno bi smo mi taj red megju krave i volove stavili; ali kad hoćete, mi svi domaćini pristajemo evo kako. Budite po danas vi, volovi, krave, te se telite i mlijeko davajte, a neka krave budu volovi, te da oru i da vuku kući slamu.“ — Pogledaju se volovi jedan drugoga, a jedan najstariji od njih upita ih: „He šta

Digitized by Google

ćemo sad, braćo? Hoćemo li pristati, ali nećemo?“ — Zavikaše junci svi jednogrlice: „Koji goć hoće od vas, mi čisto nećemo.“ A za juncima zavikaše svi mladi volovi: — „Vala ni mi, ako smo i utučeni, ne pristajemo nikako, nego voliji smo biti jednu godinu vo, no deset krava.“

Zmija i slavuj.

Vraćao se slavuj s pićom u kljunu, da nahrani svoje tiće u gnijezdu, kad mjesto tića upazi zmiju savijenu u kolutač. Upita je: „Od kuda ti ovdje?“ — „Čuvam ti kuću i djecu, doklen se vratiš, i čudim ti se kako ostavljaš svoju djecu ovako dugo, a znaš da svak ima prijatelja i neprijatelja.“ — „A gdje su mi djeca?“ upita slavuj. — „Ako ti ne znaš, ja znam, a i ti se lasno možeš dosjetiti.“ — „Kako si ti tu, znam ja, da je kuku i djeci i kući.“ Zmija poče iz gnijezda put slavuja puziti govoreći: „Evo ti kuća, da ne zažališ što na mene.“ A slavuj odleti govoreći: „Nijesi pogodila! Kad me nijesi uhvatila dok sam bez krila u gnijezdu bio, nećeš sad pod krilima.“

Pas i krmak.

Zavirio jedan dan pas krmku u korito, gdje bješe punano skroba i kukuruza, pa mu zavidje i reče: „Blago tebi, moj lijeni i debeli druže! Tebi je vazda punano

Digitized by Google

korito na pretek, a nikakve koristi kući ne činiš no štetu; a ja siromah, koji čuvam i kuću i glavu i imanje našega gospodara, u korito ne mogu ni privirit, nego kad i kad po koju golu kost oglogjem, pa svu dragu noć po kiši i po snijegu okolo kuće obigravam, da nam ne bi neprijatelj naudio.“ — Uzdahne krmak, pa reče psu: „Nemaš mi na što, moj prijatelju, zaviditi, no ja tebi zavidim, jer ne znaš zašto mene kuća ovako dobro žiri, a znaćeš i ti, kad budeš do malo dana moju krv lokati.“

Vuk i magarac.

Opazio vuk magarca, kad je vrlo gladan bio, pa ga počne od radosti preskakati *), a magarac ga upita: „Što ću ti ja star kod toliko lijepih pretilih ovaca i mladih jaganjaca? A da sam i mlad, opet me ne možeš svega izjesti.“ — A vuk njemu: „Kad sam gladan, nikad ne probiram, no što se najprije desi, a i ne zavirujem u zubove, pa bilo staro ili mlado, sve mi je slatko i probitačno; a ovdje sad nije ni čobana ni paščadi, pa što ne uzmogah danas pojesti, biće još za mene dana, ako neće tebi, a nikad za mene bolje nego kad ne rizikam glavom.“

*) Od mnogih ljudi slušao sam, da su gledali kako vuk preskoči nekoliko puta magarca prije nego što ga zakolje, a ovo nam i narodna poslovica potvrgjuje: „Preskače kao vuk magarca.“ A zašto? Niko mi nije znao kazati upravo zašto.

Digitized by Google

Mišica i mišići.

Otišla mišica noću, da što traži za jelo, a za njom pohmile i mišići, dok naigje na zapetu stupicu, u kojoj je visio komadić slanine; pa tek što poče gristi, spuste se vrata, a ona uhvaćena. Navale mišići svud na okolo, da i oni uljegu, no ne mogahu, pa svi zaviču materi: „Majko, otvori i nama, da kušamo kako se to meko jelo jede.“ A ona uzdahne i réče: — „Djeco moja, ne dao vam Bog ovakovu slaninu nikad jesti ni u ovaku kuću ulaziti, a ovo je meni najpotonji zalogaj i prvo i posljednje varanje; no znajte i zapamtite, te vašoj djeci za moju smrt kazujte.“

Lisica i vuk.

Staru vuku zapala kost u grlo, da već nije mogao živjeti, pa otide po svijetu tražiti ljekara. Srećom njegovom srete lisicu i zamoli je: „Lijo, sejo moja! kad te sreća na mene nanijela, deder izvadi mi ovu kost iz grla, a dajem ti vjeru i poštenu riječ, kad prvi lov uhvatim, bracki ćemo dijeliti.“ — Lisica mu odgovori: „Ma, pobratime, ja sam čula, da ste se vi svi vukovi zakleli, da ne puštavate nikakvo meso, koje vam u čeljusti upane.“ — „Ne boj se, lijo, davam ti tvrdu i poštenu riječ.“ — pa u to zine. Kad mu lisica sve zubove ugleda, ne će ni zavirivati, je li mu u duboku kost,

Digitized by Google

a kamo li nogu metati, da je vadi, no reče: — „Hej, moj pobratime, kost je tako u duboku a pri meso prirasla, da bi je jedva i najvještiji kliještima izvukao; nego me ti malo ovdje pričekaj, a ja idem tražiti ljekara.“

Smrt i starac.

Razbolio se nekakav starac, pa mu dotuži bolest i starost, te jedno jutro od nevolje zapomaže: „Aoh, moja majko! Zašto me već ne primiš k tebi?“ Taj isti dan, pošto se je smirilo sunce, evo smrti gdje sjede kraj njega na postelju, govoreći mu: „Zakasnila sam, a pravo bi bilo da sam s ovu stranu deset godina po tebe došla, a ne hoćah ni sada, da me nije tvoja majka poslala: ona te pozdravila i rekla mi je, da te prihvatim, e te se uželjela više nego ti nje.“ — Starac se začudi, pa upita: „Ma ko si ti?“ — „Ja sam smrt, koja kosim mlade, a nosim stare.“ — Kad starac ču, uplaši se i odma se pokri po glavi govoreći: „Pozdravi mi majku i reci joj, da ovoga puta nemam kad, prije nego svršim neke *konte* ko mi je i kome sam ja dužan; a u toliko, da nijesi zaludu dolazila, prihvati mi ženu, ona je meni treća i zato je mlada, neće ti krivo s njome u dugu putu biti.“ A smrt se nasmija i reče: — „He, moj starče, i mladi mogu i ne mogu umrijet, a staru je red i vrijeme. No da krećemo, jer ja mnogo ne čekam; imam i drugoga posla.“

Digitized by Google

Konj i vo na davu u lava.

Zainade se konj i vo zimi na jaslima, kad im je saibija vrlo malo jednu večer stavio sijena u jasli. Reći će konj volu: „Tamo se, ljenivče! od ovoga ti noćas nema dijela: ja sam ga na mom hrbatu iz polja i iz planine dogonio. Nećeš li me poslušat, poznaćeš mi obje zadnje noge skoro potkovane.“ Nasmije se vo, pak mu reče: „Lud li si, moj konju, moja budalo! Ako si ti slamu i sijeno iz polja donosio, ja sam zemlju preorivao, a ti si onda besposlen grizao; i kad ti ne daš da ovo malo bracki dijelimo, ne dam ni ja tebi; a ne budeš li me poslušati, poznaćeš moja dva dugačka šiljasta roga.“ Naljuti se konj, te vola zadnjim nogama u bokove, a vo njega rogovima u trbuh i grdno jedan drugoga òbrani. Onako ljutiti otidu zajedno na davu kod cara sve zvjeradi i četveronožne životinje. Lav ih upita: „Što ste vi tako jutros uranili?“ — „Bogme, gospodaru, od ljute nepravde i nevolje, da nam ti sud učiniš i da znamo, ko je od nas dva prav.“ — Lav im reče: „Lezite tu malo, dok mi dogje sin i brat; njima sam predao vlast u ruke, od kako sam ostarao, da ne ogriješim duše.“ I tako evo mu brata i sina, a konj i vo skočiše na noge i počeše se pred sudnicima pravdati sve kako je bilo. Stari lav reći će: „To je lasno presuditi, da se duša ne ogriješi, evo kako. Kad na jednim jaslima živite, mučno ćete se vi ikad smilovati, a eto ste oba grdno ranjeni; nego eto tebi, brate, vola, a tebi, sine, konja, te ručajte, da se ne muče ovako ranjeni.“ Skočiše lavi svak na svoga, a zavika konj i vo: „Aman,

Digitized by Google

care! Ne daj, mi smo se sami zavadili, pa ćemo se sami i pomiriti.“ Ali ona dva lava rekoše: „Da ste imali pameti, ne biste k nama ni dolazili, a što je car osudio, carska se ne poriče.“

Gavran i golub.

Sretu se negdje gavran i golub, pa stane jedan drugoga gledati i jedan se drugome čuditi zato što je prvi crn a posljednji bio. Upitaće golub gavrana: „Ma zašto ste tako vi gavrani svi crni mimo ikakve druge leteće tice?“ — „Zato, da se razlikujemo od vas golubova, i da nas je vazda više nego vas.“ — A golub mu reče: „Ja se ne bih s vama ničim promijenio da mi date stotinu za jednoga od nas: više nam valja naše gospocko perje i pošteni glas megju ljudima, no svi vi i sve što je vaše.“ Nasmija se gavran, pa reče golubu: „Zato što ste bijeli i zato što se vaše meso jede, zato vas vaši prijatelji ljudi, gdje goć mogu, ubijaju a nas crne i grdne i ne gledaju, i vi s vaše ljepote i dobrote ginete, te vas nikad nema koliko nas, prem da se svakoga mjeseca ležete a mi po jednom na godinu; pa je bolje i crna obraza mirno bez straha živjeti, nego pošteno svaki čas prezati oklen će te puška ubiti.“

Vučica i vuk.

Razboli se vučica i, videći da će od gladi umrijeti, reče sinu: „Vidiš li, bolan, da umrijeh od gladi? Majka sam ti, koja sam te rodila i pothranila; nemoj da

Digitized by Google

te prokunem.“ — „Ah moja majko, ne kuni me, no čuj što mi se dogodilo. Onomadne bio sam uhvatio jednoga ovna, imaše u njemu 20 oka, i tebi ga nošah, pa sidoh u jednu poljanu, a on mi reče: — Daj da se malo po ovoj dolini poigramo prije moje smrti, koja me čeka. Ja trudan od puta i pod onim bremenom, a mlad i ja, milo mi se bješe poigrati, te ga s legja spustih na ledinu, a on, pošto se oslobodi, omače poljem kao zrno iz puške, te mi pobježe. A juče opet bijah uhvatio jednu kozu, pa mi oteža, te s njome počinuh u planini, bojeći se kakve prijevare, a ona, boleća srca, reče mi: — Počini malo, trudan si, jadan! Treni malo te pospavaj, ja ću čuvati stražu, da te ne bi čobani opazili. — Ja misleći da je svak pravoga i poštenog srca, kao ja, povjerih joj se, te malo pospavah. Kad se probudih, kad li ni koze ni traga joj; no evo sam došao, da ti kažem, pa odoh opet i na svu hitnju, te što god uhvatim, neću više puštavat ni ikome vjerovat. — Otide, nabasa na jednoga ždrijepca i juriši na njega, a ždrijebac se opre vičući: — „Miruj! ne ponesi majčinu, kletvu na oni svijet, jer lani, kad mi je majku tvoja mati zaklala, dala mi je ferman da me ne smije ni jedan vuk zaklati; a ako ne vjeruješ, pogledaj mi u zadnju nogu, pa prouči ferman, koji ja vazda pri kopitu nosim.“ Vuk se primače, da vidi kakav je i čiji je ferman, a ždrijebac zapali nogom i sve mu prve zubove sasu u žvala. Ode vuk k materi kukajući i sve joj kaže, što mu se sa ždrijepcem dogodilo, a ona njemu: — „He, moj ludi sine! Majka ti se nije ni otac nikad s ovcom po polju igrao, ni kraj koze spavao, prije nego je pojio, a konjima nikad nije ti jadna majka u kopitima fermane učila. Po danas, što goć živo uhvatiš, ne puštaj iz žvala nikad, prije nego mu krv iz grkljana isisaš.“

Digitized by Google

Dva konja.

Gonili dva seljaka u pazar dvoje svojih konja, i na njih bacili po jednu vreću trave, da u pazar kad dogju grizu, prije nego pod tovarom vrate se kući. U dugu putu ova dva seljaka počinu kraj jedne vode u hladu i malo zaspe. Kad konji vidješe da su im gospodari zaspali, prišapće jedan drugome: „Ajde, dok oni spavaju, primaknimo jedan drugome glave i samare, pa pojedimo ovu travu, ti ovu moju, a ja ću tu tvoju, a kad dogjemo u pazar, kupiće nam naši gospodari drugu travu; a zar nije bolje da travu nosimo siti u sebi, nego gladni na sebi?“ — „Dobra ti je!“ odgovori drugi, i svu travu jedan drugome pojede. Kad im se probudiše saibije i kada vidješe da im prazne vreće vise preko samara, naljutiše se, pa ih pojahaše i pognaše u pazar. Putujući šapće jedan drugome: „Ma zlo uradismo! Lašnje nam bješe travu nositi nego naše saibije; ali za ovo što nas jašu više će nam i trave u čaršiji kupiti, kad nas misle tovariti.“ Dogjoše u pazar, privezaše seljaci konje pri jedan kamen, pa o svom poslu tamo amo po pazaru, a konji svaki čas obaziruć se kad će im trave ili sijena donijeti, govorahu: „Kako nam još ne doniješe gospodari ni šake, a kamo li vreću trave?“ — Okolo podne vidješe gdje seljaci nose po jednu punanu vreću kukuruza, a drugi put po drugu punanu soli, i natovariše, pa ih zajmiše pred sobom šibajući ih, da bolje kući idu. Konji opet počnu jedan drugome šaptati: „Što uradismo! Šćaše li bolje biti da smo u čaršiji travu pojeli, kad smo bili ogladnjeli, nego u planini kraj vode,

SLOVANSKÁ KNIHOVNA V PRAZE

Digitized by Google

kad smo siti bili, a imali smo trave okolo nas da čupamo na pretek? Dobro su pametni ljudi rekli — odgovori mu drugi: — Ko na legjima brašnenicu nosi, nek mu nikad ne bude teška, no onda kad mu je torbica prazna.“

Vuk i jež.

Ležao sitan vuk kraj jedne zaklane kobile, a evo ti od nekuda dogje jež, pa bez pitanja pristupi, te počne jesti od kobile. — Pogleda ga vuk na krivo govoreći mu: „Vuci se otole, gurava nevaljala živino! Nijesam ja to meso za tebe lovio, nego za mene.“ — „Ma baš za to, reče jež, što si ga ti ulovio, hoću da ručam za tvoj inad, da vidiš da sam od tebe bolji junak i da te se ne bojim.“ Naljuti se vuk, pa skoči, da ježa zadavi, a on brže bolje savije se u klupko, pa mu reče: „Evo vidiš li sad da te se ne bojim?“ — „Ajde, reče mu vuk, vjera ti je, i slobodno ručaj, biće i za mene; ali hoću da i ti vidiš moje junaštvo, a ne da se od straha kao ti zgurim.“ — „Kakvo junaštvo?“ upita jež. — „Da potrčimo preko ove livade, pa ti trči na sve četiri noge, a ja ću samo na dvije zadnje.“ — „Nema na ovoj livadi ni za tebe trke, a kamo li za mene; nego ajdemo na vrh one visoke litice, pa da vidimo ko će s nje dalje skočiti, pa ćeš onda vidjeti moje junaštvo a tvoju sramotu.“ — „Ajdemo de, guravče i nevoljo!“ Otidoše. Kad na vrh one litice dogjoše, vidje vuk da niko ne bi mogao osim tice s onoga visokoga mjesta skočiti, uplaši se, ali promisli: „Ako ovo zgureno živinče skoči, zašto neću i ja?“ Ugovoriše da jež prvi

Digitized by Google

skače, te se on savi u klupko, pa se niz onu liticu svalja i otkotura koliko bi se dobar čoban mogao kamenom dometnuti, pa od ozdo pozivlje vuka na megdan: „Ha, vujo, evo moje biljege, no da vidimo sad tvoje junaštvo.“ Ne moglo mu inako biti, no skoči s litice, a u dno nje vas u komade otide. Primače mu se jež, pa nad njim mrtvim govori: — „Ovako se silnome dogagja; juče: ja sam junak vuk, a danas ni tica ćuk.“

Jež na vojsku.

Okupe se u nekakvoj šumi svi ježevi na zbor, da ugovaraju, kako će se osvetiti medvjedima, svojim dušmanima, zato što se od nikakve zvijeri ne boje osim od medvjeda, koji ih kamenjem ubijaju. Dogovore se da svi združeni idu po gori i po šumi, pa, gdje god nagju medvjeda, da na njega skoče i bodući ga umore. Odoše i više no dvije godine nigdje ne mogoše ni da medvjeda opkole, a kamo li da ga stignu, te njihov starješina reče: „Znate li, moji junaci, što ćemo? Mi smo s mjesta junaci, a trčke smo poslije žabe kornjače najgori; nego dajte da se poslušamo. Ajte svaki ka svome sentu, pa tražite pećine, u kojima medvjedi leže, te ih gonite iz njihovih rupa, neka se i oni od nas boje kao sve četveronožno i sve letušte.“ — „Tako, tako!“ svi povikaše i odoše po pećinama, da ne dadu medvjedima mirno počivati. Jedan jež poslije devet godina uželi se mlade žene svoje, i reče: — „Vala idem doma, da vidim moju ženu i djecu, da se od želje s njima izljubim.“ Otide iz pećine i evo ga kući. Žena i djeca, kad

Digitized by Google

ga vidješe, obradovaše mu se, a on, da brže ženu zagrli i poljubi, potrča i prevali se pro kutnjega praga, te slomi nogu, i reče: „Pa ubio Bog i prešu! Ne pogiboh ni na vojsci ni u boju s medvjedima, no na svome kutnjemu pragu! Kad sam mogao bez žene živjeti punanih devet godina, što se za jedan trenutak ne pritrpjeh, no u hitnji pod moju starost evo ostadoh hrom u jednoj nozi!“

Medvjed i dva pobratima.

Pobratime se Turčin i rišćanin, oba Hercegovci, i da bi pobratili svoju ljubav, ugovoriše da jedan u drugoga dolazi na zijafet (na pir), rišćanin u Turčina u petak, a Turčin u rišćanina svake nedjelje. Oni su oba bili neoženjeni i ovako se ljubili za neko vrijeme, a njihovi roditelji i ne znali. Jedan dan hodajući ljeti po šumi, nabasaju na jednog goropadnog medvjeda, a Turčin, tek što ga vidje, pobježe i pope se na jedno najbliže drvo, a rišćanin, ne mogući se medvjedu bez oružja obraniti, leže potrbuške na zemlju [1]). — Medvjed se začudi, pa nada njim dogje i počne ga oko glave mirisati, a poslije otide pod ono drvo, gdje stajaše Turčin, pa ga nekoliko gledaše i otide. Kad side Turčin s drveta, upita rišćanina: „Što ti ono šapćaše medvjed, pobratime?“ — „Bogme me koraše zašto sam se s tobom

1) Narod u Hercegovini kaže, da oni, koji se ne uzda u sebe obraniti se medvjedu, a osobito kad čovjek nema oružja, treba da leže potrbušice na zemlju i da miruje, pa ga nikako medvjed neće, nego ga malo ponjuha pa otide.

Digitized by Google

pobratimio, prije nego što sam oca upitao; ama čini mi se da i tebi nešto polako govoraše.“ — „I mene karaše što sam se s gjaurom pobratimio, pa mi reče, ako se ti ne poturčiš, ili ja ne porišćanim, da megju nama nikad pravoga prijateljstva ne može da bude.“

Mlada mačka i mali miš.

Uhvatila mlada mačka miša, pak se dugo i dugo s njime igrala, a miš joj reče: „Ja bih da svršivaš što imaš svršiti: dosta je bilo igranja; jer ako je tebi do igre, meni je do plača.“ — A mačka: „Ma da je ta muka, kao što ti kažeš, ja bih nešto čula, kad smo ovako blizu jedno drugome.“ — U toliko dotrči od nekuda nečija stara mačka, pa ščepa miša i pobježe, a miš izdišući joj izmegj' zuba, reče joj: — „Alal ti (prosto ti) moja smrt, kad si me od dušmanske muke kurtarisala.“

Prase i mačka.

Gledala gladna mačka krme, gdje iz punana korita lapće žitak skrob, pa uzdahne i reče mu: „Blago tebi! vazda li ti je punano, bez ikakve tvoje muke ni misli na glavi! a ja, jadna sirota, ako što s mukom ne ulovim ili s prijevarom ne ukradem, davno bih od glada lipsala.“ Krmak je pogleda, pa joj reče: — „E moja

Digitized by Google

maco, lažu ljudi što kažu da si ti lukava živina, a megjer si prava budala! A kad bi znala zašto mi davaju, ne bi mi zavidila. Pričekaj do jeseni, pak ćeš vidjeti, kako sjekirom naplaćuju sve što sam im polokao, a i tebi neće biti od moje strane krivo; ako ti od dobre volje štogod ne bace, ti ćeš s tvojom majstorijom i sama nabaviti.“

Ovca i krmača.

Došle ovce ljeti iz plandišta s popasa, pa kad uljegle u torinu, evo ti svako jagnje k svojoj majci, da sisa. U torini se kotila jedna krmača, a gledala je ovca, pa se čudila, koliko je male krmadi od jednom okotila; a krmača, puna zadovolje i oholasti, ukori ovcu veleći joj: „Što se čudiš, runjava i nevaljala mrtvuljo? Vidiš li po koliko mi na jedan put okotimo, pa i po dvaput se na godinu kotimo, a vi ciglom jednom a po jedno jagnje, i kad se gdjekad koja oblizni, čudi vam se sve selo.“ — „Istina je, odgovori ovca, ali je na nama božji blagosov, a na vama svake godine nazadak.“ — „Kako to?“ upita krmača. — „Mi po jednom u godini se jagnjimo i po jedno, istina je, a vi po dvaput, pa po osmero i po više; ali te pitam, zašto vas krmadi nema ovoliko koliko ima nas ovaca, ovnova, jagnjadi i šilježi, a preko cijele godine nas kolju i od našega mesa svak jede, a vas biju po jednom o jeseni. Pa još da ti kažem, krmačo od krmače! Da vas Turci jedu, kao što ne jedu, kako nas, ne bi vas ni deseti dio bilo na svijetu.“

Digitized by Google

Junac i obad.

Sidio je obad na vrh jedne trule bukve, pa opazi u polju mlada junca, gdje kopa rogovima u jedan brijeg, a nogama prvijem zemlju, zovući mumnjavom na megdan kojega od goveda te u polju po livadi pasijahu. Naljuti se obad na silu mladoga junca, pa mu porugateljno reče: „Ko je to dolje te mumi i obara rogovima bregove, a kopa prvim nogama zemlju? Bre lakše, more, a manje sile, jer, tako mi mojega žaoca bodivolovića i tako mi mojega oglašenoga junaštva, ako sletjeh dolje i upecnem te gdje ju znam i kako mogu, usko će ti biti čitavo polje i livade.“ — Ču junac, pa se naruga onoj maloj muvi govoreći joj: „Ko to od tamo prijeti, more? Čujem te, a kolika si i ne vidim te; ne bojim se ni najbolja tri vola orača ni deset krava jalovica, a kamo li tebe, jedan gade i smrade iz trule bukvine!“ — Naljuti se obad, sletje i pade juncu na hrbat i upecnu ga dva tri puta; a junac se na muke uplaši i kao manit poče u kolače strmo brdo skakati, vičući: „Aman, obade! bratimim te vodom i gorom, pa trnjem i kamenjem, ostupi od mene.“ Obad ga upita: „A zašto se onako siliš i prijetiš? Zar nijesi od oca čuo o meni pripovijedati, je li?“ — „Jesam više puta, ali nijesam vjerovao, a sad vjerujem; i da Bog jaki dade da se ovako svakome dogodi ko svoga oca i starijega od sebe ne poslušao.“

Digitized by Google

Dva magarca na pazaru.

Sastanula se dva magarca na tugjem pazaru, svezana jedan do drugoga, iz dva sela, pa jedan drugoga upita: „Zar ni vaši seljani nemaju običaj, da na vas bace u antrešelj po malo sijena?“ — „Ljeti nikad no što nam zubovi pod tovarom krajem putem čebrsnu, a zimi kadikad po malo bace, pa i to što konjma iz jasala pane.“ — „A tovare li vas vaši seljani, upita drugi, kao što nas naši krvnički tovare?“ — „Pogledaj mi hrbat, i prebroj mi rebra, pa ćeš znat; nego ti meni kaži, tuku li vas vaši seljani tojagama, kao nas naši?“ — „Tuku i naopako, ali smo mi navikli: nego kaži ti meni, tovare li vas drvima osim pazara i kad nosite žito u mlin?“ — „Za to smo rogjeni.“

Sumbul i karanfil.

Pobratime se sumbul i karanfil u proljeće. Pri ljubavi i dugu razgovoru počnu jedan drugoga pitati: „Jesi li se oženio?“ Odgovoriće karanfil sumbulu: „Ja nijesam ni još, ama mislim, ako Bog dâ, doiduće jeseni.“ — „A gdje si isprosio djevojku?“ — „Nije daleko no dan hoda. Čuo sam, kazivali su mi, da raste jedna gjuzel pitoma ružica od mene viša i rumenija, taman će za mene uisati.“ — „Sretno ti bilo, reče sumbul, ali se bojim, pobratime, da se ne pokaješ, jer ružicu ne vidje, ćud joj ne znaš; lijepa je, ali je iz tugjega perivoja, a

Digitized by Google

svaka ruža punana je drača ; uberi je, bode te ; pomiriši je, ubode te; ne miriši je, ljuti se; batališ li je, uvehnu ti! ele presagjenica nikad kao usagjenica. Ja, dalje veli sumbul, odabrao sam kadivicu, s kojom se svake godine gledam: zajedno usagjeni, a zajedno podrasli; poznao ja njezinu ćud a ona moju, te ašikujemo pa se i ja mislim, ako Bog da, o jeseni ženiti.“ Promisli karanfil, pa reče: „Istina ti je, pobratime, sve što govoriš, ali, bolan, gdje je ljepota i miris jumene ružice, gdje li smrdljive kadivice?“ — „Ehe, moj pobratime, ja se vladam po pameti starijeh ljudi, a ti po novoj pameti.“ — „Kako to?“ — „Ljepota djevojačka za malo traje, a dobrota za uvijek.“

Lisica i gvožgja.

Uhvati se lisica u gvožgja u jednom uljaniku više kuće, pa od nekuda doletje ispred uljanika kokot i stade na pleter od uljanika te zapjeva. Kad opazi lisicu gdje se na svaku ruku muči, da se kurtariše od gvožgja, nazove joj: „Dobro jutro, lijo!“ — A ona: „Ako je tebi dobro jutro, meni nije!“ — „A što je to jutros ? u nekakvom si poslu, a zar se ne bojiš ni puške ni pasa?“ — „Vala, kad se ne bojiš ti mene, ne bojim se ni ja njih; tako je sa zemanom: dosta sam lijala i evo sam dolijala, stiže i mene sugjeni dan.“ Kokot opet od radosti zapjeva, pa je upita: — „Ma ne mogu se iščuditi kako se ti, mudra lisica, tako ludo prevari.“ — „He, moj kokote, mudri se po jednom u svom vijeku

Digitized by Google

varaju, a to na debelo ili nimalo, a i ja, ovo mi je prvi i posljednji put, a drugi put čisto neću, pošto vidjeh da ima od mene mùdrijeh i lukàvijeh.“

Bolesan vuk i majka mu.

Zapane vuku kost u grkljan i, ne mogući ništa proždrijeti, razbolje se i hoće da umre. Niko drugi kod njega ne bijaše osim majke mu, pa joj reče: „Ma, jadna majko, što mi ne tražiš kakva lijeka ili ko će mi izvadit kost iz grkljana? Svak bi nam došao, pošto mu vjeru zadamo.“ — „E moj sinko! tražila sam i zvala sam množinu, pa nigdje ne nagjoh prijatelja, no svuda dušmana, i niko ne požali no svak reče: Bogu hvala! e si mnoge čobane ucvijelio i mnoge ovce ojadio, pa te svak kune.“ — Vuk joj reče: „Ajde potraži posestrimu lisicu: ona će čisto doći, kad čuje; ako ne uzmože pomoći, ano će doći, da se prije smrti oprostimo.“ — „Bogme sam je zvala.“ — „Pa što ti reče?“ — „Došla bih, veli mi, ali je kost u duboko i na strašivu mjestu, pa se bojim, veli mi, da ga ne uvrijedim, a on je ljutit.“ — Onda vuk: „A da nu ti, majko, obidi, ne bi li je izvadila.“ — „Duše mi, sinko, bolje je da ti sam glavom tugju muku platiš nego i ja poslije tvoje smrti da grdna bez noge po planini hramljem.“

Digitized by Google

Medvjed i čele.

Ogladnio medvjed, pa tražio po planini, ne bi li igdje našao u kakvom škripu ali truloj bukvi roj čela, da se od želje najede meda, i sreća ga nanese te upazi u jednom šupljem panju podukrajnu šupljinu meda. Zavuče svoju široku šapu i punanu je iznese meda i voštine, te s medom u žvala. U medu je bilo nekoliko čela, te ga grdno po jeziku pecnu. Naljuti se u onoj boli, te ispljuje med na polje, i u onoj ljutini donese jedan bremenjaš kamen, te nekoliko puta grune njime u onu košnicu i svu je u komade porascijepa. Naljuti se čelac (matica) i poviče družini: „Ha, djeco, svi kao ja na dušmana!“ Medvjed strašno izujedan počne od žive muke skakati brdom i dolinom, strmo i brdo na obje nozdre puhajući i braneći se: repom ne može da dosegne, a šapama nema kad, dok se jedva kurtarisa svojih mučitelja. K večeru legao, da se odmori pod jednom divljom kruškom, pak nešto promisli i reče: „Crna moja pameti! Šćaše li mi mnogo bolje biti da sam pretrpio najprvu malu muku, nego učiniti juriš i pokazati moje ludo junaštvo na one jadne trudoljubive živinice? Da Bog dâ se, reče, svakome silnome ovo dogodilo, koji ni na kriva ni na dužna nejačega od sebe udara.“

Lavica i lisica.

Rodila lavica lavče, pa joj sva zvjerad četveronožna ženskog roda pogje na babine i, kako je koja mogla što, to joj svaka i donese na dar i ponudi. Svak

Digitized by Google

joj došao osim lisice, no i ona u najpotonje dogje i nosi jednu kokoš. Upita je lavica: „Gdje si do sad bila, lukava živino? Vazda li o hili misliš i od svakog se bojiš! A da mi nijesi u kuću došla, znala bi kako se zvjerska carica poštuje.“ Vučica, kojoj bješe milo da je lavica ruži, reče: „Tako mi tvoga gospostva, carice, i moga poštenja, pravo bi bilo da je svu ovdje pred nama u komade razdrobiš.“ — „Aman, lavice carice! ona mi je kriva što sam se odocnila.“ — „Kako? kazuj.“ — „Nošah ti kokoš mnogo veću i deblju od ove, pak me vučica srete i ote mi je iz usta, te ja opet miči se te sa strahom da me ne ubiju, jedva ovu uhvati, a lijepo znaš da nije ni tebi lasno uhvatiti ono što leti, a kamo li meni. Nego mi pravi sud, za tvoje gospostvo!“ — Naljuti se lavica te ščepa vučicu megj' čapke, a upita lisicu: „Kad ti je ugrabila kokošku?“ — „Jutros; nego je ti udavi, i naći ćeš u njoj još čitavu kokoš.“

Srna i srndać.

Preživali u plandištu srna i srndać, a okolo njih igrala se mala njihova jelenčad. Reći će srndać srni: „Ala, moja ženo, u svemu si li lijepa, zgodna i prikladna, vitka i meni milka, ali da imaš ovako štrkljaste roge, kao ja, mnogo bih nešto dao.“ — „Ma zašto, bolan?“ — „Nekako te ružno vidjet šušavu bez rogova, a vigji mene kako mi stoje kao dva barjaka, i svak mi zavidi mojemu deliluku.“ Srna mu se počme posmijavati i reći će mu: „Svačija ljepota pro mjere brza smrt, evo ti moje vjere, a sramota po vrhu.“ — „Ma zašto, bona?“

Digitized by Google

— „Ja znam.“ U ovome njihovu razgovoru čuju huku lovaca i lajanje pasa, pa srndać poviče: „Bježmo, srno!“ — „A kuda ćemo okrenut?“ — „Bježmo u onu gustu i dračama ispletenu goru, gdje ne mogu ni lovci ni psi uljesti.“ Pobjegoše, a psi po mirisu i tragu za njima u potjeru, a za psima lovci hajkajući, i hoće da ih dostignu ; a srna se okrenu i vidje srndaća gdje stade a ne bježi, pa ga upita: „Što stojiš? kamo tvoje brze noge? vidiš da nas oboje psi i lovci dostigoše.“ Srndać se odazva jaukanjem, govoreći joj: „Mogle bi noge, da mi dadu rozi naprijed za tobom bježati; ali zar ne vidiš? zaplela mi se oko njih tetivika i crnotrnovina, ne mogu na se ni naprijed.“ A srna bježeći reče mu: „Kamo sreće da si imao samo tri noge, a ne tolike roge!“

Stihotvorac i magarac.

„Ma gledajte vi vraga i njegova posla naopaka!“ reći će jedan stari magarac svojoj družini. — „Ma šta je, striko, bilo?“ upitaju ga. — „Kako šta je? Evo sam ostarao dobra svakome čineći a nikome zla, pak se svaki dan pjesme nite i kite i svačija se slava i junaštvo, dobrota i ljepota i pamet u pjesmi pjeva, a o nama nikad niko! Ajdemo svi zajedno k onome te svakojake pjesme načinja, da ga upitamo, zašto o nama nikad ništa dobroga i pohvalnoga ne sastavi.“ — „Ajd'mo!“ svi povikaše, te k pjesniku svi po redu, a pred njima njihov starešina. Kad dogjoše pred kuću pjevača, vidješe ga na pendžeru gdje pjesme zamišljen sastavlja, pa će reći družini: „Da nu, djeco, potrčite malo, neka zatutnji

Digitized by Google

zemlja i neka pjevač čuje šta se radi od naše trke i vrke.“ Oni svi potekoše, a kad dogjoše pod pendžer, opet im starešina reče: „A da nu sad zapjevajte kao ono o Gjurgjevudne, neka pjesnik čuje naše goropadno pjevanje, kako se razliježu gore i planine.“ Poslušaše ga i svi jednoglasice zapjevaše. Pjesnik ih čuje i vidi, pa se počne smijati, a starešina ga srdito pita: „Bud' li nas u pjesmama tvojim ne slaviš, kao ostale ljude i drugi ajvan, kaži nam, zašto nam se rugaš?“ — „Zato što ste magarci.“ — „He! i to ti prosto, samo nam kaži, hoćeš li i o nama jednu dičnu i ponositu pjesmu sastaviti?“ — „Ne ja!“ — „A zašto ne? kaži mi.“ — „Zato što bih ja onda bio magarac, a ti stihotvorac.“

Slavulj i kukavica.

Nekakav gragjanin nabavio slavulja i kukavicu, pa obje tice zatvori u kavez i blizu jednu druge objesi, da mu pjevaju. Progje nekoliko dana da ni slavulj ne zapjeva ni kukavica zakuka, a oni gragjanin se začudi što ne pjevaju, pa im jedno jutro rekne: „Bogme, kad mi nećete pjevati, neću ni ja vama davati ni ciglog zrna u badava.“ — Oni dan bude od riječi, a slavulj po večeri počne pjevati, a kukavica sutri dan od kako svanu do večera. Sad se još većma počne čuditi njihov gazda što obje protiv naravnog običaja pjevaju, i upitaće slavulja: „Zašto iz jutra ne pjevaš, no s večera, pošto ja zaspim i ne čujem te?“ — „Zato što me nemilostivo dijete seosko noću uhvatilo i tebi prodalo, a ti me ni kriva ni dužna utamničio, pak za to noću pjevam, jer

Digitized by Google

ne znam kukati kao moja drugarica kukavica.“ — „A što ti manjka u mome kavezu?“ — „Sve na ovom svijetu osim što mi je pod kljunom više nego mogu pozobati.“ — Sad upita kukavicu: „A što je tebi, sinja kukavice, te ti po tvome običaju ne pjevaš?“ — „Ja ne znam pjevati no kukati, pa kad je meni u kavezu kuku, neka je i tebi u kući kuku.“

Tigar i lisica.

Sretnu se u gustoj šumi tigar i lisica, pak tigar upita lisicu: „Što ti u ovoj pustari radiš, i kako od nas tigara smiješ?“ — „Bogme, moj šareni tigro, što i ti; znaš lijepo da ne davaju ni meni ni tebi mukte ni pripravno, ako što sami sobom ne ulovimo, ti tvojom lijepom šarenom kožom, bistra oka, a brzih noga, a ja lukavštinom i himbom. Ah! da mi je imati tvoje brze noge i tako šarenu lijepu haljinu, poklonila bih ti svu svoju oglašenu pamet i lukavstvo.“ — „He! pa daj da se promijenimo: ja ću tebi moju pečatastu kožu, a ti meni tvoje lukavstvo.“ — Promisli se nešto lisica, pak će mu reći: „Po duši sličila bi mi, ali bi me svak po dlaci poznao da sam zdvora kao i unutra šarena, pa najbolje neka je svakomu svoje.“

Kljucavci i mravinjaci.

Kljucavci dolete na jednu debelu trulu bukvu, da po njoj traže mravi, i nagju ih u jednoj dubokoj puko-

Digitized by Google

tini, pak ih izazivaju, da na polje izidu, a mravobaša im reče: „Ja znam što ste vi došli, no dajte nam vi, ključavci, vjeru do Mitrovadne, dok se malo u životu popravimo i doidućega ljeta nanesemo u ovu našu siromašnu kućU svakojega života, pak ako do nevolje bude, mogli bi smo i vama dijela učiniti.“ Kljucavci rado pristanu, dadu mravinjacima vjeru i cijelo ono ljeto baviše se po polju i livadama ne tičući mravinjake. Nastupi crna zima, padoše snijegovi i smrznu se zemlja; mravinjaci nanijeli u kuću izobilno žita, dok evo ti čitavo jato kljucavaca, gdje okolo one trule bukve ciju̇u i zovu: „Gdje ste, družino? iznosite nam, da se omrsimo, e pomrijesmo od gladi.“ — „Ko to zove od ozgo?“ — „Mi; kamo vaše obećanje, a naša vjera?“ — „A što ste sve ljeto radili?“ — „Mi vas štedjeli, da i vama i nama bude bolje i dali smo vam zato tvrdu vjeru.“ — „Vi ste nama dali vjeru od Gjurgjeva do Mitrova, a mi vama davamo do Gjurgjeva; dogjite, i što god nam preteče žita, to ćemo vam pokloniti. Nijesmo se mi za vas, no za nas mučili, pa i vi bijaste štedjeti bijelo žito za crne dane.“

Loza, srna i lovac.

Otide lovac sa svojim psima u srne i digne jednu sa svoga ložnika, pa je opući i za njom po tragu ode. Brzonoga mu srna na daleko omakne i ukrije se ispod jedne guste i velike loze. Lovac progje mimo vinograd, misleći da je srna u obližnju šumu utekla, a ona gledajući ga, pošto vidje da je omaknuo, poče da brsti lozovo lišće. Loza se zaplače, te će reći: „To

Digitized by Google

sam, srno, od tebe i dočekala; učuvala ti život, a ti moje perje brstiš i srce mi kosiš, je li?“ — Lovac čuje gdje neko zbori, a izgubivši u šumi trag, popne se na jedan brežuljak i pogleda na okolo, te opazi da se jedna loza iz temelja ljulja. „Ha! rekne, čisto će onamo biti srna.“ Pa šumke primakne se i ubije srnu. Ona izdišući pri smrtnim ranama rekne: „Ovako mi i treba! i da Bog da se svakome onome dogodilo, ko uvrijedio ili pakostio svojemu dobrotvoru.“

Lisica i njezina štenad.

Hodila lisica noću kroz jedno selo, ne bi li što sebi i svojim lisičićima ulovila, pa prolazeći upazi jednu lozu gdje se uzvila do vrha jedne tankovite košćele, i na njoj bješe izobilno grožgja; a to opaze i mala joj djeca, te će je zamoliti da im malo grožgja dohvati, da vide kakvo je ono voće. Lisica im ugodi, pripne se nekako na onu košćelicu, ali nikako ne mogla da grožgja dohvati, bojeći se da se na tle ne strmoglavi. Mučila se čitavi sat i na svaku ruku, a sve u zalud, te se najpotlje skine polako i skoči na zemlju. Pitaju je štenad: „Što bi? kamo grožgje?“ — „Obidovah, pa ne bješe ni još zrelo no ljuto i naopako: svi mi zubovi utrnuše.“ — „Ma ne mari ništa: daj da i mi obidemo kakvo je.“ — „Jok, jok! Kad nije za moje zubove, nije, djeco, ni za vaše.“ Jedno malo lisiče počne se smijat i reći će materi: „Majde, majko! čini mi se da nijesi mogla dohvatiti, a ne za to što je ljuto.“ A lisica se naljuti, pa će reći: „Nije više za mene živovanja, kad su moja djeca od mene lukavija.“

Digitized by Google

Vuk, lisica i gavran.

Putovao vuk i lisica, pošto su se pobratimili, po jednoj planini, dok opaze gavrana gdje put njih leti i u kljunu nošaše jedan komad mesa, i pade na vrh jedne bukve. Reče lisica vuku: „Ajdemo mu se približiti, ne bi li sreća donijela da mu otpane nekoliko mesa, pa bi smo bracki podijelili.“ Odoše. Vuk stanuo napram gavrana, pa ga gleda gdje oni komad mesa izmegj' čapaka poteže, a lisica legla ispod one bukve, držeći glavu na više i gledajuć gavrana; pa pošto vidje da meso ne pada, pogje te prišapta vuku: „Danu mu se narugaj što ne zna pjevati; da mu je, reci, sramota što nikakve pjesme ne zna.“ Vuk je posluša, te ukori gavrana, a on se nagje uvrijegjen, pa će reći: „Ne može se, vuče, gladan pjevati, ama sad, kad sam se najio, vala ću zapjevat, da znaš da umijem, a ovo što mi je ostalo, sad će mi i žena doletjeti, pa neka i ona ruča.“ Grakne i kao da njegovim glasom ženu zove, a u to komad mu mesa niz bukvu pade taman lisici pod zube, a ona ga ščepa, pa pobježe u šumu; a i vuk potrča onamo gdje je palo meso, kad niti je mesa ni lisice ni gavrana. Spazi se odma šta je i kako je, pak rekne sam sobom: „Vala danas je svijet naopak! Gavran se mučio doklen je meso nabavio, a ja doklen sam gavrana prevario, a lukava lisica bez ikakve muke najela se mesa. Ima pravo! Danas ko ne zna lukavštinu, trpjeće i živjeće u siromaštini.“

Digitized by Google

Žabe i njihov kočobaša.

Negdje ispred proljeća učine žabe sastanak i počnu se dogovarati, gdje će onog doidućeg ljeta ljetovati. Jedne kažu: „Dajte da se mi progjemo ove bare, gdje smo lani ljetovale, jer ona ljeti presuši, a mi bez vode ne možemo.“ Druge opet: „Najbolje bi nam bilo da se nastanimo pri obali kakve žive rijeke, tu će nam najbolje biti.“ Poslušaše se i odoše tražiti rijeku, a kočobaša, njihov starešina, za njima, da vidi šta će mu selo raditi. Putujući i pazeći svaka gdje bi našle rijeku, naljezu krajem jednoga dubokoga bunara. „Ha! zaviču sve jednogrlice, evo zgodna mjesta, vode da nikad ne presuši, da nas sunce ljetno ne žari, i da nas ne proždiru zmije vodenjače; nego ovdje se nastanimo i bolje ne tražimo.“ Njihov kočobaša popne se na grlo od bunara i pogleda strašnu dubinu, pa će žabama reći: „O zla vi sreća! O crna vam pamet! Što će vam rijeka, koja nosi drvlje i kamenje? šta li će vam ovi bunar? Lasno je u nj uskočiti, ali kad voda spane do blizu dna, i ako presuši, kako ćemo iz ove dubine iskakati?“ Skoči s bunara, pa zaviče: „Ko je došao za mnom, svak nek se vrati sa mnom! Živimo mi gdje su naši stari vazda živjeli, u našem starom selu, gdje se živi veselo.“

Lav i lisica.

Šetala lisica po gustoj šumi, eda bi što za ručak uhvatila, pa naljeze na jedan uski put i po njemu opa-

Digitized by Google

zi tragove svakojake zvjeradi. Začudi se čudu, pa po onome tragu produlji put, koji je nanese na veliku pećinu. Nanese glavu na vrata, a odonud je pozdravi prastari lav, govoreći joj: „Hodi, ćerce moja, dobro mi došla! davno te očekujem; već je svak k meni dolazio, te sam se sa svakim oprostio, vidiš da sam ostarao, i valja mi umirat; nego pristupaj, da te zagrlim mojim starim šapama.“ Lisica se odmakne s vrata nekolika krokaja, pa sve nešto oko sebe gleda i čudi se, a lav opet: „Pristupaj, šta čekaš?“ — „Gledam nešto, pa ne mogu da vidim.“ — „Ma šta, bona?“ — „Vidim mnoge tragove do pećine, a od pećine ne mogu ni jedan trag opaziti.“ — „Pa ništa za to, nego pristupi, vjera ti je, ne boj se.“ — „Ne bojim se, nego nemam kad; ostali su mi gladna štenad u jednoj provalini, pa mi valja poć, da ih podojim.“

Lav, medvjed i lisica.

„Što ti bi, majko, — upitaju lisičići mater — te nas pri dojenju odbaci? nije to pravo.“ — „Čuh nešto po šumi, gdje na krupno trči, pa idem onamo, da vidim šta je.“ Kad ne daleko opazi lava i medvjeda gdje za jednom košutom trče, te se u šušnju s jedne glavice zagleda šta hoće da bude. Uhvati lav košutu, a pritrči medvjed i zaviče: „Lakše, lave! ako si i car, i moj je šićar, daj da ga dijelimo.“ — „Progj' se, medo, besposlicâ, odgovoriće mu lav; moj je lov, a nema šta ni za mene, a kamo li za obojicu.“ Medvjed gladan juriši te košutu za zadnji trup. Poteži on, poteži lav,

Digitized by Google

preskuboše košutu po srijedi. Lav, kad vidje nepravdu, juriši na medvjeda, te se s njime krvnički pokolje; a lisica, kad vidje da se oni kolju, poletje onamo megju njih, te ugrabi jednu polovicu košute, pa bježeći reče im: „Ova polovica meni bez zavagje i muke, a ta druga polovica onome koji od vas dva ostane živ.“ Lav nadjača medvjeda, pa počne jesti onu drugu polovicu, a upita ga medvjed umirući: „Zašto se sa mnom na lijepe ne nagodi, a ne da mene usmrtiš, a ti da grdan bez nosa po svijetu ideš od mojih šapajaca?“ — „E moj medo! inad junaku pamet odnosi, a po životu ga kosi; tako i ja, a ne bi košuta kome je bila namijenjena, no kome je sugjena.“

Konj i magarac.

Jedan seljak imao je konja i magarca, pak ih ljeti pogna u jednu livadu i oboje natovari sijena više nego što mogu nositi, pa, kad ih natovari, reče im: „Ajte, nosite kući istim putem kuda ste i došli, a ja ostadoh, da kosim sijeno.“ Kad se upute, reći će magarac konju: „Ja znam jedan preči put, pa ajdemo priječcem, prije ćemo ovako pretovareni doma doći.“ Konj pristane, govoreći: „Dobra ti je, ali ajde ti prvi, kad znaš priječac.“ Otidoše i, kad dogjoše blizu jedne bare, stade konj gledati, pa upita magarca: „Šta ćemo sad pro bare? nije čist konat, obojica ćemo se u glibu i kalu zavaliti.“ — „Ne boj se, druže! ajde ti za mnom, ja ću prvi.“ Zagaziše te sve u dublju vodu i viši kal, dok stadoše, da ne mogu ni tamo ni amo. Upita konj: „A sad što ćemo, druže?“ — „Bogme nijesmo mi krivi, ne-

Digitized by Google

go naš saibija, koji nas je ovako pretovario, pa ako mu je mio naš život i sijeno, neka dogje, pa neka rastovari.“ U tome čuju domaća čeljad, potrče i uplašeno zapitaju: „Što je to, zla vi sreća, jutros?“ A konj: „Vala vidim da je svakome, pa i meni, zla sreća, ko god za magarećom pameti ide.“

Čavka i tugje perje.

Kad bi sugjeno orlu krstašu, tičijem kralju, umrijeti, naimenuje drugoga orla za starešinu mjesto sebe, a ovi novi naredi da se sve ptice u uročeni dan i na zabilježenom im mjestu okupe, da svaku vidi i da se s njima uspozna a one s njim. Svaka otide k svome kralju u običnim haljinama, ali se čavka šće prekazati u najljepšim, pa zapane u tijesni klanac i od svake ptice izvuče po jedno pero, koje se njoj dopanulo. Evo ih svijeh na okupu, a najpotlje i čavke okićene najljepšim, ali tugjim perjem. U nju se orao zaljubi i samo nju od miline gledaše, a ona se spram njega ponošaše kao lijepa djevojka, kad na vjenčanje polazi. Sve se tice na čavku naljute, a paun najviše, i zamoliše kralja: „Aman, čestiti kralju! Uhvati čavku, da se s njome dovijamo, jer nam je hilom nepravdu učinila.“ Kralj je uhvati i reče: „Evo je, šta hoćete?“ — „Bogme, novi i pravedni care, da svaka od nas svoje perje uzme.“ — „Uzimljite što je čije.“ Pošto svaki oduze svoje perce, ostade čavka gadna, jadna, crna i grdna, onaka kakva je. Car se začudi i reče: „Šta je ovaj svijet! kako se i najpametniji može prevariti!“

Digitized by Google

Dva psa.

Umre nekakav domaćin vrlo pravedan, koji je više bio sobom stekao i nabavio nego polovinu onoga sela. Njegov sin preda se ljenosti, pijanstvu i skitanju; što bi bolje i bolje prodade, i jedne zime, ne imajući ništa drugo, da sebe i svoju porodicu prehrani, ubije dva vola iz jarma, i pokolje ciglo 10 ovaca što mu je bilo preteklo. Imao je dobra i vjerna dva psa, koji su sve to pazili, pa jedne zimske noći reče mlagji starijemu: „U ovoj kući nema nama živovanja, jer ćemo ili od gladi svisnuti, ili će i nas od gladi novi domaćin pojesti, pošto nema ništa živo u kući osim nas dva.“ Stariji će odgovoriti: „Vala, druže, ako je mladi domaćin izgubio obraz i vjerovanje kod svijeta, nemojmo mi.“ — „Ni ja ne bih, reče mu mlagji, ama kad on ne bi vjeran onakome ocu, e ne posluša njegove riječi pri času smrti, ne mogu ni ja njemu biti vjeran, niti ću, no ajd' da bježimo, naći ćemo lasno gospodara; bilo korito punano, biće i čuvanja i lajanja.“ — „Ti bježi, ja neću, odgovori stariji; ja sam u ovoj kući dosta polokao skroba i mlijeka, pa bih voliji i gladom lipsati no vjeru prevrnuti.“

Ruža i divlja jabuka.

U nekakvoj šumi uzrasla divlja jabuka što viša može biti, a blizu nje u grmenku divlja ruža, koju je jabuka češće puta korila zašto je onako mala i dra-

Digitized by Google

čava, i zašto na sebe puštava svako životno, da je bere i da je miriše. „A mene — veli joj jabuka — niko ne bere no miriše, te sam ovolika i ovako granata uzrasla za hlad ljeti putnicima, a zimi gladnim čobanima i medvjedima, pa i to ne bih davala, da same jabuke ne padaju.“ — „Šta ćeš, moja divljako! odgovoriće joj ruža; jedno je mirisna ružica, a drugo je divlja i grka jabučina. I Bog je tako htio da mene beru i mirišu od dobre volje, a tebe od junačke gladi i ljute nevolje, pa na čast tebi tvoje grčilo a meni moj miris.“ — One godine odbjegne iz obližega sela nekome novi roj čelâ i nagje duplje u korijenu ove stare i velike jabuke. Do malo vremena punano duplje napuni se voštine i meda, te onda jabuka počne opet koriti ružu: „Reci mi sad da sam grka kod ovoliko meda, ako možeš!“ — „Nikakve tvoje slave, rekne joj ružica, tu nema koliko ni sladosti; što je u tebi slatko, tugje je, a što je na tebi, grko je i divlje je, jer si ti vazda bila i bićeš grka i divlja.“

Kobac i kukavica.

Stajali na jednoj grani kobac i kukavica, pa prvi upita posljednju: „Čim se vi hranite?“ — „Mi čim nam se desi, samo da nam je sigurna glava; hitamo muhe, mrave i crviće, a kad nemamo, znamo za nevolju i gladovati.“ — „Megjer ste baš prave kukavice! A mi se gospocki hranimo svakojake uzgojene ptice, kao golubove, prepelice, jarebice jedemo, a najvoliji smo ti mlade seoske piliće; pa, bona, i ti imaš krila, kao i ja, i ništa

Digitized by Google

od mene nijesi manja; zašto i vi ne lovite i ne častite se kao i mi? Eno — veli joj — vidiš dolje u selu jednu kvočku su desetak pilića: ajde sletimo, da vidiš kako mi lovimo, pa, ako ne mogla za prvi put, daću ti dijela.“ — „Hvala ti! Junaci, lakomci i proždori život svoj prekraćuju, a mi kukavice, ako manje i jedemo i kukamo, opet živimo onako i onoliko kako nam je Bog osudio.“ Kobac, da joj pokaže svoje junaštvo, sletje do sela, i ne bi mu dosta jedno pile, nego poče kupiti dvoje troje. Stade kvočku kakotanje, a domaćin izletje s puškom iz kuće, te bûm na kopca i slomi mu krilo. Pade kobac, a domaćin ga uhvati i objesi za nogu o jednu rogastu sohu, da se drugi kopci od njega plaše. Kukavica ga ozgo s grane upita: „Kaži mi sad, kako se kopci hrane!“

Starac i smrt.

U nekakvoj kući bila je velika inokoština, tako da je češće puta dopadao red prestara domaćina da ide u drva. Jedan dan vrćući se doma s bremenom drva, nešto od duboke starosti, nešto od truda, a može biti i od gladi, počine s drvima, huhne od muke i reče: „Ma što će mi život ovako mučan i jadan? Blažena i blagosovljena smrt po sto puta, i vala voliji bih je zagrliti, da mi sad ovdje dogje, no se pomladiti.“ U toj nevolji doletje smrt, strašna, crna i grdna, i ozove mu se: „Evo me, starče! Čula sam tvoju huku i muku, zvanje i jadikovanje; što hoćeš od mene?“ Kad ču starac i vidje kakva je neobična smrt, prigne svoj vrat govoreći: „Zvao sam te, pomozi mi — molim te — ovo

Digitized by Google

breme drva podignuti, e me gladna čeljad čekaju, dok štogod ručku svare, a bez drva su.“ — „A da kaži mi, hoću li za tobom doć, pošto drva ostaviš?“ — „Oprosti, ogluhnuo sam, ne čujem dobro, no ostaj mi na zdravlje.“

Dva kokota.

U jednome komšiluku pobiju se dva kokota, a ozgo nad njima izvijala su se dva stara kopca, te ih opaze, pa jedan drugome rekne: „Vidiš li ona dva gjavola? Kako im nesreća ne da mirovati, a za svakim ima više kokoši nego u sultana žena; ajd'mo da ih umirimo: ti ščepaj jednoga, a ja ću drugoga.“ Slete jedanak k zemlji, a nejači kokot prije vidje kopca, pak se sakri u jednu lominu, a oni jači se posili, pa izletje na vrh jednoga koca te zapjeva za inad onoga drugoga; dok na jedan put doletje kobac te megju čaporke, pa s njim u jajere. Okrene se, da vidi druga, nosi li drugoga kokota, pa, kad ga vidje da k njemu leti prazan, upita ga: „Što bi? gdje ti je lov?“ — „Bogme ti ugrabi jačega i silnijega, a ja ne mogah nejačega, no kao no ti pametan, on vidje smrt pred očima, pa se negdje sakri, te meni u zaludu put, a njemu i njegove i komšinske kokoške pod oblast.“

Digitized by Google

Gorostasni jablan i vita trska.

„Visok li sam, granat li sam, jak li sam i ugledan!“ rekne jedan dan vitkoj trsci gorostasni jablan. — „Ne sili se, reći će mu trska s poklonom, e sam čula od pametnih ljudi govoriti, da Bog silu brzo salomi, a mirnoga i pokornoga čuva i uzdržava.“ — „Ne luduj, slaba i vitka trsko! Da si ti ovaka i ovolika, sto puta bi se od mene više ponosila i silila.“ Progje nekoliko doba, udari o jeseni strašna oluja i nekakav planinski vjetar, te jablana sa svim žilama iskorijeni i smetne u rijeku, koja ga odnese niz vodu, ali ga zaustavi na obali silnovita tršljaka. Tako stojeći jablan zapleten u trskama, upita ih: „Ma kažite mi, kako vi ostajete žive, kad udare strašne oluje i ljuti planinski vjetrovi, a mi ovoliki ne možemo?“ — „He moj jablane! vi se nikakvoj oluji ni vjetrovima ne pokoravate, nego im prkosite, a mi se i najmanjem vjetricu pokoravamo i poklanjamo, pa kamo koji puhne, onamo se i mi preklanjamo; bolje se je jačemu od sebe pokoriti, nego od jačega ubijen biti.“

Vo i miš.

Legao vo u pojatu i preživa, a iz duvara izide jedan miš, pa mirno šetuka i skakuće po volu, a vo čuje i krivim ga okom gleda, pa će mu reći: „Zar ti nije širine po ovoj pojati, nego po mome hrbatu da se

Digitized by Google

igraš, je li? A ne znaš ti ko sam ja?“ — „Znam, veli mu miš, ti si jaki, veliki ali dobri i mirni voko, pa ako se šetam, ništa ti zlo uraditi neću, nego po tvojoj dlaci mekoj i vrućoj nešto sam lijepo našao.“ — „Pa baš zato, što sam dobar i miran, neću da se dajbudi miši po mojoj dobroti šetaju i skaču, no bježʼ s mene, e tako mi tvoje poganštine a mojega junaštva, ako samo repom mahnem, odletjećeš mrtav do vrh pojate.“ — „Nemoj tako, moj voko, a znam da možeš, samo kad hoćeš; kad si svakome bio vazda dobar i milostiv, budi i meni: može biti da će doći vrijeme da ti ja mogu u nevolji valjati.“ — „Od hiljadu takijeh ništavaca niti se bojim da mi mogu nauditi, ni uzdati da mi mogu pomoći, no vuci se s mene, dok nijesi grdan!“ Miš odskoči i uvuče se u duvar, a do nekoliko dana oni isti vo bi u pojati svezan pri jasli, i nekako se zamota rogovima okolo konopa, i dogje mu konop okolo grla, da ga zaduši. Počne od muke skakati i na nozdre tako strašno duvati, da ga oni miš čuje, pa dotrči pitajući vola: „Šta ti bi?“ — „Zlo i naopako! Vidiš, zamakoh se.“ — „Sjekni rogovima, te prekini konop.“ — „Bih, da mi konop nije okolo vrata; no pomozi sad alʼ ikad!“ — „Ja bih, ali ne smijem na tvoj vrat skočiti.“ — „Skači, ne po vratu, nego i po očima, samo pomozi!“ Miš skoči i malo po malo pregrize oni konop i jedva živa kurtariše vola od smrti. Kad se vo osvijesti, pokaje se što je zborio mišu, pa u sebi reče: „Teško svakome silnome i omraženome!“

Digitized by Google

Magareća pamet.

Desio se magarac u nekakvoj siromaškoj kući, koja ga je svaki dan tovarila drvima i na pazar gonila. Dodije mu se ovako mučno življenje, pa jedan dan, privezan na prazne jasli, promisli i reći će sam sebi: „Valaj imaju ljudi sto razloga, a ne jedan, da nas zovu „magarcima“ a mene „magarac i pô.“ Ovako me svaki dan tovare, pa na prazne jasli svežu, i ne čudim se što se mojemu životu ne boje, nego svojoj kesi! Ako im ja lipšem, od kuda će drugo magare kupiti? Ha, sad ja znam što ću raditi.“ Sutri dan, kad mu bace malo kukuruzne slame u jasli, a premetnu preko njega samar, spazi se da će ga tovariti i na pazar drva goniti, a on se učini bolesan i neće da grize slamu. Do jedan sat eto ti kutnje čeljadi, da ga izvode i tovare, pa kad vide da ne grize, kažu domaćinu: „Nešto je magare bolesno, pa neće da grize slamu.“ A domaćin: „Bre vi njega natovarite i nekolika puta priderite podlimačom, pa ćete vidjeti kako će mu odma lakše biti.“ Oni ga izvedu i natovare, a magare leže, ni s mjesta. Uhvati jedno kutnje čeljade podlimaču, te ga nekolika puta predere kao po napuhanoj mješini, a naš ti magarac sa svim tovarom gjipi na noge, pa, kad okrenu put pazara, reći će u sebi: „Što mi se ovo šće, crna mi pamet? Svako sam jutro daj budi slatko ručao, a jutros isprebijan i gladan!“

Digitized by Google

Kukavica i slavulj.

U jednom gaju pjevao slavulj u proljeću, a slušala ga kukavica, pak ga ukori: „Što, reče mu, dodijavaš danju i noću tvojim cijukanjem i pijuckanjem? Dodijao si i gori i vodi, a da znaš lijepo, kao ja, pjevati, bogom prosto.“ — „Ma što luduješ, crna kukavice? Ja mojim umiljatim glasom veselim svakoga ko u gori živi i ko na vodu dolazi, a ti ne znaš pjevati no kukati, pak si svome zlu doslutila, te ćeš do strašnoga suda kukati.“ — „Nije to tako, moj mali jaduju, no dogji k meni i da zapjevamo kako ko zna i umije, pa da pitamo svakoga, ko nas bude čuti, ko ljepše od nas dvojice pjeva.“ Slavulj pristane od prve i počne na onu njegovu pjevati, a odma poslije njega kukavica. Čobani u gori i radnici u polju ostave svoj posao, a od miline počnu slušati slavulja; a kad poče kukavica, svi za svojim poslom, osim samo jedan magarac naperio uši, a digao glavu, pa zaviče: „Aferim, kukavice! Prosto ti bilo i ko te rodio! Divno li jutros razveseli brda i doline!“ — Žao bi slavulju, pa počne od jada prelijetati s drva na drvo jadikujući; ali čobani i radnici počeše ga tješiti: „Ma ne budi daj budi lud ti, ako je magarac! Da li ne znaš da, koga god magarac pohvali, više ga grdi, a koga kudi, ondar ga pred svijetom više diže i slavi?“

Digitized by Google

Lav i zec.

Jedan dan bíjaše veoma ogladnio lav, i krene pustom alugom, da za sebe ručak traži. Nanese ga slijepa sreća na ložnik jednoga zeca, koji se trgne i počne bježati, a za njim gladan i razjaren lav, pa tek da zeca stigne, sine iz jednoga grmena mlado i debelo jelenče. Lav u oni čas promisli: „Bolje mi je sad uhvatit jelenče onako veliko i debelo: šta će mi ovi mali zec? od njega mi nije ni predručak, a kad jelena pojedem, lasno mi se vratiti i uhvatiti zeca, kad znam gdje je njegov ložnik.“ Poteče za jelenom, no jelen na štrkastim hitrim nogama daleko odmakao preko jedne poljane, ne bi ga zrno iz puške dostiglo, pa s one poljane u grm i u šumu. — „Ajde ga ti sad stigni i u šumi traži, rekne lav; nego daj da se ja povratim opet na onoga zeca: bolje mi je i čalabrsnuti, no bez ručka ovako po planini lutati.“ Ode, i dogje na ložnik, kad zeca nije, no negdje umakao. — „A sad, upita sebe lav, kad nije ni zeca, a kamo li jelena! Zlo da mi je! Svak će, rekne, trpjeti i glad i nesreće, ko traži višu od manje sreće.“

Lísica i lisičići.

Odojila lisica štenad i podigla dotle, doklen je znala, da sami za sebe mogu o svom lovu živjeti. Kad se od njih razdvojila, upitaju je lisičići: „Kaži nam, majko, od koga ćemo se najviše čuvati, ko nam je najve-

Digitized by Google

ći dušman, ko li prijatelj, i koje je zvijere od nas na svijetu lukavije.“ — „To ćete vi sve do malo vremena znati, a ma kazaću vam. Najviše se čuvajte od seoskih pasa. Svak nam je dušman, a nigdje niko prijatelj, a nad čovjekom nema lukavijeg zvjereta. I to da vam kažem: nemojte se nikad od prve uplašiti od najmanjeg mrava do najžešćeg lava: ako je kod njih snaga, kod nas je lukavstvo, a ako se uplašiste, onda nijeste lisice no zečevi, koji sa strahom i po planini travu čupkaju; a vama, ako budete moja prava djeca, nikad neće manjkati kokošinjega mesa; a strašili se, ne strašili se, neka znate, kad tad ćete od puške ali od gvožgjâ smrt imati; no doklen ste živi, hranite se letuštem, a najposlije sve vaša koža plaća.“

Lisica, kokoš i kupjena.

Opazi lisica kvočku i pilad blizu seoske kuće, pa se prišuma, da je ne bi kutnja čeljad opazila i juriši na pilad, te dvoje u vilice uzme, a kvočka s ostalijem pilićima pobježe u jedan plot sa svijeh strana opleten kupjenom. Malo joj se učini ono dvoje piladi u žvalima, te potrči i jedva se nekako uvuče u oni plot, a kokošku stane kakotanje, a pilad pijukanje. Čuju čeljad kutnja i odma se dosjete, pa onamo po glasu potrče neko s vilama, neko s kosijerom, a neko s tojagom, te na lisicu; a ona se zaplela u onu dračavu kupjenu, niti može tamo ni amo. Tukući je svaki, kako koji bolje može, zaviče: „Ma bud li sam kriva ovim te me tuku, što sam tebi kriva, zla i pogana kupjeno? Zašto me

Digitized by Google

ti držiš? Grgja si mi ti, no oni svi.“ — „Nijesam ti ja kriva, no tvoj sugjeni zli čas! Pravije je da sačuvam sirotu koku i nje dječicu nego tebe; a da si znala, pa da nijesi odveć lakoma, mogaše su ono dvoje piladi pobjeći zdravo i veselo te jutros ručati, a do veče drugo za večeru, a tako i gladna i crnom smrti pogibe.“ Lisica izdišući odgovori kupjeni: „E moja smrti! Imaš pravo, ali se mudri po jednom u svom životu prevare, pa i to na debelo ili ništa.“

Kriještavac i jazavac.

Ilinštaka mjeseca počne rano u zoru da kriještavac kriješti, pa sve do poslije podne, kao i svi ostali. Dok on kriještaše, vidje na blizu debela jazavca, gdje izmegj' kukuruza traži najviši zdrio klip, da ga pojede, i popne se prvim nogama, te oguli s klipa kominju i poče da jede. Kriještavac ga upita: „Što, lijena živino, tugju muku trošiš? Ni o čem ne misliš, no kako ćeš napuniti trbuh, pa da u šušnju pružen mirno počivaš, a za ništa te nije Bog dao nego za štetu jadnoga orača i kopača.“ Okrene se jazavac, pa zapita: „Ma koja to živina luduje ozgo?“ — „Ja, kriještavac, neutrugjeni pjevač, koji mogu skočiti daleko a poletjeti visoko; svak nas zna i niko, kao vas, iz polja ne goni.“ — „Bogme mi vam nijesmo krivi što ste sobom ludi. Svako stvorenje posviri, ili popjeva, pa i počine, a vi od kako vam na jade svane, dokleń vam se na gore smrkne, derete se, te zaglušujete svijetu uši, i ako ne činite drugome zla, ono činite sebi, dok ne crknete od pjeva-

Digitized by Google

nja. A vidiš li mene kako sam debeo, a ovakova su i sva ostala moja braća, pa sad mi pravo kaži, ko je lugji, ali mi ali vi?“ — „S vremenom će se znati,“ odgovori kriještavac. — Tek što oni svrše ovi razgovor, od nekuda puče puška tân! a jazavac izvrne se na legja a počne tresti nogama. Upita ga kriještavac: „E komšijo, kazuj ti sad, ali ste vi pametniji ali mi.“

Ćele i medvjed.

„Evo u dobri čas proljeće, — reći će čelac (matica) čelama; — svaka na posao! gora je listala, cvijeće procvalo, ulišta (košnice) prazna, a znate, iza ljeta nastupa zima.“ Čele poslušaju svoga domaćina i svaka na posao od zraka do mraka u svoje ulište. Kad je bilo ispred same zime, evo ti jednoga medvjeda, uskoči u uljanik, pa igjaše od ulišta do ulišta zavirujući u svako, da vidi, ima li u njima po koliko meda. Domaćin svakoga ulišta upita ga: „Šta hoćeš ti u uljaniku?“ — „Obidujem, da znam u kojemu je najviše meda, ako mi dovri glad i muka, da se i ja medom omrsim.“ — „Nijesi pogodio, medo! Ovo je sve podijeljeno: svakome se zna čije je što, svaka svoje ulište čuva, a kutnji domaćin, čiji je uljanik, sva ulišta; mi ne damo tako lasno pristupiti ni njemu, koji nas od medvjeda čuva, a kamo li tebi, no je i megju njim i nama podijeljeno; naš je med do proljeća, a njegov vosak i ako nam što preteče meda.“ — Medvjed će im reći: „Ako mi ne date s mirom, ja umijem i silom, pa neće biti ni vama ni gospodaru uljanika. Nije ko ima i umije, nego ko je ka-

Digitized by Google

der te u tugje na gotovo.“ — „A gdje si sve ljeto bio? što i ti nijesi zimnicu prikupljao, kao i mi?“ — „Jedno je vaš posao, a drugo je moj.“ — „Pazi, medo, što zboriš! Mi smo male, ali nas je mnoštvo: kad svaka upecne, nećeš znati naći vrata uljaniku, a na vratima će te čekat spravna iza uši sjekira.“

Lavica i mačka.

U jednoj aluzi dojila lavića svoje lavče, a od nekuda dogje nečija mačka, pa potjera miša i uhvati ga na očigled lavice, a lavica srdito joj reče: „Šta je to, zgrčeno gjavolje živinče? Bud li ulovi ono što niko osim tebe ne jede, kako smiješ okolo mene loviti? Dlaka me drži da te sad megju moje čampare ne uhvatim, pa da s tobom put oblaka ne zavitljam.“ — Pošto mačka pojede miša, upita lavicu: „Jesi li se ti ikad s mačkom poinadila?“ — „Ne ja i ne mislim o vama, da se sve, što vas je, skupite, pa da mi udarite.“ — „A da kad nijesi, ne prijeti! Vidiš li me kolika sam? a da dogješ u naše selo, ne bi nijednoga psa zdrave gubice ni nosa vidjela.“ — Diže se lavica, pa hladnokrvno ode k mački, a ona uskoči uz jedno drvo. Pita je lavica: „Što ti bi? ali se od mene uplaši?“ — „Jok ja, nego se popeh na ovo drvo, da ti vidim djecu, pa eto nemaš no jedno ciglo: to je uprav sramota da taka banica carica ne okoti no po jedno, a mi i po četvero petero od jednom.“ — „Jedno je zgrčeno i malo mače, a drugo je od lavice lavče; nego sidi dolje, da se pobratimimo.“ — „Hvala ti! naši su nas stari mački i mačke pri

Digitized by Google

samrti svjetovali: — U svojoj kući kradite, u tugjoj grabite, s nejačim drugujte, a s jačim od sebe ne bratimite se; nego ti ajde za tvojim poslom, a ja ću još malo na ovoj grani počivati, i kad sam sitana ručala, može biti malo ću i pospavati.“

Kvočka, pilad i kokot.

Pothranila kvočka pilad dotle, dok im nije bilo od majke potrebe, nego pošto je svako naučilo samo po sebi naći hranu. Kvočka se već otkvoče i uzleti na sjedalo kraj kokota. Ovaj je upita: „Što tako sama doletje kraj mene? gdje su ti djeca?“ — „E moj kokote, moj vjerni pa najvjerniji druže! da li ne znaš, a ostarao si, da je danas došao svijet naopako i da su danas svakoj majci djeca tugja večera?“ — „Ma kako to?“ — „Bogme, dok ih majka pothrani i u neki zeman dogju, svako muško traži sprama sebi žensko, a žensko opet muško, te ne poznaju očinu ni majčinu muku ni nekadašnje milovanje. Ako ne vjeruješ, eno vigji gdje svaki kokotić uza svoju pilicu leži, a ja sam već to davno vidjela, pa i razumjela što je i kako je, te k tebi, mojemu staromu i najvjernijemu drugu, doletjela, i dobro su stare kokoške rekle: „I zli muž dobri muž!“

Medvjed i lisica.

Pobratime se medvjed i lisica i u jednoj su pećini živjeli i njihov lov bracki dijelili. Jedno jesenje jutro dogovore se šta će za oni dan ručati, te će medvjed li-

Digitized by Google

sici reći: „Ajde, posestrimo, dobavi jednu dobru kokoš, da se od želje najedemo mesa, pa ako se nećemo ni nasititi, ono ćemo daj budi omrsiti zube.“ — Lisici se ne svidje čist posao, pa, da bi po svojoj navadi i oni dan badava o medvjedovoj muci ručala, rekne mu: „Zašto bih ga ja o svome zlu radila, kad možemo bez ikakva straha i *rizika* poći dolje i nazobati se divljih krušaka? Jer da znaš, pobratime, kako je muka uhvatiti ono što leti, a odnijeti kad puščana zrna okolo ušiju zvijukaju, nikad me ne bi šiljao.“ — Medvjed na prvu bez lukavstva pristane; otidu i dogju pod jednu divlju krušku, pa rekne medvjed lisici: „Ajde se pripni na krušku, pa tresni, ti si lakša.“ — „A zašto bi me, pobratime, mučio, kad evo okolo kruške svakojakog je kamenja, pa mlatni jednim u granu od kruške, eto obojici ručak na pretek.“ Medvjed je posluša i uzme golem kamen, te o jednu podeblju granu; ali njegovom nesrećom prije se vrati kamen njemu u glavu, nego što kruške popadaše. Stište se medvjed objema šapama za glavu, govoreći: „Oh posestrimo, pogiboh!“ — „To je ništa: pala muha na medvjeda!“ pa odma počne ona birati i jesti zdrelije i ljepše kruške. Medvjedu se učini žao, pak joj rekne: „Lakše, lijo! nemoj da te tugja muka guba.“ — „E moj medo, dosta li sam ja tugje muke do danas izjela, pa me ne razguba!“ Tek što ovo izusti, puče od nekuda puška, te lisicu zrno s pleća na pleće, ni jaoh! Pritrča lovac, i poče da sieče nožem medvjeda, a on: „Zašto mene ranjena siečeš, kad ja s moga dobra srca pogiboh?“ — „Za to što ti tako mator ni još ne poznade lisičiju ćud.“

Digitized by Google

Soko i orao krstaš.

U proljeće uhvate sokolovi i orlovi megju sobom vjeru od Gjurgjeva do Mitrova dana. Orao je jedan dan oblijetao iznad brda i planina, e da bi što za lov opazio, pa ugleda sokola gdje bište perje spram sunca na vrh vrletne klisure, te k njemu odleti. Pošto se upitaju za zdravlje, upitaće orao sokola: — „Deder, pravo mi kaži na bracku i na prijateljsku, zašto ste svakoj ptici kobac, a nama zakleti dušmani.“ — „Vala kad me na bracku pitaš, bracki ću ti i kazat. Kad su vas orlove zacarili, i rekli svi da ste vi car nad svijem letuštem, nama su krivo učinili.“ — „A da kako bi ste vi osudili?“ — „Bogme da naporedo carujemo, vi jednu godinu, a mi drugu.“ — „Ama, bolan ne bio! gdje bi taka mala ptica carevala kod ovakoga i ovolikoga bana i oglašenoga arambaše?“ — Naljuti se soko, pa odletje malo naviše, cijukne i rekne: „Odlaz' otolen, gnjila trupino, dok se nijesi sad s toga krša mrtav strmoglavio!“ — „Ma, bolan ne bio! da li vjera nije uhvaćena do Mitrovadne?“ — „Istina je, ali kad se takne čovjeku junaku u obraz, niti pazi na mjeru ni na vjeru, a za život najmanje.“

Dvije lisice.

Sretu se jedan dan dvije lisice, majka i šći, i uspoznadu se i počnu se o svomu živovanju razgovarati. Šći upita majku: „Kako si sad s lovom?“ — „Zlo, nikad

Digitized by Google

gore! Izlukavio se svijet, te nama nestade posla; psi i ljudi ne dadu nam ni u selo uljesti, kamo li se megj' kokoške privući; nego kako ti?" — „Svakojako; silom mi ne dadu, a lukavstvo mi ne pomaga; nego, moja majko, sreća me nanijela, te sam jutros opazila na jednom mjestu dobar komad mesa, i čujući te lajati, dotrčala sam, da ti kažem, pa da onamo z ijedno ručamo bez ikakva straha: daleko je od sela." — „Baš ti, ćerce, hvala, jer sam ljuto ogladnjela; no ajde ti preda mnom, a ja ću za tobom." Odoše. Kad dogjoše, kaže mlada staroj gdje je zapet u gvožgjima komad mesa, a majka njoj: „Ajde, sinko, donesi, ne trudi staru majku." — „Nemoj, majko, obraza ti! ti ćeš vještije, jer ja nijesam nikad prije na onakom mjestu meso gledala." Lisica stara pogleda poprijeko na mladu, pa joj rekne: „He moja ćerce! Kad su se tvoji ragjali, moji su iz škole izlazili."

Dva konja jednog gospodara.

Zimske noći grizli su slamu dva tovareća konja, pak se nad praznim jaslima ispred zore razgovarali. Mlagji upita starijega: „Ma hvala da je Bogu! da mi je znati, dokle će nas jutros naš sajibija natovarene pognati!" — „Bogme je to lasno pogoditi: ali u pazar, ali u mlin; za to nas je i dobavio." — „Ma zašto nas svaki dan tovari? nijesmo mi magarci!" — „Ako nijesmo magarci, ano smo negdje sublizu, samo što su u njih više uši no u nas, a u nas viši rep, a konji i magarci jedno je brastvo." — „Vala, ti si od mene stariji, pa i pametniji, ali ćeš vidjeti jutros da ja nijesam magarac no konj." — „Vidjećemo," odgovori stariji. — Kad ogranu sun-

Digitized by Google

ce, evo ti domaćina gdje nosi kliješta i klince, da oba konja prekuje, i kad starijega prekova, prihvati da prekuje drugoga; no stan' da vidiš, ne da drugi ni pristupiti, to li manje noge se dodirnuti. Domaćin počne vikati na mlagje: „Zašto ste mu dali muogo zobi, te je presilio i ne da se potkovati?“ — Otac mu, prestari čovjek rekne: „Pusti ga, sinko, neka pod tovarom bos goni, pak će se prije pazara umiriti.“ — Sin ga posluša i obadva obično natovari; pa kad su na po puta bili, ovi mlagji konj obosje u sve četiri noge i poče da hramlje i od muke na nos puha. Prišapće mu stariji konj govoreći: „Je si li sad konj ali magarac?“ — „Vala nijesam magarac, no magarac i pô.“

Planinski miš i divlja mačka.

„Šta je ono, moja majko, dolje u ljeskovini?“ upita mladi miš majku. — „Gdje, zla ti sreća?“ — „Eno dolje, kupljah ja lješnike, a dotrča k meni nekakvo malo ma strašno zvijere nalik na zeca, ali zec nije, i da ne pobjegoh u jedan ljeskov panj, čini mi se ščaše me živa poždrijeti.“ — „Ajde sa mnom, da i ja vidim, šta je to.“ — Odoše, kad se iznenad sretoše s divljom mačkom, i u koliko bi rekao čovjek: „Što bi?“ reći će mali miš majci: „Eno ga!“ a mačka gjipi te ulovi manjega. Onda će stari s povisoke ljeskovine upitati mačku: „Šta to učini te mi dijete zakla ni krivo ni dužno? Od kuda ti sad u ljeskovinu, kad lješnike ne jedeš?“ — „Bogme, odgovoriće mačka, svak za svojim lovom; ako ne jedem lješnike, ano lovim ono što lješnike jede; ako ti

Digitized by Google

je žao sina, sigji dolje, pak ćemo se popravdati, da i ja tebe pitam, šta tebi lješnici učiniše, te ih lomiš i jedeš.“ — „Bogme ne slazim: ja znam i vidim tvoju pravdu.“

Orao i mačka.

Prelijetala dva orla brdima i dolinama, gledajući eda bi što za ručak ulovili. Jedan od njih opazi nešto u šumi kraj morske obale i učini mu se da je zec. Sletje i ščepa jakim čamparima i odletje s lovom u jajere, dok sve na jedan put počne se od teške muke u vazduhu koprcati s desne na lijevu, a s više na niže. Začudi mu se drug šta se od njega radi, doletje k njemu, da vidi šta mu je, kad li tamo ima šta vidjeti! Zaviče orlu: „Zlo te smelo! nije to zec nego mačka, puštaj gjavola!“ — „Znam i ja da je gjavolja živina, a ne zec; pustio bih ja nju davno, samo da hoće ona mene!“ Pa u to poče sve od jednom padat k zemlji napola živ, te se od mačke oslobodi i poče krilima mlatiti, da izdahne. Mačka bježeći rekne mu: „Alalimo se, orle, pri samrti, jer dočekasmo da prije smrti čudo vidimo; ti prvi put i posljednji u tvome vijeku ulovi mačku u mjesto zeca, a ja bez krila odletjeh u visinske visine i vidjeh što nijesam nikada u mome životu, niti ću, samo s tom razlikom, što ću ja mojim drugaricama moći koju godinu pripovijedati, a ti nećeš više nikad tvojoj družini.“

Digitized by Google

Golub i jastrijeb.

Oblijetao jastrijeb nad jednim poljem i opazi jato golubova, pa sletje megju njih i ugrabi jednoga, te s njime odletje, i pade na jednu usamljenu dolinu. Tu držeći ga čamparima za dva krila, stade ga perušat, da ga pojede. Upita ga ranjeni golub: „Ma kaži mi, krvniče, što ti ja jutros skrivih mimo ostalu moju braću golubova, te mene, a ne drugoga, uhvati?“ — „Tome su mnogi uzroci: prvo, što se ti ne znade ukloniti vješto, kao svi ostali; drugo, na tebe je spanula sugjena ura, a treće, nijesi ti meni ništa skrivio, no ja tebi, jer sam bio samrtno ogladnio; o lovu mi je živio otac, lovom me pothranio, i drugoga zanata ne znam.“

Volovi i konj.

Orući volovi opaze gdje jedan konj mirno pase rosnu djetelinu, pa, kad se u veče vrate volovi i konj kući, oba orača vola legnu u pojatu od velikoga truda i počnu preživati. Konj sit i obijesan ukori ih: „Što, mrtvi dembelovi, ležite kao krave, a ne obigravate po pojati ovako kao ja?“ — „Imaš pravo, rekne mu jedan vo; za tebe se mi i kutnja čeljad mučimo, te ti sve gotovo pod nos dolaži, jà bio u polju i na livadi, ja li na guvnu i u pojati, a zimi na jaslima. Mi preorivamo, domaćin sije, domaćica žnje, moba vrše, a ti kao

Digitized by Google

prokleto stvore[1]) nikad se nasititi ne možeš.“ — Nasmije se konj, pa će mu reći: „Ti, gnjili i tromi stvore, vidiš samo ono što ti radiš, a ne ono što ja radim, i isto si kao što ljudi pripovijedaju o dvjema ribama, kad su se u tavi žive prigale, pa jedna drugoj ne vjerovale, je li? Ti kad o jeseni preoreš za ozimno žito, i u proljeće za kukuruz, a ljeti za postrnak, šta drugo radiš preko cijele godine? Ništa drugo no što ležinjaš i preživaš.“ — „Nije to tako, odgovori vo, no mi i svijet i vas konje našim trudom hranimo.“ — „To ti ja ne odričem, ali kaži mi, ko slamu prenese i sijeno iz polja, ja ali ti? koga tovare u drva, u pazar, u mlin, pa češće puta i jašu, tebe ali mene?“ — „Obojica imamo razlog, reći će vo, no i ja i ti zahvalimo Bogu što smo se desili u zengjiloj i zadružnoj kući, te nam ne osviće jutro na zlo, a veče na gore.“

Vuk i krava.

Plandovala ljeti krava s teletom ispod velike guste bukve, dok od jednom dotrča od nekuda vuk, te juriši na kravu, koja ga vješto dočeka na rogove, pa upre onako rogovima pri bukvu, a tele poda se sakri, pak je stane mumnjava.[2]) Vuk joj rekne: „Već

1) Kod sva tri plemena ovijeh krajeva čuo sam govoriti, da se konj i mazga ne mogu nikad najesti, kao drugo živinče, zato, što vele da ih je proklela mati Božija, kad je u pećini Vitlemskoj porodila Isusa, i svako živinče mogla je osim konja s kraj nje i djeteta odagnati na polje.

2) Dovle je istini slučaj bio u Banjanima, pripovijedali su mi, a evo kako narod vješto nastavi svoju satiričnu i umorističnu basnu, i po ovoj, po svoj prilici, postale su i sve druge.

Digitized by Google

si me usmrtila, nego me pusti, da s mirom izdahnem, alal ti moj život!“ Krava još bolje pripre, govoreći: „Neka još malo ovako: svakako nemam velika posla, dok mi se tele od straha nápose, a sad će doći i čoban sa psima, pa kako se s njima nagodiš, i neka vide što do sad nijesu vidjeli, da je krava gorskog vuka ubila bez puške i bez noža.“ — „Nije to junaštvo, moja kravice, reći će joj vuk, nego je to od junačke sreće, jer da znaš koliko sam ja do sada tvoje braće i sestara pod rogovima na smrt umorio, a mnoge kući vratio bez nekoliko oka mesa ni mrtve ni žive!“

Vo i krava.

Dogju trudni volovi s oranja u veče doma, pa vide kravu gdje mirno u pojati leži i besposlena lizaše svoje onogodišnje tele. — „Blago tebi! srećna li si! reći će joj jedan od ona dva vola orača, lasno li i bezbrižno li na ovom svijetu živiš! niti oreš zemlju, niti vučeš pluga ni teška kola, kao jadni mi, a ništa vam ne davaju manje ali više nego kao i nama.“ — Pogleda ga krava, pak mu ljutito reče: „Ali zar ne vidiš, s njima ne gledao! šta od mene rade: devet mjeseca nosim, a godinu dojim tele; muzu me kad ko hoće, dokle jedne kapi u vimenina teče, tele me po svu noć poteže, te mi ne ostaje drugo osim kostiju, kože i rogova; pa ako si mi manit i čini ti se da je meni lakše no tebi živjeti, ajde da se promijenimo: ti budi za dvije godine krava, a ja ću vo, pa da znaš kako je ovamo.“ — „Ne dao Bog! volim živjeti godinu volom, no kravom 20 godina.“

Digitized by Google

Ždralovi i orlovi.

Kad u proljeće prelijetahu ždralovi iz dalekih zemalja preko Hercegovine, opaze ih blagajski [1]) orlovi, pa se začudiše i jedan drugoga pitaše: „Koja je ono vojska? da nijesu naši?“ — „Nijesu naši, zaviču mladi orlići, nego ajte da ih okolimo i da im udarimo, evo svijem ručak dogje sam u našu kuću.“ — Najstariji orao reći će mlagjijem: „Jok, jok! da nijeste drugi put ni promislili to uraditi! Ono su ždralovi, koji iz dalekih zemalja dolaze u naše, da se legu, bojeći se da im svakojaka ljuta zvjerad ne pojedu njihov evlad (narod), pa za to u našu zemlju svakoga proljeća doljeću, ne da ih u našoj kući ubijamo, nego da se od smrti kurtarišu; pa gdje bi naš obraz po svijetu, kad bi smo ih dočekali i pobili, kad su u naš kraj pobjegli?“

Konj, vo i dva vuka.

Dva gladna vuka opazili iz planine konja i vola gdje pasu po jednoj poljanici, te se dogovore, da jedan udari na vola, a drugi na konja, i odoše k onoj poljanici. Kad konj i vo opaze, počnu nogama kopati a ušima stričći i na nozdre puhati, a jedan vuk upita ih: „Što vam se dogodi? ali se zar od nas uplašiste?“ — „Jok mi, nego vam velika hvala što dogjoste, da nas umi-

1) Blagaj je visoka, gola i kamenita planina više Mostara u sjeveru, gdje je leglo nebrojnih orlova od najvećih, te ih ovamo zovu „krstaši.“ Oni obično padaju na strvine, i po čitava brava mogu u čamparima, kad su gladni, odnijeti.

Digitized by Google

rite, e ima više no sat da se inadimo ko je od nas dvojice stariji ko li mlagji, pa kad ste vi došli, pogledajte nam i izbrojite godine, meni — veli vo — u rogove se broje godine, a konj veli: meni u kopita, pa kojega nagjete od nas dva da je mlagji, raskomadite ga, alalivamo vam život.“ — Oba vuka na ovo pristanu, govoreći jedan drugome: „Bolje je bez straha da jednoga od njih jutros ručamo s alalom, nego ni jednoga s inadom.“ Jedan od njih otide, da volu broji godine u rogove, a drugi konju u kopita, a oni će obadva jednogrlice zavikati: „Hoćemo li, druže? u ime božje!“ Konj zvešti svoga vuka u počelak, te mu prosu mozak, a vo svojega projuri rogovima s trbuha na hrbat, pa ga baci uz vis i metne mrtva na zemlju. Reći će sad vo konju: „Ala smo ih mudro prevarili!“ — „E, moj druže! reći će konj, ako smo mi jutros ova dva, nećemo druge sto i dva, nego oni nas!“

Dva majmuna.

Dva majmuna živjela su u jednoj kući, pa opaze dječine haljine, jednog muškog a drugog ženskog djeteta, te se dogovore da se i oni obuku, kao gospodareva im djeca „da vidimo — oni vele — hoće li nas moći poznati.“ U jutro, dok su još djeca spavala, obuku se jedan u muške a drugi u ženske haljine, i počne jedno drugo gledati, svukud trčkariti, pa i po pendžerima i po vrh kuće. Vide ih iz komšiluka i promisle da su djeca, te ih zovu, karaju, i mole da se onuda ne igraju, a majmuni da puknu od smijeha, govoreći jedan drugome:

Digitized by Google

„Vidiš li, kako nas ne poznaju?“ — Na viku čeljadi izide jedna stara baba, pa se nasmija i počne se komšijama rugati veleći: „A oči vi ispale! Zar ne vidite repove? nijesu ono djeca no majmuni!“ — Onda će reći jedan majmun drugome: „Ludi li smo, crna nam pamet! Kad i ćorava baba nas poznade po dugačku repu, kamo li neće ostala domaća čeljad!“

Mačka i zmija.

Opazi mačka u bašči zmiju, pa juriši na nju, a zmija, videći da ne može odbjeći do blizu stojeće rupe, savi se u kotulač i popne na više put mačke glavu. Upitaće je mačka: „Što ti se dogodi, te ne othmilje gdje si bila naumila?“ — A zmija mački: „A što se tebi dogodi te od jednom u svu trku stade?“ — „Da vidim šta je,“ odgovori mačka. — „Pa kad si vidjela da sam ja, zašto ne ideš od kuda si i došla, nego me gledaš?“ — „Milo mi te gledat tako lijepu šarenu, a da rečeš nemam velika posla ni doma; nego ajde kreći, milo mi te gledati kako se uvijaš i previjaš kao vitka djevojka spram mlada momka.“ — „Pravo ti reći, odgovori joj zmija, svu crnu zimu spavam u rupi, pa od želje sad da se nagrijem žarkoga sunca i ove zelene trave, a kad se ti povratiš, i ja ću, Bog zna, gdje me put nanese.“ — Lukava mačka odstupi izmičući se natraške, a upre oči u zmiju, dok zmija od jednom sine i uvuče se u škrip, pa zove mačku: „Pristupi, da se poljubimo.“ — „Ne ljubim se ja s vama, jer sam ja i prije obidovala kad god sam moj nos k vama u rupu nanosi-

Digitized by Google

la; nego izidi ovamo na polje, pa ćemo se nekako nagagjati.“ — „Jok, jok, odgovori zmija mački, ne izlazim ja k tebi na širinu, e sam od mnogih drugarica slušala, koja se god s tobom inadila, da je megdan izgubila, a koja se god igrala, da se bez repa vratila.“

Jastrijeb, kokot i kokoške.

Jedno jutro još kokoške ne bijahu sletjele sa svoje lijenke, dok začu kokot da iznad pojate preletje jedan jastrijeb, te ga stane dreka u kakotanju. Upitaju ga kokoške: „Što ti se dogodi?“ — „Preletje jastrijeb iznad pojate i bez vašega ali moga zla nije preletio, nego bi dobro bilo da još malo poležimo na sjedalu, dokle on na drugu stranu nagje i ulovi sebi ručak.“ — Sve ga stare kokoške poslušaše, a mlade se kokotu narugaše, pa odletješe na polje iz pojate; a oni jastrijeb od nekuda iz bliza doletje, te jednu pred pojatom počme kljuvati i čupati, a sve druge u pojatu pobjegoše i zavukoše se u slamu. Upita ih kokot: „Što bi? što vam se dogodi?“ — „Bogme jastrijeb doletje i eno ga gdje jednu našu piplicu živu peruša.“ Jedna stara kokoš, kad ču, reći će mladim pilicama: „Tako će se vazda i svakome dogoditi, koji svojega starijega ne sluša.“

Pauk i muha.

Vidjela muha gdje pauk u kući napravlja svoju obilatu mrežu, pa će ga upitati: „Šta ti ta mreža hoće u tugjoj kući, ludi ludove? A kad je dogradiš, sva će ti

Digitized by Google

muka u zalud biti.“ — „Ako ti ne znaš, ama ja znam danas, a znaćeš i ti i mnoge tvoje drugarice do koji dan.“ Do nekoliko dana ova ista muha doletje, da vidi paukovu radnju, i vidje gdje u njoj mnogo muha leži, pa promisli da one u paučini nešto dobro za hranu nalaze, te juriši k njima, a pauk izletje nenadno iz svoje sakrivene kuće te je s legja ulovi. Muha se počne braniti nogama i krilima, ma u zalud, pa ukori pauka: „Zašto me hoćeš udaviti u tvojoj kući ni krivu ni dužnu, jazuk ti bilo? To se do danas nije u poštenoj kući nikad dogagjalo.“ — „Ako nije u vašoj, jest u našoj, jer je mi ne gradimo, da vas u goste dočekujemo, nego da vas lovimo i da se vašim mesom i krvlju gostimo.“ Odgovoriće mu izdišući muha: „ Ma kako možete vi bez krila loviti nas, koje letimo?“ — „Bog je vama dao krila, a nama pamet.“

Kokot i paun.

Zapjeva jedno jutro kokot sa svoga sjedala, te navijesti kokoškama dan, a paun se naljuti, pa će kokotu reći: „Što se tu dereš, luda silo, nego me gospodičića u gospockim haljinama kao caricu probudi?“ — „Šuti, lijepa budalo, odgovori mu kokot, a šta si ti spram mene? Više mi valja moja kruna na vrh glave i moj glas, no svi vi paunovi koliko vas je god na svijetu.“ — „Ha-ha-ha,“ nasmija se paun porugateljno, pa će reći: „Niti vas kokote ko gleda, niti se vama ko čudi kao svak nama; ko god nas vidi, ne može da se našega repa, našega perja i naše zlatovidne glave nasiti.“ — „Istina je, odgovoriće mu kokot, ali kad bi ste znali vi paunovi

Digitized by Google

ono što ja od naroda čujem govoriti, ne bi tako govorili.“ — „Ma šta si čuo? kaži mi.“ — „Ko god vas prvi put vidi, pa vaše grdobne noge opazi, svakome se na njih zgadi i od gada pobježe; a ko vas god čuje zapjevati, svak svoje uši zatisne.“ — „Nijesam znao, niti mi noge ni glas na um padoše.“ — „A ti znadi sad, te se po sad manje pred svijetom kosi i ponosi, a još manje diči i kriči.“

Vjera pa nevjera orla i lisice.

Orao i lisica učine megju sobom mir i uhvate vjeru, da neće jedno drugome nikad zla učiniti, no jedno drugo čuvati. Od više ljubavi orao načini sebi gnijezdo na jednom gorostasnom dubu, a lisica sebi kuću u istom dubu u korijenu u jednoj šupljini. Dogodi se da se jedanak orlu izlegu orlići i lisica se okoti. Jedan dan orao ništa ne mogao ni sebi ni tićima u gnijezdu za ručak uloviti, pa onako gladan vidje u onoj šupljini mlade lisičiće, govoreći sam sobom: „Daj da prihvatim jedno štene lisičje mojim gladnim tićima; neće se lisica na mene spaziti!“ I odma prihvati jedno i odnese djeci. Eve ti i lisice, pa kad vidje da joj jednoga lisičića nema, pogleda na više u gnijezdo i kad vidje, da joj njezin porod orao nemilosno na komade djeci drobi, zaplaka se govoreći mu: „A što je to, pobratime? Da Bog dâ te razgubala naša ljubav, a Božja te vjera ubila, koju smo jedno drugome proljetos bili zadali!“ — „Šta ćeš, moja lijo? glad očiju nema niti zna što je vjera ni mjera.“ Do nekoliko dana desi se da čobani u

Digitized by Google

onoj planini nalože veliku vatru, pa na onoj žeravi počnu peći komadiće mesa. Orao to iz daleka nanjuši, onamo poleti i ugrabi najveći komad mesa, te s njime u gnijezdo svojim tićima da ručaju. Desio se bio pri onome komadiću mesa živi ugalj, a duvao vjetar, te se zapali gnijezdo i svi orlići izgorješe. Orao, gledajući gdje mu djeca u živoj vatri gore, stade ga cika i zavijanje od teške srčane muke, a lisica od ozdo orlu: „E moj orle! neka znaš kako boli srce za svojim porodom.“

Majmun i njegovo brijanje.[1]

Imao je nekakav čovjek majmuna, pa ga pripitomio tako, da je po kući hodio ne svezan više puta no svezan. Vigjao je gdje mu se gospodar spram ogledala brijao, i pošto bi se obrijao, vidio bi ga vazda ljepšega nego kad se počeo brijati. Kad mu je gospodar jednom iz kuće izišao, on uljeze u sobu, otvori škrabicu od ogledala, izvadi britve, ali se ne znade nasapuniti, nego spram ogledala stade se bričiti. Prvi put što je pomakao britvom proreže sve meso do zuba, pak ga stade kvika i cika po odaji: objema prvim nogama začapio oči i ranu. U to dotrči domaćica, pak ga upita: „Šta ti je?“ A kad mu vidi krv i opazi brijaću britvu na ogledalu, spazi se, pak dohvati prut, te po njemu ofuk, ofuk, a on udvostruči kričanje i ciukanje

1) Ako Hercegovci nijesu vidjeli majmuna osim gdje koji, može biti u Dubrovniku ili negdje drugo dalje, opet znadu po čuvenju šta majmun radi. No ja ne mogu jamstvovati, da je ova pripovijetka od Hercegovca izmišljena, no može biti da je negdje čuo, pa preinačio.

Digitized by Google

te je poče zaklinjati: „Nemoj me mučiti vrh muke i moje vječne sramote i megju braćom grdila: meni ga je i bez bijenja dosta.“ — „Ma zašto si to uradio?“ — „Od moje crne i lude pameti, odgovori joj. Kad mi nije dao gjavô da živim onako kakvoga me Bog stvorio, ano ću sad grdne i ranjene gubice, da se drugi bespametni na meni nauče pameti.“

Vrabac i zmijina jaja.

Združe se u proljeću vrabac i vrabica, da prave gnijezdo i u njemu da legu svoje tiće, te počnu sakupljati slamke za savijanje gnijezda. Vrabac nabasa u nekakvo šušnje i pri kraju vidi rupu, te poletje onamo i ugleda pet jaja i načinjeno gnijezdo. Odletje veselo i nagje svoju ženku, pa će joj reći: „Ja sam našao u jednom sakrivenom mjestu gotovo gnijezdo i u njemu pet jaja, ama ne znam od kakve su ptice; pa što bi smo se mi mučili i o jadu radili, kad nam je sve spravno, osim samo da poredice na jajima ležimo i da tiće pothranimo? Što ti veliš?“ — „Moj mužiću, ja ne pristajem, zato što znam, da od našega jata ta jaja u lomini, kao što mi kažeš, nijesu, pa i da su, to je tugja muka, tugji otac i majka gnijezdo savijali, a tugja majka jaja snijela, pa ja neću da oni naš porod proklinju, a o našoj duši. A ti što sad govoriš?“ — „Kad je tako, ano ni ja tebi muž ni ti meni žena, nego ti traži drugoga muža, a ja ću drugu ženu.“ — „Taman! odgovori mu vrabica; samo ne zaboravi, da se na ovom mjestu opet ne sastanemo od danas do mjeseca dana.“

Digitized by Google

Tu razmetnuše pazar i svaki sebi nagje svoga druga. Ovi vrabac preslovi novu ženku, te redom počeše ležati na onim jajima; kad li tamo? imaš što vidjeti! Dovuče se velika i grdna zmijurina, te za vrat vrapca i proždrije ga, a do malo poslije evo ti iz polja i vrabice, pa kad opazi zmiju u kotulaču gdje vrh svojih jaja leži, a još joj rep od vrapca iz čeljusti izviruje, i kad vidje što je i kako je, odletje govoreći mrtvu vrapcu: „Ti sagriješio, pa i glavom platio!“

Intov (tukac) i kokot.

Otvoriše se avlijska vrata, izide intov s intušama na jednu poljanu, pak se izmegju njih nakostreši, raširi rep, spusti svoj crljeni mesnati nos niz kljun, nadme svoje kitaste prsi, pa krilima po onoj dolini, obigravajući čas okolo jedne a čas okolo druge intuše. Malo stavše evo ti i kokota s kokoškama, pa s njima progje pokraj intova, a intov će mu reći: „Što me sad ne pogledaš i ne vidiš kakav sam, i da se uvjeriš o mojoj ljepoti i o mojemu deliluku, pa mi se sad narugaj i reci da sam zgurena budala, kao što si mi prošle godine govorio? I reci mi sad, ako smiješ, da mi se ne bojiš, kokošinja delijo i kukuriječna gazijo!“ Kokot se malo okrene, pa ga ponosito preko oka pogleda, te klepne krilima a zapjeva: „Kukurijeku! vigjite božju nepriliku!“ Intov se po svojoj naravi uplaši od kokotova glasa, te stane kvo-kvo-kvo, a uvuče nos u kuću. Kokot ga upita: „Što ti se dogodi, bolan?“ — „Ništa, nego se začudih što ti zapjeva.“ — „Moja je ju-

Digitized by Google

načka pjesma vazda bila i biće, niti se u proljeću nadimljem kao ti, niti se gurim zimi, nego kako me Bog dao, onaki hoću biti; a ti tolika mrtva i gnjila trupina, kad se od moga glasa prepadaš, da pameti imaš, ne bi nikad pred svijet na vidik izlazio." Kad kokot otide, rekoše intovu intuše: „Mogao si i bez ove sramote!"

Kornjača i špug (spuž).

Zaprosio špug mladu kornjaču i nekako se sljube, a kornjača mu rekne: „Dok upitam majku." Nagjoše staru kornjaču, pa joj kažu, a ona: „Ja pristajem, samo hoću da mi kažeš gdje je misliš, moj zete, voditi?" — „Bogme, moja punice, gdje nas navede put i zelena trava, samo da nam je zdravo glava. Zla se vremena ni kiše ne bojimo, kuću sobom nosimo; u grčku je zemlju neću voditi, e su oni jedini na ovom svijetu naši dušmani, nego ćemo ostaviti kosti ovdje u Hercegovini, gdje smo se i rodili." — „A ma zašto su vam Grci dušmani? šta ste im učinili?" — „Bogme nas love uz godišnje četvero posta, te nas vare i prigaju." — „A jedu li vas i vladike grčke kao i drugi Grci?" — „Kako da ne? ta oni najviše, jer najbolje nas i plaćaju." Kad ču stara kornjača, reći će špugu: „Pošto je tako, ja ti djevojke ne dam." — „Ma zašto ne? kaži mi." — „Zato što je vladika hercegovački Grk, pa mogla bi i moja ščeri uza te lasno poginuti u ime spuža. Ako ti ne znaš što je glad, ono ja znam, jer ona očiju nema, a gladnu trbuhu sve je slatko i probitačno." — „A da kako bi

Digitized by Google

bilo, punice moja, da mi pregjemo živjeti u Crnu goru?“ — „Onda bi vam, odgovori žaba, sigurna glava bila.“ [1])

Ždrijebac i magarac.

U jednoj šumi pasijaše mlad ni još potkovan konj, dok od jednom iskoči iz šume preda nj magarac, a ždrijebac sjekne i naćuli uši. Upita ga magarac: „Što ti se dogodi, bolan? zar se od mene uplaši? To do danas nijesam znao, da se vi konji bojite i plašite nas magaraca, ali mi je milo znat.“ Konj će mu odgovoriti: „Da ti pravo kažem, uplaših se, misleći da je kurjak (vuk), jer je i prije na mene udarao, pa se sramotan i gladan vraćao; ali kad ti uši vidjeh, poznadoh da si magarac.“ — „Pa zar te je strah od kurjaka?“ — „Kazah ti da me je strah doklen ga ne vidim, a kad ga opazim, da ga se ne bojim.“ – „A ja se, veli magarac, ne bojim, kad sam vidio, da si se ti od mene uplašio.“ U to uskoči megju njih iz šume gladna vučica, te počne magarca od radosti preskakati, a ovi zapomaga: „Pomozi, vranče rogjače! mi smo iz jednoga sela; znaš za ljutu nevolju!“ — Ždrijebac podvio glavu megju prve noge, a izmegj' zadnjih gleda vučicu i magarca, pak će magarcu reći: „Bogme, da smo i rogjena braća, kad se samrtna ura

1) Jamačno mislim da je ovoj basni korijen iz Crne gore i da su je oni izmislili kao neku podrugačicu, zato što danas mnogi varoški hrišćani u Hercegovini jedu spuževe, videći da ih grčki vladike jedu, a prosti narod ne bi koliko bi li žabe.

Digitized by Google

primakne, kao sad, red je da svak sebe čuva, i nek se svak u svoje oružje uzda, ja u moje zadnje noge, a ti u tvoju hvalu da se od dušmana ne bojiš.“

Vuk i vučica.

Uranila vučica, eda bi štogod za ručak ulovila sebi i svojim štenadma. Mlitajući na sve strane, upazi vuka gdje u vas trk bježi i okrvavljen. Upita ga: „Gdje si to uputio? Sretan li si, rano li si sebi ručak ulovio! a ja jadna uzalud obidoh brda i doline, pa ni zalogaja ni sebi ni djeci!“ — „Ne dao ti Bog, odgovori joj vuk, da dobiješ ručak ovaki, kao što sam ga ja jutros dobio!“ — „A što je bilo, zlo te smelo?“ — „Zlo i naopako po sviju nas! Narod se dozvao pameti; ne dadu nam ni u selo pristupiti, a kamo li u tor uskočiti, i, kao naši stari, s ovcom pro vrata pobjeći, i nestade već poštenim ljudima življenja od kad nastade puška.“ — „A što, zar se od puške bojiš?“ upita ga vučica. — „Kako da ne? Gdje psi dostignuti ne mogu, tu puščano zrno na daleko dostigne.“ — „Šuti, budalo! Nesretnoga, kao što si ti, tane bije, nego ti meni kaži, gdje ostavi ovce?“ — „Eto ih tu dolje u onom sjenokosu, pa ajde: ti si vještija od mene, a puške se ne bojiš; donesi jednu ovcu, da ručamo.“ Vučica otide i uskoči megju ovce, pa jednu za vrat i premetne je preko pleća. Čobani opale dvije tri puške i jedna je pogodi s pleća na pleće. Pade mrtva, ni jaoh. Vuk je s jedne glavičice gledao, pa u sebi rekne: „Dobro su naši stari rekli, da vuk po poruci mesa ne jede!“

Digitized by Google

Zecovi i bizini.

Jednom uhvatiše megju se vjeru zecovi i bizini*) i učine stanak na jednoj prostranoj livadi; svi zecovi s jedne strane, a bizini s druge. Izići će najstariji zec pred sve zecove i zovne: „Koji je od vas bizina najstariji, neka izigje spram mene, da se porazgovorimo, gdje nas naši mlagji slušaju.“ — Evo gdje izide jedan krnjezubi; oklepio uši, a objesio rep: „Evo me na biljezi, arambašo! Ako sam te kojom u moju mladost gonio, ja mislim i poznaćeš me.“ — „Ko pred kim bježi, nema se kad okretati; ali svaki od nas zna, da ga dušman goni a na gorega dušmana nagoni, pak sam te htio pitati, zašto onoliko muke svomu životu radite; po cijeli dan trčite s jezikom niz vilice, a gladni i žedni lajete bez ikakve vaše koristi, nego nas nagonite na vašega gospodara, koji, kad nas ubije, ne daje vam ni kosti, a kamo li meso od nas. Nas iskopaste, a vas ne pomogoste! No dajte progjite se vi našega zla. Neka nas lovci traže i ubijaju, ako su junaci, a ne da nas vi njima pod pušku nagonite, a vama vaša hrana kod njih ne gine.“ — „To bi moglo sve lasno biti, odgovori mu bizin, ali znadi da mi psi ničim se nemamo hvaliti no vjernošću onome, koji nas hljebom hrani, pa i ja i sva moja braća voliji bi smo i od gladi pocrkati no našom vazdašnjom vjerom prevrnuti, i čuvajte se, po danas nema vam vjere.“

---

*) Svud u ovim krajevima zečare pse zovu „bizin“ (u množ. bizini) a opet neki u Crnoj gori „ker“ (u množ. kerovi ili kerčad — Canis sagax, der Spurhund). Vigji Vukov Leksikon pod riječi „ker.“

Digitized by Google

Ćuk i jejina.

U stara vremena, kad su, ljudi kažu, sve četveronožno i letušto zborili, kao i mi sad, svaki je car sazivao na stanak i dogovor svoje životno o Gjurgjevudne, da se o svačemu porazgovore i da se svojemu caru poklone. Tako jedne godine naredi orao svijem ticama, da mu na uročeni dan i zabilježeno mjesto dogju. Evo ti svijeh ptica iz svijeh krajeva svijeta, i svaka nosi svome caru peškeš (dar) koliko je koja mogla u kljunu donijeti, te s poklonom pred orla metne, ali ne dogje ćuk ni jejina, te orao naredi sokolu, da ih dobavi najdalje do sutra. Soko, kao soko, donese pod krila i ćuka i jejinu. Upita ih car: „Gdje ste bili, vi grdni ježavci?“ — „Bogme smo se, čestiti care, bili zabavili okolo sakupljanja svatova i bili ugovorili svadbu juče na Gjurgjevdan, pa nam svatovi ne dogjoše, nego k tebi doletješe, te oni nas, a mi tebe, prevarili, pa se mi i bez svatova vjenčali.“ — Šćaše orao da ih na mrtve čamparama raskomadi, ali sve ptice skočiše i zamoliše ga: „Ne, čestiti care! nego te molimo da im oprostiš; ali kad su se bez nas vjenčali, a našla slika priliku, osudi im da se po grdilu od drugih ptica poznavaju.“ Tada car reče: „Svaka od vas ptica po danas živite kao i do danas, t. j. danju na vidiku obraza svijetla, a noću počivajte; a vi, ćuče i jejino, da se nemate po danas usuditi preko dan iz vaših rupina izlaziti, da vas sunce niti ljudi vide, nego crna obraza noću po mraku i u crnilu svoj lov lovite.“

Digitized by Google

Dva konja jahaća.

Sastanu se dva konja na jednom pazarištu svezana jedan blizu drugoga. Jednome od ovih dvaju natakao gospodar punanu zobnicu ječma, a drugi ga gladan gledao, pa poslije zapitao: „Blago tebi! srećan li si! koji ti je gospodar?“ — „Ovi sadašnji čini mi se da je deveti ali deseti, i kako sam kojega gospodara mijenjao, onako sam ga po punim ili praznim jaslima i po zobnici i služio: ako on mene dobro hrani, i ja njega dobro nosim, jer sam se sa svakim pogagjao: Hrani me kao brata, a jaši me kao krvnika, i koji mi je god slagao, ja ga nijesam htio nositi uz brdo ni niz brdo, nego posrni prvim nogama, a on pro moje glave na njegovu, kako se kad namjeri, ili u kamenje ili u trnje. A da ti kako se vladaš?“ upita onoga konja do sebe. — „Ja se s mojim nijesam nikad pogagjao, nego je on meni, kao no ti gospodar, rekao kad me kupio: Znadi, ja ću te jahati i strmo i brdo, t. j. uz brdo za to što te ne strižem, a niz brdo za to što te ne muzem, a poljem to ti se i samo kaže.“ — „Pa bolan, zašto i tebi tvoj ne natakne zobnicu kao moj meni?“ — „On zna bolje od mene: on zna ako ja ne umijem, kao ti, reći, ano umijem od glada leći, pa mu ja neću nikad nevjere učiniti.“ — „Kad ti tako radiš i misliš, ti, moj komšija, nijesi konj nego magarac, kad danas ne živiš na prijevaru i kad čisto vidi i magarac, a kamo li ti, da nije svijet kao što je nekad bio, no svak se olukavio i izopačio.“

Digitized by Google

Magarac megju konjima.

Vidio magarac gdje mu gospodar doveo nalbanta, da prekuje konja, pa i on pristupio i podigao nogu, a gospodar ga upita: „Šta ti hoćeš?“ — „Daj, spomeni se jednom duše, te i mene potkuj: više ću ti živjeti, a bolje ćeš me tovariti.“ — „To nije vama dato,“ odgovori mu gospodar; a kad osedla konja, opet ga magarac zamoli: „Daj, gospodaru, stavi i na mene, da vidim kako mi stoji.“— „Sedlo za tebe nije no samar; vuci se odavde, magareća luda glavo.“ — Nagje se magarac uvrijegjen, te pod samarom otide k nalbantu i rekne mu: „Daj, potkuj me, evo ti samar s mene.“ Pošto ga potkova i uze samar, zamoli ga, da mu uzajmi časom jedno sedlo, da vidi kako mu stoji. Nalbanat mu pogodi i vrže mu najljepše sedlo što imaše; a kad se nakiti magarac, poče da trči po polju, da vidi bi li mogao uz konje pristanut. Konji, koji su u onaj čas pasli po jednoj livadi, svi napelje uši i upru u nj očima, čudeći se što ono može biti, i nikad pogoditi prije nego se megju konje umuti i poče se spram njih baniti i juniti. Kad ga konji poznadoše, počeše se smijati i rugati, a magarac ih upita: „Ma što mi se rugate? zar me nećete sad potkovana i osedlana za svoga brata?“ — „Ako si potkovan i osedlan kao mi, magarac ti je otac, a ti si mu sin.“

Kornjača i lisica.

Vidjela kornjača gdje jedna lisica progje put obližnjeg sela, pa će je zapitati: „Gdje si se uputila,

Digitized by Google

prokleta i lukava živino? Zar ti nije dosta guste šume i gustih dubodolina, nego po našemu selu da kolješ sirote mirne piliće, je li?“ — Okrene se lisica na kornjaču, pa je poprijeko pogleda i reče: „Zar da ja tebi kažem gdje idem, grdna, troma i ljeniva kornjačino? Dok je meni moje pameti i mojih brzih noga, ne kazujem ni psima ni čobanima, a kamo li ću tebi.“ — „Moja lijo, ja sam dosta takijeh i stizala i prestizala, pak mogu lako i tebe.“ Lisica ode, a žaba naćulila uši, da uša kud lija okrenu, dok na jedan put ču gdje nešto učini „šklap!“ a lisicu stade kvika. Te ona onamo bez ikakve hitnje; pa kad vidje obje lisičine prve noge u gvožgjima, a pred nosom joj stoji zapet komad mesa, upita je: „A što je to, lijo?“ — „Bogme zlo da mi je!“ — „A ma gdje su ti brze noge i tvoja mudra pamet?“ — „Oboje me jutros iznevjerilo, nego pomagaj, sestro!“ — „Pričekaj me malo; otidoh naprijed, da ti pokažem da mi žabe mudre lisice možemo stignuti i prestignuti, a ti, dok se ja vratim, eto ti pod nosom mesa, pa ručaj, da daj budi gladna ne umreš.“

Zmija i jegulja.

U kotulač savijena zmija bijaše promolila glavu iz procijepi pokraj jedne suvopotočine i ugleda jegulju gdje po jednoj lokvi traži sebi ručak. Nazove joj: „Dobro jutro, rodo!“ A jegulja njoj: „Oprosti mi, ako smo i slične, nijesmo ništa u rodu, a još manje u krvi, jer ti svakome, kad možeš, zlo činiš, a ja nikome; a ma ako ćeš da se zla progješ, dogji k meni u vodu, pa da živimo kao i sve druge jegulje.“ Zmija, lukavo stvore, iz-

Digitized by Google

misli da jegulju prevari, pa će joj reći: „Nemojmo tako, nego evo ti moje košulje: obuci se u nju, a ja ću bez košulje u vodu, pa poslije jednoga sata da vidim ja kako se u vodi živi, a ti da znaš kako je spram žarkoga sunca po rosnoj travici gmizati.“ Jegulja se slakomi, zmija svuče sa sebe svoju šarenu košulju, te jegulja se uvuče u košulju zmijinu, a zmija ispod kamena u lokvu. Malo stavše evo ti nekakvih kiridžija gdje idu na pazar, pa kad vidješe da ima u onoj lokvi nekoliko vode, svratiše se, da se napiju, dok pokraj njih pohmilje ona jegulja, a oni na nju kamenjem. Počme se ona pravdati govoreći: „Nemojte, po Bogu braćo! nijesam ja zmija nego jegulja, pa se nešto sa zmijom nagagjah, eto je pod kamenom u lokvi.“ Pošto je oni u pola mrtvu ostaviše, rekoše joj: „Da si jegulja, u vodi bi kao ti i majka živjela, a šarenih kao zmija jegulja mi nijesmo ni čuli da ima, a kamo li vidjeli.“

Mačka i slijepi miš.

Kad su slijepi miši iz gnijezda odletjeli i počeli sami svaki za sebe hranu tražiti, upitaju majku: „Kojega smo mi roda i koljena? ali smo tičijeg ali mišijeg?“ — „Ni prvoga ni posljednjega, no preko dan slijepi miš, a po noći bez perja tica.“ — „A od koga nam se valja najviše čuvati, i ko nam je najviši dušman?“ — „Niko drugi osim jedne živine te se zove mačka, jer ona lovi i miše i tice.“ Do nekoliko dana nanjuši nečija mačka jednoga od ovih slijepih miševa u jednoj puklotini velikoga kamena, u koju nije se mogla uvući, nego sjela pred rupu, ne bi li miš na polje izišao, a miš je upita: „Ko si ti, i šta radiš ovdje blizu moje rupe?“ — „Ja se

Digitized by Google

zovem mačka, koja lovi miševe.“ — „Ma ja nijesam miš, nego tica : imam krila, te noću letim, a tebe se ne bojim, jer ti nemaš krila.“ Odgovoriće mu mačka: „Ja ti ne vjerujem prije nego vidim, a pričekaću ovdje do neko doba noći, jer nemam doma velikoga posla.“ — Pošto se umrači, proviri miš, kad li mačka zažela oči kao da spava, a on onda iz rupe, da poleti, a mačka gjipi te megju čapke. Miš joj kaže: „Ama sad evo vidiš da nijesam miš nego tica, pa šta ćeš od mene?“ — „Znala sam ja prije nego si se ti i okotio, ali je ovo moj zanat. Mi nikome ne prijetimo, kao ti meni, da mi se — reče — ne bojiš, nego svršivamo naš posao, i što god je od mene manje, nek ide u mene, samo da je trbuh punan.“

Pčelac i medvjed.

Uvuče se medvjed u uljanik, pa zaviruje, u kojemu je uništu najviše meda, dok izabrao najbolje, pa počeo da ga s mjesta diže i da s njim o tle udari. Reći će mu pčelac (matica): „Progji se, medo, tugje muke, dok je nijesi sad glavom platio! Svak svoju muku brani, a i mi ćemo našu.“ Narugaće mu se medvjed: „Ma ko to prijeti? A da svi, koji ste u košnici, ozubite i orožite, pa da se u čelik pretvorite, toliko bih se vas svijeh bojao, koliko od miša iz tikve.“ Pa zagrli uliště šapom, da ga podigne; a čelac zaviče: „Na krila naši, svaki kao ja!“ Buknu roj pčelâ, te gdje je koja pala, tu i upecnula tako, da medvjed ne samo kao badanj oteče, nego i oslijeplje, da nije mogao naći vrata uljaniku, pak zapomaga: „Aman, braćo i sestre, vaš megdan i vaše junaštvo! Pokažite mi gdje su vrata uljaniku, vjeru vi zadavam, ni-

Digitized by Google

kad vam više u uljanik neću doći.“ Pčelac će mu odgovoriti: „Pričekaj malo, dok ja moju vojsku prebrojim, je li mi svak na broju; a sad će doći i gospodar od uljanika, pa kako se s njim nagodiš, kad sa mnom ne mogaše.“

Dva kosovca.

Pjevao tica kos u kavezu zimi, pa ga čuo drugi u šumi i reći će družini: „Ma rekao bih da ono jedan naš od obijesti pjeva, a mi se ovdje od zime gurimo i od gladi zlopatimo. Idem vidjeti što ono može biti.“ — Odletje i po glasu pade na kavez, u kojemu je bio drug mu zatvoren, pa ga upita: „Od kuda ti ovdje, po Bogu brate? ali to pjevaš od muke kakve ali od obijesti?“ — „I tako i tako, odgovori mu; nekad od jada, kad se opomenem da sam s mojom družinom po planini letio, a nekad za hajtor mojega gazde, za to što me hrani.“ — „Ma zar te nikad ne puštava iz kaveza?“ — „Jok on, ali mi nikad ništa ne manjka, no društvo. Nego dogji bolan, da zajedno živimo, da ne patiš zimi i da se ne mučiš po šumi tražeći što ćeš ručati šta li večerati.“ Promisli nešto šumski kosovac, pa će upitati onoga u kavezu: „Ma kud si u kavez uljegao?“ — „Imaju jedna mala vratašca, koja se otvoraju i zatvoraju.“ — „Ja odletjeh k družini, a ti upitaj gospodara; ako može biti, da vazda stoje otvorena vratašca od kaveza, eto me da s tobom živim.“

Digitized by Google

Vrabac i lastovica.

Kad su se lastovice šćele vratiti u svoju otadžbinu, okupljahu se na jedno povisoko mjesto, a u toliko doletje k njima jedno jato vrabaca, pa će im reći jedan najstariji lastac: „Mi krenusmo doma; nego ako begenišete, ajte s nama, da vidite i vi naše zemlje, kao što smo mi vidjeli vaše, a o proljeću ćemo se opet vratiti, ako Bog da zdravlja i živovanja.“ Odgovoriće jedan najstariji vrabac: „Ajte vi na selamet, sretni vam put! Mi se nijesmo naučili po svijetu skitati*) kako vi, no gdje se koji izleže, tu i mrtav leže, kad mu sugjena ura dogje; a dok smo živi, mi se o našem bavimo, pa bilo nam dobro ili zlo, bracki dijelimo, jer tugja zemlja tugji i ljudi, drugi svijet i drugi običaj, a mi smo naučili plesti kotac kao nam i otac.“

Soko i orlovi.

U nekakvome selu lipsao konj, kad evo ti sutra dan čitavo jato orlova i napadoše na onu strvinu, da ručaju. Pri njihovom ručku proletje pro njih jedan soko, koji bijaše uvrebao jednu jarebicu, pak je ubi, a oni svi, kao da grom u njih puče, prepadoše se i pobjegoše.

---

*) Ova basna u narodu prostome ima osobiti značaj za to što Hercegovci i Crnogorci svakoga zovu onoga te po svijetu ide „skitač“ i kad ko koga hoće da psovkom naruži, prva mu je: Šuti tu, skitaču jedan. Ima ovdje u Trebinju staraca ljudi, koji nikad Dubrovnika nijesu vidjeli, šest sahata daleko.

Digitized by Google

Soko ih upita sa vrh jednoga krša: „Što vi se dogodi, boni? Zar toliko silnih orlina uplašiste se od mene sama, koji sam manji od jedne vaše glave?“ — „Učini nam se da proletje zmaj, a zazvižda kao puščano zrno iznad nas; ama kad si ti, bujurum (zapovijedi) k nama, da ručamo, ima i nama i tebi na pretek.“ — „Hvala vam, ja sam za sebe ulovio ručak. Nama nije dato da mrcino meso jedemo, ni da na strvine padamo, nego ono što mi sobom živo uhvatimo; a da s vama na ručak pristanemo, ne bi smo se zvali sivi sokolovi, no gnjili orlovi.“

Voda i oganj.

Jednom domaćica navjesila u lopiži vodu nad vatrom, da umijesi hljeb, a oganj upita: „Je li ti moja muka dovrela, hladna vodo?“ — „Jest, i te kako, moj vazdašnji i starinski dušmane! Ama red mi je trpjeti, kad su me iz majčine utrobe crepnuli; dok sam u rijeci zadružna bila, nijesi smio k meni ni priviriti.“ Oganj će joj odgovoriti: „Dosta si puta i ti mene za srce ujela i u glavu ubila, pa kad si ti meni najveći dušman na ovome svijetu, zašto neću i ja tebi?“ — „Kad god sam te ugasila, nikad nijesam sama došla, nego su me ljudi iz rijeka crepali i iz bunara, te tebe gasila, da im zlo ne činiš.“ Oganj će reći vatri: „Znaš li koja je? ajde da mi danas uhvatimo vjeru i da jedan drugome ne dušmanimo, no nek se svaki o svome bavi, a kad budemo ja i ti u ljubavi i u miru, neće nas ljudi od sad, kao do sad, mučiti i na smrt ubijati.“ — „Ja neću nikako — reći će voda — mojom vjerom

Digitized by Google

pre vrnuti, nego do strašnoga suda biti ono što sam vazda bila, a i da hoću, nije moguće otresti sa sebe božju zapovijed, koju mi je zapisao kad me je stvorio.“

Postanje imena „magarac.“

O Gjurgjevu danu sastanu se svi magarci na jednoj prostranoj livadi, da i oni nekakve megjusobne dogovore grade, kao i ostalo životno. Reći će jedan najstariji: „Dajte, braćo, da se zamolimo našemu caru (lavu) da nam promijeni ime, jer se nekako ružno zovemo; kad čovjek čovjeka hoće da naruži, najprva mu je: Magarče jedan! A meni se čini da smo mi najkorisnija četveronožna životinja na svijetu: nas ne potkivaju niti nas timare, niti čuvaju zimi kao konje; nama ne davaju sijena no svakojakijeh ogrizina i pruća, a slame u rijetko, i mi to sve vidimo, pa i trpimo, čekajući kad će se ljudi duše spomenuti, a oni sve jednako s nama postupaju.“ Kad ove riječi začu jedan mladi magarac, pak će zarevati i reći: „Da Bog da ja ga nikad mojom glavom ovako jasno i debelo ne zapjevao, kad pod ovom sramotom i patnjom više megj' ljudima živio!“ Evo ih svi krenuše i prekažu svomu caru svoju muku, tražeći sud. Car im rekne: „Ma što ću vam ja učiniti, moja djeco? Kad su vas stvorili, tako su vam ime nadjenuli, i tijem ćete se imenom zvati do sugjenog dana; a što muku teglite, na to ste rogjeni. No trpite koliko možete, a kad ne uzmožete, lezite.“ Sad će opet najstariji magarac reći caru: „A da kaži nam od kad su nas stvorili i nadjenuli ime magarac, pa do sugjenoga dana, je li bilo od nas gorijeh ili hoće li ih biti na svijetu?“ —

Digitized by Google

„Kako da nije bilo, ili da neće biti? Ima i danas, pak će i po danas biti gorijeh od vas, a to dvonožnih magaraca, i te da znaš kakvijeh ljudi!“

Pobratimstvo psa i vuka.

Pobratime se pas i vuk, pa će pas upitati vuka: „Kako živeš, pobratime, zimi, kad navali silni snijeg i udari sjever sa mećavom?“ — „Zlo i naopako, pobratime! Gladujemo i jadikujemo ne smijući od vas nigdje u selo priviriti, a kamo li do torine se privući, nego vi zalajete, a domaćin s puškom u ruku; pa bolje i gnjile bukve proždirati nego bez zamjene poginuti. Ama, pobratime, da sam ti preporučen; ako mi gdje dovri teška glad, pusti me do tora, da ugrabim jednu ciglu ovcu, pa onda trči za mnom, da je zajedno bracki dijelimo.“ Odgovoriće mu pas: „Ja bih, pobratime, ali ti ne znaš, koliko je opleten u visoko naš tor, a svud naokolo po vrhu šiljasti koci, pa se bojim da se u uskakanju u tor ne nabodeš.“ — „Ti samo mene pusti do tora, rekne vuk, za sve ostalo moja je misao.“ — „Hoću, rekne pas, ali kad dogješ, molim te ostavi zubove gdjegod u planini.“ — „Ma zašto?“ upita vuk. — „Za to, što se bojim, hoćemo li se moć okolo dijela pogoditi, pošto bude meso u tvojim čeljustima, pa ja gladan i sramotan.“

Digitized by Google

Lima i acal. [1]

Susrete se lima i acal i, poprijeko gledajući jedno drugo, suminuše se ni „pomoz bog“ jedno drugome. Okrene se acal (mazija), pak će reći limi: „Kako to prolaziš pokraj svoga gospodara punana vatrenih iskara i neocijenjene snage, ništavi stvore?“ — Nasmijaće se lima i ponosito će reći acalu: „Istina je da sam ja malena, ali sam dosta takijeh velikih komada prelomila i u sitne komadiće razdrobila. Tebi je otac kremen a majka zemlja, a meni je čelik otac a majka junačka ruka, i moje je junaštvo oglašenije no tvoje, a i ti to znaš, pak me za to i mrziš kao orao sokola.“ — „Kad je tako, odgovori acal, evo me, eto te; dogji pa mene iskomadaj, da vidimo tvoje junaštvo; mene je Bog stvorio, a tebe ljucka ruka od moga trupa.“ Skoči lima te na maziju, glogji tamo, češi ovamo, povuci po dnu, razvuci po vrhu, kad ni prionut nigdje, to li nauditi. Mazija se naljuti, te rekne: „Ja vidjeh silu moje šćere, a danu sad ti vigji junaštvo tvoje majke!“ Pa udari limu po srijedi i na dva je komada slomi.

---

1) Oba su ova imena talijanska, koja mi uprav nemamo, a turski „turpija i mazija,“ no oba su u narodu ovijeh krajeva poznata kao da su izvorna našega jezika. Da je narodu poznato, svuda se pronaša (kao glavna) poslovica „udrila lima na acal,“ a u turskoj „udrila kurva na gjidiju,“ t. j. lukav na lukavoga, ili zli na zloga čovjeka.

Digitized by Google

Gavran i labudovi.

Doletje jedan gavran u jato labudova, a ovi se svi začudiše i reći će mu: „Od kuda ti sad, crnoobrazni i crnoperni, megju nas bijele i svijetla obraza?“ Odgovoriće im gavran: „Ne zborite tako, jazuk vam bilo! Ako sam u vaše jato i doletio, ništa vi neću nauditi ni vašega bjelila ocrniti, nego me nevolja pognala, a ovakoga me Bog crna perja stvorio, ali mi nije obraz crn, kao što vi mislite.“ — „Bogme što oči vide, svjedoka ne treba, no znamo da ste vi crni i grdni, i da na strvine i na lješine padate te mrcino jedete, a mi čistinu ljubimo i čista jela jedemo.“ — „Ne korite mene, reći će im gavran, ja opet živim onako kao što mi je Bog naredio, nego korite današnje bezobrazne momke, koji se ne žene po božijoj zapovijedi, kao stari ljudi što su se ženili, nego nekakav miraz (prćiju) treže, da ih žene hrane.“ Upitaće ga labudovi: „Ma u kojoj strani svijeta žive takova momčad?“ — „Gdje god se okrenete, ima ih danas; pak sam k vama doletio za to što ima desetak dana jedno momče iz našega sela pobježe od oca i matere i pridomazeti se u tazbinu.“

Mala i velika riba.

Požaliće se male ribe svojemu caru (kitu=*Balena*) da ih više ribe pojedoše i da im trag iskopaše, nego da im zabrani da to ne rade. — „To vam je kriv otac i majka, odgovoriće im car. Upitajte ih, koliko su oni tugje djece pojeli, doklen su vas na svijet dali, ali

Digitized by Google

su oni mudriji od vas bili, kad su mali bili.“ — „Ma kako mudriji, kad su bili isto kao mi sad?“ upitaće ga ribice. — „One su se znale čuvati od jačega i višega od sebe, a pravda kod sile ne valja, pa i vi tako radite.“ — „A jeli to tako pravo?“ — „Kod velikijeh je pravo, a kod vas malijeh krivo je. No, kako vam kazah, tako je, a kad i vi postanete velike, znaćete da stoji u mome kanunu (zakoniku), da viša riba manju jede.“

So i hljeb.

Razgovarali se so i hljeb: „Od kako nas je Bog stvorio i sastavio, nije nas jedno od drugoga razdvojio. Svak nam je blagodaran, jer niko bez nas ne može živjeti, i svijet se s nama kao najvišom kletvom zaklinje: tako mi, ili tako ti soli i hljeba!“ Reći će hljeb: „To je sve istina, moj vjerni druže! ali zapazi li u našemu vijeku koliko nas je ljudi hilavo ručalo? Brat s bratom, kum s kumom, prijatelj s prijateljem i drug s drugom, pak mi znadosmo što jedan drugome mišljahu, a mi još nikoga ne razgubasmo, da mu pokažemo da ne valja na so i hljeb da niko nikoga vara, niti da mu zlo misli.“ Na ove će riječi odgovoriti so hljebu: „Dobro znam i sve pamtim, ali je Bog to bolje vidio no mi, pa Bog — da mu je za slavu i milost — nije htio, kao milostiv, da odma razguba ili pomami lukavoga, nego ga očekivao da se pokaje, a ko se nije htio na pravi put obratiti, platio je jà na ovom svijetu životom, jà na onom dušom.“

Digitized by Google

Veliko i malo svinjče.

O jeseni vidje malo krme da svaki dan to više pridodaju velikomu krmku po punano korito, a malome ako što velikome preteče, pa se poče ovome poslu čuditi i upitaće jedan dan velikoga: „Ma što će reći, striko, ima nekoliko dana da na mene kuća omrznu te mi ukinu hranu? Kao do sad ne daju mi no žlje, a tebi na pretek!“ — „E moj sinovče, odgovoriće mu stari i debeli krmak, ne čine ovo meni dobro, da je meni bolje, no njima; da li ne znaš da se primiču božitnje poklade? pa ja znam što me čeka, a ti znadi, da će na tebe sama ostanuti korito, a do godine ćeš u ovo doba i ti znati za ovo moje dobro.“ — „A ma kaži mi, striko, tvojega ti debeloga trbuha, zašto to?“ — „Čuo sam domaće žene gdje govore: Koja domaćica žiri krmčića i mužića, naći će u njemu.“

Dvije kornjače.

Treće godine sastadoše se dvije žabe kornjače na sred jedne livade, pa jedna drugu upita: „Kako si? a gdje sad živiš?“ Jedna rekne: „Ja živim u lomini jednoj na vrh ove livade,“ a druga: „A ja u dno livade.“ Prva će reći: „Pa zašta živiš tako samohrana bez družine? Što i ti ne dogješ, da s nama u društvu živeš? Nego ajde sa mnom.“ Upitaće je druga: „Ma ko će pregaziti ovu široku livadu? a ja ne znam puta.“ — „Za to je la-

Digitized by Google

sno, ajdemo zajedno : ja ću kalauziti, a ti bez preše ajde za mnom ; ako ne prispijemo do sutra veče, do Mitrovadne ima dosta.“ Odoše, ova posljednja za onom prvom. No na livadi bijaše neko izgubio krem od puške, pa se pro njega prevali, govoreći: „Bog ubio i prešu! Ovako ti je ko se od svoga sela odvoji i ugazi u tugje staze i bogaze.“ Okrene se ona te kalauzi, pak će reći: „Baš sad znam da si luda ; da li ti nijesam rekla da za mnom ideš, a ne preko brda i vrleti?“

Vo i žaba.

Pasao je vo o okrajcima jedne bare, pa ga vidjele žabe, te će izmegju sebe reći: „Ma što je ovi veliki silidžija došao, da našu baru gazi i grize? Ajte da sve u jedan glas zakvrkoćemo skačući okolo njega i na nj, da zna da ne smije bez našega pitanja u naše selo ulaziti, baru gristi i vodu mutiti.“ — Poslušaše se i sve u kvrkoćanje i u skakanje okolo vola i na nj, a vo ni najmanje neće ni da čuje ni da vidi, nego o svome poslu. Jedna se žaba naljuti, pa se popne na kamičak sprama vola i počne se nadimati, da tobož postane toliko velika kolik vo ; no nadimljući se do neke mjere, pršte i crijeva joj na dolinu riknuše. Jedna od drugarica njezinih kad vidje što se dogodi, reći će svijem drugijem: „Vidjeste li što se od moje lude šćeri dogodi? Ovako će se i nama i svakome dogoditi, koji hoće da se silom nadimlje i da bude viši nego ga je Bog stvorio i na rogjenju mu osudio.“

Digitized by Google

Kolera i narod.

U nekakvome gradu dočulo se da se uputila kolera (poznata bolest), da u gradu mori narod, te se okupi svak ko pušku nosi i dočekaju je u jednom tijesnom klancu. Evo ti gorostasne žene! Sva je u crno obučena; u desnoj nosi koplje, a u lijevoj kosu, a narod je upita: „Gdje si ti tako uranila? gdje ideš i što misliš?“ — „Hoću, reći će kolera, i u vašemu gradu da nekoliko umorim.“ — „Natrag!“ svi jednoglasice zaviču i nategnu puške, te na nju omjere. Ona im hladnokrvno reče: „Ako me ubijete, zlo po vas i vaš grad: sve ću pomoriti; a ako me s mirom pustite, davam vam božju vjeru, da neću više no samo pet od sto.“ Promisli narod i iz dogovora joj rekoše: „Kad je tako, ajde, ali nemoj da drukčije bude.“ Do desetak dana počeše pomirati i po deset na sto, te narod uhvati koleru, da je ubiju, veleći joj: „Šta uradi od nas, prokleta kugo ljucka? Što vjerom božjom prevrnu, smeo te Bog i božja vjera!“ Ona će njima odgovoriti: „Ja sam moju riječ održala i koga sam god umorila, svakoga vam mogu po imenice kazat.“ — „Kako to, nijedna vjero? poviše narod, najviše stotinu da si pokosila, bio bi ti pravi dio, ali ih je umrlo preko 200.“ Nasmije se kolera, pak će im reći: „Ja i nijesam više nego stotinu umorila, a druga stotina, što su od straha pomrli, tome ja nijesam kriva, jer znajte, da više strašivaca pomre nego koje ja umorim.“

Digitized by Google

Žaba i komarac.

Vidio komarac, da žabe predižu iz bare u drugu s onu stranu vode, da bi se spasle od vodenih zmija i od komaraca, pa će reći jednoj što vidje da plovi: „Daj prenesi me na legjima, da i po danas, kao do danas, živimo zajedno.“ — „Ja bih, reče mu žaba, ali mi od vašega zla i bježimo. Ama ako ćeš mi dati vjeru, da me nećeš ni preko vode ni nikad više upecnuti, ajde da te prenesem.“ — Komarac joj dade vjeru i poletje žabi na legja. Kad su bili na sred vode, komarac zaboravi na vjeru, a po svojoj navadi upecnu tako živo žabu, da je morala od muke zanjuriti pod vodu. Zapitaće je komarac: „Što uradi? znaš da ja u vodi ne mogu živjeti!“ — „Znam, odgovori mu žaba, pak sam za to i zanjurila, da te umorim i da ti pokažem, da ja mogu bez tebe živjeti, a ti bez mene ne možeš.“

Majmun i majmunče.

Igrala se majmunica sa svojim sinom u šumi. Naljezu lovci, a ona poviče: „Za mnom, sine, bež'mo!“ Majmunče ne šće, nego zamoli mater da pričeka, dok vide koji su ono ljudi i šta hoće, dok u to opkoliše lovci oboje i uhvatiše.“ Odnesoše ih kući, naložiše peć, te oboje baciše u nju, da gledaju, šta će u onoj preugrijanoj peći raditi. Stari majmun kad vidje, da mu gore noge više no život, skoči na sina te ga prigrli nogama, a majmunče ga zapita: „Što to radiš, majko?“

Digitized by Google

— „Bogme, sinko, ja sam te svjetovala, i da si me poslušao, mogli smo pobjeći, a sad kad je došlo do umiranja, volija sam da ti izgoriš nego ja.“

Vuk i jagnje.

Jednom ogladnje vuk i nigdje nije mogao za sebe uloviti ručka, nego se privuče k jednoj avliji, u kojoj su bila zatvorena jagnjad; no ne mogući unutra uskočiti, poče ih na lijepi i prijateljski način zvati: „O jaganjčići mladunčići! tako vam lijepe naše ljubavi, izidi jedan od vas na vrata, da mi izvadi kost, koja mi je u grlo zapala i ne mogu više da živim.“ Odgovore mu jagnjad: „Bi smo od svega srca, da nije avlija zatvorena, nego pričekaj malo, sad će doći čobani iz planine, pak će ti oni vještije kost izvaditi.“

Lisica i kokoške.

Uhvate jednom vjeru lisice i kokoške od Gjurgjeva do Mitrova dana, pa se na nekakvom mjestu sastanu i upitaće lisica jednu kokoš: „Kaži mi, posestrimo, duše ti! zašto ono vi vazda dižete glavu kad pijete vode?“ — „Bojimo se neprijatelja orla ili jastreba, da nas ne bi opazili, a od kad smo vjeru s vama uhvatili, samo se noću od vas čuvamo.“ — „A sad ti meni kaži, posestrimo, zašto se vi vazda okrećete na desno i na lijevo, na koju se god stranu uputite?“ — „Jedan put mi

Digitized by Google

čoban ubi majku iz puške, a lani mi sina zakla pas, pa nam na samrti ostaviše zakletvu da se od čobana i paščadi čuvamo.“

Dva magarca u jednoj kući.

Nekakav seljak imao je dva kenjca, o kojima je živio tovareći ih svaki dan drvima na pazar. Jedan dan se ova dva magarca počnu na praznim jaslima razgovarati, te će jedan reći: „Ne čudim se, brate, našemu gazdi što s nama ovako krvnički postupa, nego kako nas do sad nikad ne upita: hoću li vas i danas tovariti? možete li?“ — Odgovoriće mu drug: „Ne čudi se ti njemu nego nama; ako mu ne znamo ništa reći, ano znamo pod tovarom leći, pa neka on onda nosi.“ — „Jok, nije ti ta od pametna, nego posve od luda ajvana! Ja sam i to obidovao, pa gazda onda po meni potpiračom sve dok se opet dignem.“

Razgovor izmegj' ovaca.

Preživale ovce negdje u plandištu i nešto sve mislile. Jedna najstarija ovca roguša progovoriće: „Ma Bože moj! da mi je znati gdje će ove naše jadne kože po našoj smrti!“ Odgovoriće joj ovan najstariji: „Bogme neke u kožuhe, neke u mjehove, a neke u remike i kajiše, a najviše u oputu.“ Slušali ih s jedne glavice vukovi, pa će im reći: „Dobre i prave živinice!

Digitized by Google

za to vas mi i koljemo, da prokleti svijet i nemilostivi ljudi vaše kože na svaku ruku krvnički ne troše i ne komade; pa gdje vam je ljepše nego u našoj vrućoj utrobi?“

Stanak mačaka i miša.

Zamole se jednom miši mačkama, da im dadu vjeru, a da oni plaćaju godišnji harač koliko se pogode. Jedan stari mačak reći će mišima: „Treba da se mi i vi svi na uročeni dan sastanemo na prostranu polju, pa da se dogovorimo i vjeru uhvatimo.“ Miš će mačku reći: „Neće naši nikako pristanuti da nam sastanak bude u polju, nego ćemo pri polju i krševitu brdu.“ Kad se nagodiše, evo ti svijeh mačaka i miša na uročeno mjesto, mačke u polju, a miši pri samanoj glavici. Jedan stari mačak, a za njim sve mačke, počeše se k brdu primicati, vičući: „Izlas'te, miši, da jedni druge vidimo i da se na vjeru porazgovorimo, eda bi smo se o vašemu boljemu živovanju pogodili!“ Jedan prastari miš samo brke bješe iz jedne procijepi pomolio, pa kad vidje onoga staroga mačka i onoliko mačaka, zavika: „Djeco, ko je moj, blizu rupe stoj!“

Krstili seljani vuka.

U nekakvomu selu dogovoriše se seljani da krste vuka, s namjerom i s ufanjem da poslije krštenja neće klati njihove ovce. Vuk se nekako preslovi i obeća im

Digitized by Google

vjeru, da neće poslije klati. Dobave popa i kuma i sve što za krštenje treba, te pop poče nad vukom čitati po redu. U vrijeme krštenja progje ispred crkve krd ovaca i zvonar pred njima, a vuk napelji uši, pa će reći popu: „Stan' malo, pope, ne zaboravi na kojoj si!“ Pop se iznenadi od čuda, pa će zapitati vuka: „Što ti sad bi?“ — „Nije nikakva zla, nego mi se učini da progje sad pokraj crkve krd ovaca.“

Magarac i svadba.

Ženio se nekakav seljanin, i pogodi u svog komšije za dva tri dana magare, da na njemu dotjeriva drva i vodu. Srete ga drugo magarę iz komšiluka, koje gonjaše doma drva, pa ga upita: „Gdje ideš?“ — „Na svadbu.“ — „Blago tebi! reći će mu ovaj mladi magarac, na svadbi ti neće manjkati da na pretek jedeš i piješ, kao no ti na veselome piru.“ Uzdahnu stari magarac, pa će odgovoriti mladomu: „Kami mi je, sinko, blago! Ne zovu mene na svadbu, na pir, ni na veselje, nego da im vučem drva i vodu; a nama je samo o Gjurgjevu dne pir i veselje.“

Dvije lijenštine.[1])

Ležale su gladne dvije lijenštine ispod kruške, na kojoj su vidjeli ciglu jednu krušku. Čitavi mje-

1) Bradipo tardigrado.

Digitized by Google

sec dana pogagjali su se, koje će od njih dvoje popeti se, da onu krušku ubere, i jedva se mlagji nakani. Pristupljujući k onoj kruški kako će je ubrati, a kruška prezrela, pade taman pred onog starijega pod krušku, a mlagji ozgo zaviče: „Sretan li si, brate, blago tebi! a meni ode muka u zalud.“ Ovi stariji će odgovoriti sa svim ravnodušno: „A što mi se, brate, raduješ, kad mi treba krušku žvakati?“

Pobratimstvo psa i vuka.

Pobratime se vuk i pas, pa reče pas vuku: „Ma bolan ne bio, pobratime, zašto se ne bi ti jednom okanio po gori skitanja, pa straha i gladovanja, kad bi ti moglo biti da ovdjen kod moga dobroga domaćina mirno bez straha živujemo kod punana korita skroba, a nikakva drugoga posla nemamo no kad kad da po kojom ispred kuće ležeći lanemo, a noću po gdje gdje kojom okolo kuće obigramo?“ — „Duše mi, pametna ti je, odgovori vuk, i baš ću te poslušat; ama, moj pobratime, od davna sam te mislio nešto pitati: — Što ti je to oko grla te vazda nosiš?“ — „Ovo je kožna alka, o koju me domaćin češće puta u žeželj sveže, da ne bih koga od njegovih prijatelja ugrizao.“ Pošto ovo ču vuk, reći će psu: „Kad je tako da te domaćin veže i pušta va kad on hoće, oprosti mi, danas ne mogu, prije nego se malo promislim.“

Digitized by Google

Jež i lisica.

Jednom se jež i lisica pobratime, i lisica pozove ježa u svoju pećinicu u goste i na konak. Jež će joj odgovoriti: „Ko zna koliko je tvoja jama odavde daleko i kakva je; nego dogji ti k meni, da mene ovako troma daleko ne mučiš.“ Otidu k ježevu konaku i našavši večeru spravnu, lisica gladna pojede malo manje no sve što je bilo. Legoše u jedan škrip, u koji je jedva mogla lisica uljesti i, kad zaspaše, jež naumi da joj se osveti, pa se savi u klupko i lisicu jako ubodoše njegove drače, a ona će mu reći: „Tamo se, pobratime! Spomeni se da sam ti u kuću došla.“ A jež njoj: „Oprosti, posestrimo, ja sam se naučio da u prostranu u mojoj kući spavam, a kome je tijesno u kući, široko mu je polje.“

Vuk i koza.

Uskoči vuk u tor i nabasa na jednu kozu, te s kraja ležaše. Koza ga stade moliti, da je sad u proljeće ne kolje, nego da je pusti do jeseni, dok opretlja, pa onda da po nju dogje. Vuk na to pristade govoreći joj: „Kaži mi, kako te zovu, da te mogu o jeseni po imenu zovnuti.“ — „Zovu me, ona mu reče, proljetna roguša.“ Vuk otide, a koza već nikada nije s kraja ležala, no vazda u sredini tora. Dogje vuk o jeseni, pa poviri u torinu na ono mjesto, gdje je bio ostavio, i ne

Digitized by Google

videći je, počne je zvati: „O proljetna rogušo! evo mene na riječi, no gdje si ti?“ — A ona mu se sa sredine tora odazva, veleći mu: „Ako sam proljetos bila luda, sad sam o jeseni mudra; počni s kraja, a ja sam vazda kad pregladniš.“

Vuk i jagnje.

Srete se na putu ovca i vuk, te će ovca upitati vuka: „Je li vjera, vujo, dok se nešto porazgovorimo?“ — „Vjera ti je vazda od mene bila, pa i danas,“ odgovori joj. — A ona: „Tako ti poštenja, zašto mi zakla jutros sina?“ — „Evo ću ti kazat sve pravo po duši: Jutros pristupih na jednu lokvu vode, da se žedan napijem, pak se sagoh, da pijem, a tvoj ti se sin zatrča, te za moj inad pomuti vodu. Ja sam ga više puta molio, da mi to ne čini, a on sve to više mućaše. Pravo ti reći, naljutih se te ga zaklah, i odma se pokajah; ali kad razumjeh, da je tvoj sin, pojedoh ga, da se siroče ne smrdi na putu.“

Vuk i lisica.

Naišla lisica na zapeta gvožgja i u njima na komad mesa. Gledajući ga, naljeze vuk, a ona, na njega žedna, namisli kako će ga prevariti, pa mu reče: „Evo, pobratime, mukte ručak; šćah ja sama ručati, ma kad sam tebe vidjela gdje ideš, čekala sam, da zajedno ručamo, ako je i malo; nego te molim, donesi ga ovdjen

Digitized by Google

preda me, jer sam ja od sinoć ljuto oboljela, dok nije došao kakav drugi vuk ali lisica.“ — Vuk gladan, kad vidje komad mesa, od jednom sav komad u žvala stavi i potegnu, a u to gvožgja se omaknu, te vuka za glavu. Zapomaga vuk: „Aman, posestrimo, pomozi, da izvučem glavu!“ — „Bih od svega srca, ona mu odgovori, ali ne mogu se s mjesta maći, nego će sad doći neko iz sela i odma će ti lakše biti.“

Vuk i ovca šuša.

Ovca šušasta dojila svoje jagnje, a od nekuda dotrči vuk, te je ščepa za vrat, govoreći joj: „Ha! ha! ti ćeš mi platiti za tvoga sina, što ga sad dojiš, jer mi je mutio vodu, kad sam lani pio.“ Ovca mu reče: „Ma od kuda je ovo moje jagnje tebi vodu mutilo lani, kad se stoprva ovoga proljeća objagnjilo? Pa i da je, ono ti je krivo, a zašto ja?“ — „Može bit, reći će joj vuk, ali kad sam tebe već jednom uhvatio, ne mogu te puštavati, jer me majka pri samrti zaklinjala, da nikad ništa ne puštavam, što mi u žvala uljeze, a tvoga ću sina imat kad, ako ne ove, ano druge godine.“

Vuk i lisica.

Zavade se jednom vuk i lisica, pa i do krvi dogju. U zavadi vuk okide lisici rep, a ona, znajući da će i glavu izgubiti, pokori mu se govoreći: „Dosta je više inada i kavge bilo, nego daj da se pomirimo i po-

Digitized by Google

bratimimo.“ Vuk na mir pristade i pobratimiše se, pa i rastaviše. Poslije nekoliko vremena opet se negdje susretu, pa će vuk upitati lisicu: „Posestrimo! pravo mi kaži, jesi li me se uželjela?“ — „Pravo ti reći, nijesam toliko, ali sam te se češće puta sjećala, kad god sam se na moj rep obazrela.“

Otac bez sina, a zmija bez repa.

Ujede zmija jedno dijete, pa ga stade vriska. Otac ga upita, šta je, a on mu kaza zmiju, koja ga je ujela, za kojom otac poteče i jednim kamenom prebi joj rep. Videći zmija, da će je ubiti, zamoli se, da joj oprosti i da se pobratime, obećajući, da njega ni nijedno njegovo čeljade neće više ujedati. Otac od nevolje pristade. Do nekoliko dana umre mu sin zbog zmijina ujeda, pa, kad do nekoliko doba dogje zmija k pobratimu na vigjenje, upita ga: „Kako si, pobratime? hoćeš li mi dobra, kao i ja tebi?“ — „Moja posestrimo, odgovoriće joj; dokle god ja gledam grob mojega sina, a ti tvoj rep, nema prave milosti.“

Lisica i gvožgja za jednu nogu.

Uhvatila se jedna stara lisica jednom u gvožgja samo za jednu nogu, i na stotinu načina obidovaše, kako bi se kurtarisala, a najposlije i zaspa, ne bi li kako u snu nogu izvukla. Dok evo ti joj kćeri i dvoje unučadi, pa kad je vidješe, počeše je žaliti i čuditi se kako

Digitized by Google

se ona već matora mogla u gvožđja uhvatiti. Šći je upita: „A moja majko! Kad si se ti tako pametna prevarila, što ćemo mi lugji od tebe?“ — „Djeco moja, reći će im, lude se lisice u sve četiri noge hvataju, a ja nijesam no samo u jednu. Bješ'te odovde, evo neko iz sela k meni ide.“

Lisica i šipak.

Hodila lisica po šumi, eda bi što za lov našla, jer vrlo gladna bijaše, pa dogje pod jedno selo i ugleda slatki šipak na stablu. Popne se na stablo, da šipak ubere, no grana tanka, a sav šipak punan dračâ; mučila se više od sata, no sve uzalud. Najposlije bješe primorana okaniti se šipka, gladna i sva izbodena od drača, i samo gledaše, kako će se vratiti, da ne padne. U to naljeze druga lisica, pa je upita: „Što to radiš, bona?“ — „Hoćah ubrati ovi šipak, misleći da je sladak, ali kad vidjeh da je ljut, ne šćeh, nego ga tebi ostavih.“

Vukovi i bolesni konj.

Nekakav seljak imao prastara konja, i videći, da već ne može ništa gristi nego hoće da lipše, povede ga daleko od kuće u jednu šumu. Dočuše vukovi i lisice za njegovu bolest i dogjoše mu na požalovanje, a videći da će do noći lipsati, polijegaše okolo njega, evi uprli

Digitized by Google

oči u njega, a on u njih. On će im sad reći: „Možete vi poći o vašem poslu, da ne dangubite ovdjen kraj mene i da ne ogladnite; neću ja još do dva tri dana umirati.“ Odgovoriće mu vukovi: „Baš i nemamo velika posla, a žao nam te sama i bolesna ostaviti.“

Vuk se kaje grehova.

Nekakav prastari vuk legao na bukovo lišće, ne mogući se ni s mjesta maći, kamo li za sebe uloviti mesa. Počme razmišljati šta je u njegovu mladost radio, veleći: „Mnogo li sam zla seljanima uradio, a nijesam se boga bojao ni ljudi stidio! No se sad kajem i zaklinjem, da po danas neću više nikomu.“ Lisica ga iz sakrivena mjesta slušaše i reći će mu žalostivo: „Ej jadan moj pobratime! Volija bih da ih je jutros pet stotina vukova mrtvih osvanulo nego ti jedan!“ — Vuk će je zamoliti: „Danu, posestrimo, stare ti naše ljubavi! prebroji mi zubove, da znam prije smrti, koliko vuk ima zubova.“ — Lisica mu odgovori: „Bih drage volje i lasno sve prebrojila gornje i donje zubove, da mi ti prvi i podočni ne smetaju.“

Krava i vo.

Ljuto ostario bio jednom vo, tako da se nije mogao nikud iz pojate krenuti, ali kad god bi gdje čuo kravu da zamumi, on bi odmumio i zvao kravu, da

Digitized by Google

bi kod njega došla, te je ukoravao, za što mu češće u pohode ne dolazi, a zna da je od starosti iznemogao u pojati. Jednom reče jednoj: „Nije tako pravo, a znaš kad smo se po livadi igrali u moju mladost?“ Krava će mu reći: „E moj šaronja! ti si nekad bio, pa ne bio, ali je sad tvoj i moj sin galonja nastanuo i brat mu plavonja; eno čuješ, kako me s livade zovu!“

Jagnjad i vuk.

Doču vuk, da negdje u janjilu bleje jagnjad, te po glasu potrči onamo k njima, ali ne mogao u janjilo uskočiti, bojeći se da neće s jagnjetom moć iskočiti, nego ih gledaše kroz pleter, veleći im umiljatim glasom: „Izidite na polje, jer vam je tu preusko mjesto za igranje, pa da vam pokažem jednu novu igru, koju vi nijeste još do sada znali.“ — Jedno od njih odgovoriće mu: „Mi smo ovako navikli izmegju nas, a s višim i jačim od sebe rekla nam je majka da se ne miješamo.“

Opet to, ali drukčije.

Zaostade jednom jagnje od drugih jaganjaca, te, tumarajući po gori, srete se s vukom. Vuk ga učtivo pozdravi: „Dobro jutro, sestriću! Kako si, moja živa željo?“ Jagnje se u vuka ubeči i upita ga: „Ma od kuda sam ja tebi sestrić?“ — „Tvoja se majka sa mnom lani pobratimila, a osim toga tvoja majka i moja da li nijesu

Digitized by Google

dvije majke, kao rogjene sestre?“ — „Duše mi, odgovori jagnje, ili si ti, ili jedan kao ti, juče moju majku zaklao, pa ja i ti ne možemo biti ni u svojti, a kamo li u ljubavi živjeti.“

Medvjed i dijete.

Jedno dijete čuvalo jarad, i u planini ugleda jednu pećinu, te otide k njoj, da je pregleda. Kad u nju uljeze, skoči na njega medvjed i ščepa ga megju šape, a dijete stade vriska od straha, no se u strahu predomisli i reći će medvjedu: „Nemoj mene, medo, meda tí! eno pred pećinom čitav krd jaradi, pa drago li ti da ti ja najboljega ovdjen donesem, ali ajde ti sam, ajde, pa izabiraj.“ — „Ja bih ti pogodio, reče medvjed, ali sam se zakleo, da ništa živo ne puštavam što mi u šapama stoji.“

Zec i žaba kornjača.

Letio orao smatrajući, eda bi za sebe gdje ugledao lov za ručak, i ugleda jednoga zeca u šumi, pa juriši na nj. Zec hitro uskoči u gusti grm i savije se u jedan škrip. Tako ležeći u strahu, poče mu žaba kornjača, koja se u onom grmenu nalažaše, gristi uši, a on trpljaše i mučaše. „Bolje, u sebi veli, da i bez uši ostanem, nego bez glave.“ Žaba će mu reći: „Bogu hvala kad sam dočekala, da se neko i mene boji, kao ja od svakoga!“ — A zec njoj: „Ne bojim se ja tebe, kukavna žabo, niti ti meni grizeš uši, nego oni što se nad nama širi i mene traži.“

Digitized by Google

Kuća, kamen i klak.

Hvalila se kuća: „Divna ti sam, lijepa ti sam i korisna li sam! Da nije mene, što bi ovoliko naroda bez mene radilo i kako bi živjelo?“ Čuje je kamen, pak će joj reći: „A da nije mene, bi li tebe na svijetu bilo?“ — Slušao klak, pa obojicu ukori, govoreći: „Kami bi ste vi bili oboje, da vas ja ne držim mojom snagom.“ Zaplaka se iz duvara pržina i reći će im: „Jazuk vam bilo! Bud li mene sitnu i nejaku u duvare zakopaste te vas ja držim i čuvam i sve što je na kući i u kući, zašto i mene uz vaše hvale daj budi ne spomenuste?“

Crv i lav.

Pred jednom pećinom, u kojoj je konačio lav, bilo je nekakvo veliko drvo, koje je s vremenom toliko odebljalo, da lav nije mogao više u pećinu ulaziti ni izlaziti. Naljuti se jedan dan na ono drvo i naumi da drvo obori; ali ga ni šenuti s mjesta nije mogao. Vidje ga jedan crv iz drugoga gnjiloga drveta, pa će mu reći: „Ma što se mučiš, bolan? Zar misliš da ćeš ti od jednom to drvo oboriti? Nagji sebi drugu kuću, pa ću ga ja s vremenom oboriti.“ Lav se nasmije i poče se crvu rugati: „Ti da ovoliko drvo oboriš, kad ja ne mogu, koji sam car nad svijem živinama na svijetu?“ — Crv ušutje, a kad prije godine drvo pregrize i ono se obori, upita lava: „Kaži mi sad, ko je od nas dva jači.“

Digitized by Google

„Ja sam vazda bio i biću jači.“ — „E moj care zvijerski, reći će crv, vrijeme ruši carstva i gradove, a snaga u hitnji češće puta vrat lomi.“

Lisica i kokot.

Pitao jedan dan kokot lisicu: „Zašto mi pokla sve kokoške ni krive ni dužne, Bog ti sudio?“ — „Za to što ne mogu tvoju silu snositi.“ — „Ma kakvu moju silu?“ — „Tri tvoje znamenitosti: prvu, skrletnu krunu na glavi kao caru; drugu, na nogama mamuze kao tatarin, a treću, toliko plavih i zlaćenih perjanica na repu, a nikad nijesi još nikakva junaštva učinio.“ Sad će upitati kokot lisicu: „Hoćeš li da se pobratimimo, pa da mi daš vjeru, da po danas ne kolješ moje kokoške?“ — „Neću moj zanat i materinu kletvu pod noge nikad baciti.“ — „A ono, reče joj kokot, pričekajmo onu dvojicu što k nama idu, bi li nas umirili.“ — „A koja su to dvojica?“ — „Naš mrkov i kusov.“

Zecovi na okupu.

Na jednoj poljani okupe se svi zecovi i jedan najstariji zec otvori govor: „Milo mi je, djeco, da vas prije moje smrti sve u jednom čoporu vidim, a žao mi je što ću se danas s vama za vazda razdvojiti.. Zvao sam vas, veli im, da vam kažem, da nam po danas u ovoj zemlji nema živovanja, jer ne možemo više trpjeti da nas ljudi za najstrašivije stvorenje drže i da se od

Digitized by Google

najmanje živine plašimo; nego se ja prvi idem u onu rijeku utopiti, a od vas ko ima obraza i koji zna cijeniti poštenje, za mnom!“ On poteče i svi jedanak za njim. Ali kad dogju do vode, počeše sve žabe na sve strane skakati u vodu. Kad to vidje njihov arambaša zec, poviče: „Stan'te, braćo, ne topite se! Lažu ljudi što govore da smo mi izmegj' životnog najplašiviji; vidjeste li kako ispred nas poskakaše sve žabe u vodu od našega straha? Nego ajd'mo od kuda smo i došli, a neka dušmani laju. Ko nema dušmana nema ni prijatelja.“

Medvjedica i njezina djeca.

Došla medvjedica s njezinim štenad'ma ispod jedne divlje kruške, pa kruška bila u stablu vrlo visoka i glatka, da se nije mogla nikako pripeti, a nigdje blizu kruške nije bilo kamenja, kojim bi mogla otresti krušaka. Ona ljuto ogladnjela, a djeca joj pregladnjela, otide i u dva tri puta obidova, eda bi se kako mogla na krušku uspeti, i najpotlje omaknu joj se zadnje šape i buši na dolinu i grdno se ubije. Okupe se okolo nje djeca te je upitaše: „Što ti bi, majko?“ — „Vidjeh da su kruške još zelene, pak se ubojah da nam ne bi naudile.“

Lisica i kokoške.

Privuče se jednom lisica blizu jedne seoske kuće i opazi kokoške, pa put njih juriši, a one se uplaše i

Digitized by Google

odlete na najbliže jedno drvo. Kad lisica vidje, nagje se na čudu i, gledajući kokoške na više sebe, upita ih: „Što bježite? jeste li lude? Zar nijeste čule kako je danas učinjen tvrdi i vječni mir izmegju svijeh na svijetu životinja?“ Čuvši to kokot, zatrepeta krilima i zapjeva od radosti, govoreći lisici: „Mi još za taj mir čuli nijesmo, ali i to bilo u dobri i sretnji čas; ama eto od ozdo vraćaju se i naša paščad doma i veselo trče; valjda i oni nose nam veseli glas.“

Boj izmegju miševa i komaraca.

Kad su u stara vremena miši nosili mačeve, a komarci koplja, nešto se izmegju sebe poinade i do krvi dogju, i u ratu živjeli su mnogo godina, da ih niko nije mogao umiriti, no oni sami ugovore da se oslone na sud dobrih ljudi, i tako miši izaberu lastavicu a komarci mačku. Evo dobrih ljudi sudnikâ na uročeno mjesto, posijedaju u zlatne stolove i poviču: „Hej more davudžije, na polje prikazujte što jedni na druge imate.“ Kad vidješe miševi mačke, a komarci lastavice, sve se razbježa gdje je ko bolje i prije mogao, zavikavši svojim sudnicima: „Hajte vi od kuda ste i došli; mi ćemo se gledati na koji način megju se nagoditi, a ako ne mogosmo, onda ćemo po vas poručiti.“

Pas hoće da gradi kuću, pa neće.

Jedne zime, kad je žestok led i snijeg ubijao, nečiji se pas skupi u klupko na snijegu, da svisne, i u muci reče: „Valaj drugu zimu neću ovako bez kuće če-

Digitized by Google

kati, nego načiniti jednu, u kojoj bih se mogao ovako zguren od zime čuvati.“ Kad dogje ljeto, izvali se u hlad od velike vrućine, te pruži sve četiri noge i glavu, pa tako ležeći na um pade mu što je govorio, da gradi zimnu kuću, i reče: „Gle, ma jesam li ja malo lud! Ko će za mene ovoliku kuću ograditi? Bolje se zimi nekoliko puta i zguriti, nego svu godinu ovako živovanje imati.“

Opet zec i žaba kornjača.

Dogovori se zec i žaba, da iz jedne šume krenu u drugu na zimnicu, pa žaba uranila pred zoru i budila zeca, veleći mu: „Ajde, ustaj, da ne zadocnimo.“ Zec joj odgovori: „Hajde ti kreći, lasno ću ja tebe stignuti, dok još malo pospavam.“ Žaba krene i često se puta okretala, da vidi, ide li joj drug. Ugleda jednoga zeca gdje istim putem sprama nje trči, pa ga upita za njezina druga, a on joj kaže: „Ne čekaj ga, nikad ti više neće doći, za što je bio prespao, a dogjoše dva lovca, nagjoše ga u ložniku i ubiše ga.“ Onda će žaba reći: „Ko rano rani, dvije sreće grabi, a ko lakše ide, prije doma dolazi.“

Opet vuk i lisica.

Ogladnio negdje vuk zimi, panuo snijeg, nigdje ništa za lov. Tumarajući po planini, nabasa na jednu jamu, u kojoj ležaše lisica, no videći, da u onu

Digitized by Google

jamu ne može se uvući, stade je na lijepe zvati: „Lijo, moja lijepa sejo, izidi, da vidim, koliko je nečijih kokošiju, pa ti na njih juriši, a ja ću ih na tebe natjerati, a ti ih hvataj, pa što ulovimo, bracki ćemo dijeliti.“ — Lisica mu iz jame odgovori: „He, moj vujo! moj lijepi brajo! kad su se tvoji vragovi ragjali, moji su gaće nosili, a kad su tvoji na školi bili, moji su iz škole izlazili.“

Komarac i mrav.

Zaprosio komarac u mrava šćer, pa pogje u tazbinu na svom konju bunjašu, da ugovori svadbu. Sjedeći po večeri kraj vatre, upitaće ga punica: „Moj zete, jesi li vazda tako malašan i presmičav? Znadi, da je naša djevojka od tebe mnogo trsnatija i ljeti i zimi, pa gledaj da ne udariš s njome na čudo.“ Odgovori komarac: „Ne gledaj ti na mene što sam malen, zašto je naš soj gospocki, pa se ja baš za to od vašega junačkoga soja i ženim, ne bi li se djeca u ujčevinu uvrgla.“

Opet zvali magarca na svadbu.

Drijemao magarac na praznim jaslima, dok neko zakuca na vrata od obora. Kad li ko je? Doletjela lastavica na svu prešu, te reče magarcu: „Brzaj, da idemo! Poslali su me, da te vodim, zovu te, sutra je svadba.“ Upita ga sin: “Što će reći, da tebe zovu tako stara, a mene mlada ne, a ja bih od tebe mnogo bolje igrao i pjevao?“ Uzdahne magarac, pa će sinu odgovoriti: „Za to, moj sinko, što će bit ponestalo u kući vode ali drva.“

Digitized by Google

Kokoške i kokoti.

U nekakvom selu okupe se sve kokoške bez pijevacâ i počnu se dogovarati, kako bi njihovi kokoti izmegj' sebe u miru, kao i one, živjeli u jednoj istoj kući, i rekoše, da će one sve udriti na onoga kokota, koji ne bi htio pristanuti na ovo njihovo zahtijevanje. Poruče za sve seoske kokote, i jedna najstarija kokoš kaže im što su one izmegj' sebe ugovorile. „Bolje vam je da ste vi u miru a s nama u ljubavi, nego da izmegj' sebe i s nama se bijete. Sad što vi govorite?“ Oni im jednoglasno odgovoriše: „Ako vi na to pristajete, kao naše žene, ne pristajemo mi, kao vaši muževi; Bog nas je muškim stvorio, i voliji smo živjeti muški jedan dan, nego ženski jednu godinu.“

Vino i rakija.

Poruči jednom vino rakiji, da dogje k njemu, i reći će joj: „Dodijaše mi ljudi i žene žaleći se na tebe, da si opaka i odveć žestoka. Vidiš li mene, koji sam tvoj otac, kako sam od tebe krotkiji i umjereniji? Tvoja jedna čaša grgje zamantra jednu glavu no moje tri. Postidi se! Ne truj svijet, no te svjetujem da po danas budeš prava moja šći.“ Odgovori rakija vinu: „Ja tomu ništa nijesam kriva: ti si me ovaku rodio, a Bog me jaču od tebe stvorio. Dok sam ja u kakvom sudu,

Digitized by Google

ja mirujem, a kad ugjem u muški ali ženski trbuh, kao da trista vragova u me ugju. Nek me ne piju pro mjere, eto svakomn od mene vjere.“

Muha volu na rog.

Orali volovi na jednoj njivi, pa od nekuda doletje jedna muha, te za inad pade jednome volu na rog, očekujući kad će je moliti da mu se roga okani: a kad vidje, da se je prevarila, onda ona, opet za inad, zapregne u jaram dva komarca, pa mu poče po rogu orati, govoreći volu: „Neću ti se s roga maći, prije nego mi se zamoliš; a kad ti jedan rog preorem, onda ću pregnati moje volove na drugi, neka znaš ko ti je neprijatelj.“ Kad vo čuje, upita orući: „Ma ko je to od ozgor, te nešto nekome prijeti?“ — „Evo ja,“ odgovori mu muha. — A vo njoj: „Pravo ti reći, niti sam ćuo kad si došla, niti ću čuti kad ćeš poći.“

Vuk i ovce.

Vidjele ovce vuka, pa se od straha sve skupile u jedan čopor i upitale ga: „Ma šta ćeš ti sada ovdje nezvan u našoj kući? Zar ti je malo gore i šume?“ — „Ja ako sam došao, veli im vuk, nezvan, to mi nije ni prvom ni posljednjom, ali od kad proljetos uhvatismo megju nama tvrdu vjeru, nijesam dolazio, pa me uhvatila želja i došao sam, da se s vama vidim.“ Odgovoriće mu jedna stara ovca: „Pravo ti reći, ako si ti nas željan, nijesmo mi tebe, no što god si od nas dalje, to je za nas bolje.“

Digitized by Google

Vuk lisicu zvao na čast.

Razbolio se star vuk, i u bolesti odveć ogladnio, te poruči po svoju posestrimu lisicu, da k njemu dogje. Lisica, kao lisica, povede sa sobom jednog pobratima, čobanskog psa, i došavši k vuku, nazove mu umiljatim glasom: „Dobro jutro, pobratime! Kako si mi sa zdravljem?“ Kad vuk vidje psa uz lisicu, upitaće je: „Ko je to s tobom, posestrimo?“ A ona mu odgovori: „Zar nijesi čuo, kako sam se tu skoro udala, pa došao sa mnom moj djever od milosti, da me prati, bojeći mi se obrazu?“ Sad će joj vuk reći: „Lijo, lijo! od davna te po imenu poznavam, kao i ti mene po dlaci!“

Digitized by Google

Gdje je što.

	Strana
Predgovor	III
Šiljali vuka na ćabu	1
Miši vješali mački zvono	2
Ne učini dobra„da te zlo ne nagje	3
Vuk i orao	4
Jarac i lisica	4
Lisica se osvetila vuku	5
Jazavac i lisica	6
Zašto kamen ne raste	7
Zemlja promjenjuje gospodare	7
Pripitomili vuka	8
Volovi i krave	9
Zmija i slavuj	10
Pas i krmak	10
Vuk i magarac	11
Mišica i mišići	12
Lisica i vuk	12
Smrt i starac	13
Konj i vo na davu u lava	14
Gavran i golub	15
Vučica i vuk	15
Dva konja	17
Vuk i jež	18
Jež na vojsku	19
Medvjed i dva pobratima	20
Mlada mačka i mali miš	21
Prase i mačka	21
Ovca i krmača	22

Digitized by Google

strana

Junac i obad 23
Dva magarca na pazaru 24
Sumbul i karanfil 24
Lisica i gvožgja 25
Bolesan vuk i majka mu 26
Medvjed i čele 27
Lavica i lisica 27
Srna i srndać 28
Stihotvorac i magarac 29
Slavulj i kukavica 30
Tigar i lisica 31
Kljucavci i mravinjaci 31
Loza, srna i lovac 32
Lisica i njezina štenad 33
Vuk, lisica i gavran 34
Žabe i njihov kočobaša 35
Lav i lisica 35
Lav, medvjed i lisica 36
Konj i magarac 37
Čavka i tugje perje 38
Dva psa 39
Ruža i divlja jabuka 39
Kobac i kukavica 40
Starac i smrt 41
Dva kokota 42
Gorostasni jablan i vita trska 43
Vo i miš 43
Magareća pamet 45
Kukavica i slavulj 46
Lav i zec 47
Lisica i lisičići 47
Lisica, kokoš i kupjena 48
Kriještavac i jazavac 49
Čele i medvjed 50
Lavica i mačka 51
Kvočka, pilad i kokot 52
Medvjed i lisica 52
Soko i orao krstaš 54

Digitized by Google

strana

Dvije lisice 54
Dva konja jednog gospodara 55
Planinski miš i divlja mačka 56
Orao i mačka 57
Golub i jastrijeb 58
Volovi i konj 58
Vuk i krava 59
Vo i krava 60
Ždralovi i orlovi 61
Konj, vo i dva vuka 61
Dva majmuna 62
Mačka i zmija 63
Jastrijeb, kokot i kokoške 64
Pauk i muha 64
Kokot i paun 65
Vjera pa nevjera orla i lisice 66
Majmun i njegovo brijanje 67
Vrabac i zmijina jaja 68
Intov (tukac) i kokot 69
Kornjača i špug (spuž) 70
Ždrijebac i magarac 71
Vuk i vučica 72
Zecovi i bizini 73
Ćuk i jejina 74
Dva konja jahaća 75
Magarac megju konjima 76
Kornjača i lisica 76
Zmija i jegulja 77
Mačka i slijepi miš 78
Pčelac i medvjed 79
Dva kosovca 80
Vrabac i lastovica 81
Soko i orlovi 81
Voda i oganj 82
Postanje imena „magarac“ 83
Pobratimstvo psa i vuka 84
Lima i acal 85
Gavran i labudovi 86

Digitized by Google

strana

Mala i velika riba 86
So i hljeb 87
Veliko i malo svinjče 88
Dvije kornjače 88
Vo i žaba 89
Kolera i narod 90
Žaba i komarac 91
Majmun i majmunče 91
Vuk i jagnje 92
Lisica i kokoške 92
Dva magarca u jednoj kući 93
Razgovor izmegj' ovaca 93
Stanak mačaka i miša 94
Krstili seljani vuka 94
Magarac i svadba 95
Dvije lijenštine 95
Pobratimstvo psa i vuka 96
Jež i lisica 97
Vuk i koza 97
Vuk i jagnje 98
Vuk i lisica 98
Vuk i ovca šuša 99
Vuk i lisica 99
Otac bez sina, a zmija bez repa 100
Lisica i gvožgja za jednu nogu 100
Lisica i šipak 101
Vukovi i bolesni konj 101
Vuk se kaje grehova 102
Krava i vo 102
Jagnjad i vuk 103
Opet to, ali drukčije 103
Medvjed i dijete 104
Zec i žaba kornjača 104
Kuća, kamen i klak 105
Crv i lav 105
Lisica i kokot 106
Zecovi na okupu 106
Medvjedica i njezina djeca 107

Digitized by Google

strana

Lisica i kokoške 107
Boj izmegju miševa i komaraca 108
Pas hoće da gradi kuću, pa neće 108
Opet zec i žaba kornjača 109
Opet vuk i lisica 109
Komarac i mrav 110
Opet zvali magarca na svadbu 110
Kokoške i kokoti 111
Vino i rakija 111
Muha volu na rog 112
Vuk i ovce 112
Vuk lisicu zvao na čast 113

Digitized by Google

NARODNA BIBLIOTEKA.

1. **Dubrovnik ponovljen,** epos u XX pjevanja i **Didone,** tragedija u 3 čina *Jakete Palmotića Gjonorića,* 1878, u-8., str. VI-480, for. 1. 80.

2. **Ostanj Božije ljubavi i razlike pjesni duhovne** *Andrije Vitaljića.* Novo izdanje, 1874, u-8., str. XVI-320, for. 1. 20.

3. **Pripovijesti crnogorske i primorske,** skupio, složio i pregledao *Šćepan Mitrov Ljubiša.* Drugo izdanje, 1889, u-8., str. IV-278, for. 1. 20.

4. **Robinjica,** spjevao *Mato Vodopić.* Drugo izdanje, 1890, u-8., str. 48, nč. 20.

5. **Pjesme razlike** *Antuna Kasnačića* dubrovčanina, 1879, u-8., str. XVI-120, sa slikom spisateljevom, nč. 60.

6. **Marojica Kaboga,** tragedija u 5 čina *Matije Bana,* pisana 1880 i dubrovačkoj vlasteli posvećena. Su dvije slike, 1880, u-8., str. XXVI-124, nč. 60.

7. **Ratovanje slovinskoga naroda proti Turcima** godine 1875 — 1877. Uz gusle skitio *Žalovan,* 1881, u-8., str. 170, nč. 60.

8. **Crte iz hercegovačke zapreme,** pripovjetka *Ivana Miletića,* 1881, u-8., strana 53, nč. 20.

9. **Na Doborskijem razvalinama,** pripovjetka *Kan. Mata viteza Vodopića,* 1881, u-8., str. 242, sa slikom, for. 1.

10. **Narodne satirično-zanimljive podrugačice.** Skupio ih *Vuk vit. Vrčević.* Drugo izdanje, 1888, u-8., str. 148, nč. 60.

11. **Pjesme o ratu Rusko-Turskom i o bojevima na Plevni** godine 1877. Spjevao *Bogoljub Petranović,* 1883, u-8., str. 32, nč. 20.

12. **Mudri Ćoso.** Po pučkoj predaji ukitio za praznike *Vid Vuletić-Vukasović,* 1883, u-8., str. 54, nč. 30.

Digitized by Google

NARODNA BIBLIOTEKA.

13. **Narodne basne.** Skupio ih po Boki, Crnojgori, Dalmaciji, a naj više po Hercegovini *Vuk vit. Vrčević*, 1892, drugo izdanje u-8., str. IV-120, nč. 50.

14. **Za kišljive dnevi.** Književni pokušaji *Marka Cara*, 1883, u-8., str. X-216, for. 1.

15. **Jan Hus,** tragedija u 5 čina *Matije Bana*, pisana 1879 i českoj braći posvećena, 1884, u-8., str. 140, nč. 60.

16. **Narodne humoristične gatalice i varalice.** Skupio *Vuk vit. Vrčević*, 1884, u-8., str. 80, nč. 40.

17. **Kratka povjest kralja bosanskih.** Po izvorima napisao za mladež bosansku *O. Antun Kneževič.* Sveska 1. 1884, u-8., str. VI-76, nč. 40.

18. **Zimnje večeri.** Priče iz narodnog života u Srbiji, napisao *M. Gj. Miličević*, 1885, u-8., str. VIII-252, for. 1. 20.

19. **Smailagić Meho.** Pjesan naših Muhamedovaca, zabilježio *Dr. Friedrich S. Krauss*, 1886, u-8., str. XVI-192, nč. 80.

20. **Viški boj.** Spjevao *Savo Matov Martinov*[illegible] Crnogorac 1886, u-8., str. 30, nč. 20.

21. **Kratka povjest kralja bosanskih.** Po izvorima [illegible] za mladež bosansku *O. Antun Kneževič.* Sveska [illegible] u-8., str. 123, nč. 60.

22. **Tužna Jele.** Povijest gruška *kan. Mata vit. Vodopića*, [illegible] u-8., str. 99, nč. 40.

23. **Narodne pripovjetke** ponajviše kratke i [illegible] *Vuk vit. Vrčević*, 1887, u-8., str. 198. nč. 80.

24. **Kratka povjest kralja bosanskih.** Po izvorim[illegible] za mladež bosansku *O. Antun Kneževič.* Sveska [illegible] u-8., str. 136, nč. 60.

25. **Narodne pjesme iz usta i rukopisa** skupio [illegible] spravio pop *Baldo Melkov Glavić*, 1889, u-8., str. 210, nč. [illegible]

26. **Narodne pripovijesti i presude** iz života po Boki Kotorskoj, Hercegovini i Crnojgori, pokupio i složio *Vuk vit. Vrčević*, 1890, u-8., str. 270 for. 1. 20.

27. **O francuskom i pruskom ratu** godine 1870-71. Pjesme *Oca Petra Bakule*, 1890, drugo izdanje u-8., str. 55 nč. 20.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

J 17782

Digitized by Google